DER SOTSIALIZM FUN DI SOTSIALISTEN REVOLYUTSIONEREN

Chaim Zhitlowsky

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

ארבייטער רינג ביבליאָטעק

V.

דער סאָציאַליזם פון די סאָציאַליסטען-רעוואָלוציאָנערען.

פון דר. ח. זשיטלאָווסקי

ארויסגעגעבען פון דער
עדיוקיישאַנאַל קאָמיטע פון ארבייטער רינג.
ניו יאָרק, 1916.

אינהאַלט:

ערשטער קאַפּיטעל

סאָציאַל-דעמאָקראַטען און סאָציאַליסטען-רעוואָלוציאָנערען.

אין דעם אָנהויב פון די נייענציגער יאָהרען, — דער געבורטס־צייט פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען, — האָט דער רוסי־שער סאָציאַליזם שוין געהאט הינטער זיך א לאנגען פעריאד פון אומ־געהויער אָנגעשטרענגטען געדאנק און אָנגעשטרענגטער טהעטיג־קיים.

פּארטייען האָבען אָבגעביעטען פּארטייען, פּראגראמען זענען פערדרענגט געוואָרען פון פּראגראמען, אָבער אין אַלע אין זיי איז איין פּונקט געוועזן דער ליכטיגסטער, דער צענטראַלסטער, אין וועל־כען קיינער האָט קיינמאָל ניט געקאָנט צווייפלען: די רוסישע סאָציאַליסטישע פּארטיי האָט קודם כל פאר איהר אויפגאבע צו דיענען די אינטערעסען פון דעם רוסישען ארבייטענדען פאָלק. די מאַיאָריטעט פון דעם רוסישען פאָלק בעשטעהט פון פּויערים. דע־ריבער דארפען די אינטערעסען פון די פּויערים שטעהן אין דעם צענטער פון דעם סאָציאַליסט׳ס געדאנק.

פּראקטישע פּלענער און אוטאָפּיסטישע פאנטאזיעס, רייכע קענטשאפט פון לעבען און השערות פון א בוך־פּרעסער, — אַלץ איז דורכגעגאנגען דורך איהם, אָבער זיין צענטראַל־פּונקט איז געבליע־בען דערזעלביגער: די אינטערעסען פון דער מאַיאָריטעט פון דעם רוסישען פאָלק, פון די פּויערים.

און ווי האָט דאָס געקאָנט אנדערש זיין?

מען מאכט א גרויסען טעות, ווען מען מיינט, אז די ראַ־דיקאלען, די סאָציאַליסטען ווערען געפיהרט אין זייער קאמף פאר דער מענשהייט און א בעסערען לעבען פאר איהר דורך די פארשטע־לונגען פון אן אבסטראקטען מענשען, א סתם מענשען אין דער וועלט אריין. אזוינע, וואָס לעבען מיט אן אבסטראקטער ליעבע צו דעם „סתם־מענשען“ און טראכטען אבסטראקטע געדאנקען וועגען א סאָ־ציאַליסטישען לעבען איבערהויפּט, זענען דאָ זעהר ווייניג אויף דער וועלט.

בדרך כלל ווייסען אַלע, וואָס לעבען מיט א בעוואוסטזיניגען היסטאָרישען לעבען, זעהר גוט, אז ניט די מענשען זענען בעשאַפען געוואָרען צוליעב דעם סאָציאַליזם, נאָר דער סאָציאַליסטישער אי־דעאַל איז ארויסגעבראכט געוואָרען צוליעב די מענשען, און ניט צוליעב גלאַט מענשען אין דער וועלט אריין, גלאַט—פערטרעטער פון דעם מין „האָמאָ סאפיענס", נאָר צוליעב קאָנקרעטע בעשטימטע איינוואוינער פון א געגעבענעם לאַנד אין א געגעבענער צייט, צו־ליעב דער מאיאָריטעט פון אָט דעם בעשטימטען, היסטאָריש אויס־געוואקסענעם פאָלק. זיינע אוממיטעלבארע,ווירקליכע לעבענס־נוי־טען האָבען ארויסגערופען זייערע געדאנקען וועגען טובת הכלל און האָבען אָנגעצונדען די פלאַם פון זייער קריטישען און שאַפענדען שכל, כדי אויסצוגעפינען, אין וואָס עס זאָל בעשטעהן יענע „טובת הכלל" און וועלכע מיטלען מען דאַרף אָנווענדען, כדי צו דערגריי־כען דעם געווינשטען ציעל.

אין רוסלאנד אָבער איז די מאיאָריטעט פון דעם פאָלק, ווי מיר האָבען שוין געזאָגט, — פויערים, און די לעבענס־נויטען פון דעם פאָלק זענען פויערים׳שע, פערבונדען מיט דער ערד און מיט דער ערד־ארבייט.

דאָס הייסט, אַז ווען מען רעדט וועגען די לעבענס־נויטען פון די ארבייטענדע שיכטען פון דעם רוסישען פאָלק, מוז מען קודם כל און הויפטזעכליך טראַכטען וועגען די רוסישע פויערים, דער מאיאָריטעט פון דער רוסישער ארבייטאָרישער בעפעלקערונג.

קאָן דען זיין א ספק, אין וואָס עס בעשטעהט די צענ־טראַלע לעבענס־נויט פון דעם רוסישען ארבייטענדען פאָלק?

נאָר איין ענטפער קאָן געגעבען ווערען אויף דער פראַגע. די לעבענס־נויט בעשטעהט אין דעם, אז די פויערים זאָלען האָבען גע־נוג ערד, צו וועלכער זיי זאָלען קאָנען צולעגען זייער ארבייט. גענוג ערד קאָנען זיי אָבער האָבען נאָר יעמאָלט, ווען די ערד וועט בע־לאַנגען נאָר צו די, וואָס בעאַרבייטען זי מיט זייערע אייגענע הענד, כדי יעדערער זאָל קאָנען האָבען נאָר אַזוי פיעל ערד אין זיין בעזיץ, וויפיעל ער קאָן אַליין בעאַרבייטען, און כדי דאָס, וואָס ער קאָן ניט בעאַרבייטען אַליין, זאָל ער מוזען אבטרעטען אַן אַנדערן.

די אבשאפונג פון פריוואַט־אייגענטום אויף דעם גרונד־און־

באָדען און די צושטעלונג פון ערד צו די, וואָס ווילען זי בעאַרבייטען מיט די אייגענע הענד, איז דעריבער געוואָרען די *צענטראַל־פאָרדערונג* פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען. און, אין איינעם מיט די אינטערנאַציאָנאַלע פאָדערונגען פון דער ארבייטער־פּאָליטיק אין די אינטערעסען פון די שטאָטישע ארבייטער, און די געוועהנליכע פארדערונגען פון דער פּאָליטישער פרייהייט, אין וועלכע זיי זענען זיך ניט פאַנאַנדערגעגאַנגען מיט די אַנדערע רעוואָליוציאָנערע ריכטונגען, האָט זי געבילדעט דעם פּראָגראַם־מינימום פון דער נייער ריכטונג.

אין אַלע אַנדערע פּראָגראַם־פּונקטען זענען די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען *סאָציאַליסטען* אין דעם מאָדערנעם זין פון דעם וואָרט. זיי האָבען זיך פון אָנהויב אָן אָנגעשלאָסען אָן יענעם ארט סאָציאַליזם, וועלכען ענגעלס האָט א נאָמען געגעבען „דער *ארבייטער*־סאָציאַליזם“ און וועמעס גרונד־סימן דערזעלביגער ענגעלס האָט אויסגעפונען אין דער פאָרדערונג: אָבשאַפען פּריוואַט־אייגענטום אויף אַלע געצייג און מיטלען פון דער פּראָדוקציע און איינפיהרען קאָללעקטיווע פאָרמען פאַר זייער אויסנוצונג.

זיי זענען מאָדערנע סאָציאַליסטען אויך אין דעם זין פון דעם וואָרט, וואָס זיי גלויבען אין דער נויטווענדיגקייט פון דעם *קלאַסען־קאַמף* סיי אויף דעם פּאָליטישען, סיי אויף דעם עקאָנאָמישען געביעט. זיי גלויבען אין ארבייטען צוליעב דער ארגאַניזאַציע פון אַן איינהייטליכער *ארבייטער־פּאַרטיי*, וואָס זאָל פערטרעטען די אינטערעסען פון אַלע ארבייטס־קרעפטען אין דעם לאַנד און סוף כל סוף בעפרייען די מענשליכע ארבייט פון אַלע קעיטען, וואָס שמידען זי איין.

אָט די ארבייטער־פּארטיי, וואָס די יונגע עס־ער'ן האָבען גענומען גרינדען, האָט געהאַט צוויי הויפּט־ציעלען אין זין: דעם סאָציאַליזם און די פּאָליטישע פרייהייט. מיט דער סאָציאַליסטישער און פּאָליטישער פּראָפּאַגאַנדא און אגיטאַציע האָט די ארבייטער־פּארטיי זיך געדאַרפט ווענדען צו אַלע שיכטען פון דעם ארבייטענדען פאָלק, דער *עיקר* אָבער, צו דעם פּויער אין דאָרף. אָבער מיט די פּאָליטישע פאָדערונגען וועט מען זיך דאַרפען ווענדען, —

דאָס האָבען די עס־ער'ען געוואוסט — ניט צו קיין אַנדערן, ווי גאָר צו דער רוסישער רעגיערונג אליין, ווייל די פּאָליטישע מאכט ליעגט אין איהרע הענד. היות אבער ווי די רוסישע רעגיערונג פערשטעהט ניט קיין פּשוטע מענשליכע רעיד, וועט דער ארבייטער־קלאַס מוזען זיך ווענדען צו איהר מיט אזוינע דבורים, וועלכע זי זאָל קאָנען פערשטעהן. דער „לשון", מיט וועלכען מען דאַרף רע־דען צו דער רוסישער רעגיערונג, איז שוין געוועזן אויסגעאַרבייט פון דער פּאַרטיי „נאַראָדנאיא וואָליא", און די סאָציאַליסטען־רע־וואָליוציאָנערען האָבען געפאָדערט, מען זאָל זיך בענוצען מיט יענעם „ווערטער־בוך".

אזוי אַן ערך האָבען אויסגעזעהען די גרונד־פּרינציפּען פון דעם ערשטער פּראָגראַם־סקיצע פון דער ערשטער סאָציאַל־רעוואָליוציאָ־נערער אָרגאַניזאַציע, און עס איז דאָ לחלוטין ניט איינצוזעהען, ווי אזוי מען האָט געקאָנט פון זיי אריבער פליעהען אין די הויכע עולמות פון דער אַלגעמיינער פילאָסאָפיע, און פאַר וואָס האָט מען דאָ גע־דאַרפט שילטען זיך „אין טאַטען אריין". געשעהען איז דאָס אָבער דערפאַר, וואָס די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט געמוזט אין דעם נאָמען פון דער מאַרקסיסטישער טעאָריע ארויסטרעטען מיט א העפטיגען פּראָטעסט אנטגעגען דער שטעלונג און די אנשויאונג פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען.

אויף דער פאָדערונג פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען, אַז די רוסישע ארבייטער־פּאַרטיי זאָל פערטיידיגען די אינטערע־סען פון די פּויערים, האָט די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע געענטפערט מיט דער בעהויפּטונג, אַז די פּויערים זענען ק ל י י ן ־ ב י ר ־ ג ע ר און ניט קיין ארבייטער, און אַז זייערע אינטערעסען טאָהע־רען דעריבער ניט פערטיידיגט ווערן אין אַ סאָציאַליסטישען פּראָג־ראַם.

מען האָט דעריבער זיך געמוזט פאַנאַנדערקלייבען אין דער ס אָ צ י א ל אָ ג י ש ע ר פראגע, וואָס איז דער מהות פון אַ געזעלשאַפטליכען קלאַס, פון וואַנען די געזעלשאַפטלי־כע קלאַסען נעהמען זיך, און וואָס דאַרף זיין דער גרונד־פּרינציפּ לויט וועלכען מען זאָל זיי איינטיילען.

די אויסזיכטען אויף דער רעוואָליוציע, צוליעב וועלכער די

סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט בעדאַרפט אַרבייטען, זענען אַבגע־האַנגען פון דעם, ווי איינער האָט געקוקט אויף די גרונד־קרעפטען, וואָס טרייבען אָן דעם געזעלשאַפטליכען פּראָצעס, און אויף דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקעלונג.

די ס. ר. האָבען דעריבער געמוזט איבערקוקען אַלע בעהויפּטונ־גען פון דער מאַרקסיסטישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וועגען אָט די אַלע ענינים און אַזוי ווי די מאַרקסיסטישע געשיכטס־פילאָסאָפיע איז ענג פערבונדען מיט דער אַלגעמיינער מאַרקסיסטישער פילאָ־סאָפיע, איז מען שוין געצוואונגען געווען פאַנאַנדערצושפּרייטען די פילאָסאָפישע פליגלען און אריבער צו פליהען אַזש אין די הימלען פון דעם ריינעם פילאָסאָפישען געדאַנק.

דער פועל־יוצא פון אָט דעם קריטישען איבערקוק פון אַלע בע־הויפּטונגען, וועלכע די מאַרקסיסטישע טעאָריע האָט ארויסגעשטעלט, איז געווען דער, וואָס ביידע צדדים האָבען געמוזט איינזעהען, אַז זיי געהערען צו צוויי גאַנץ פערשיידענע ריכטונגען פון דעם מענש־ליכען געדאַנק און אַז זיי געהען זיך פאַנאַנדער כמעט אין א ל ע וויכטיגע פונקטען פון דער מאָדערנער וועלט־אַנשויאונג .

אָט אַזוי איז דאָס געשעהען, וואָס אין יענעם היסטאָרישען שטרייט, האָט מען, ווי אין דבורה הנביאה׳ס צייטען, די מלחמה גע־פיהרט ניט נאָר אויף דער ערד, נאָר אויך אין די „הימלען“... מן השמים נלחמו!

מען האָט זיך געשאָסען מיט שטערען און פּלאַנעטען, מיט זונען און לבנות, — שטערען און פּלאַנעטען פון דעם ריינעם טעאָרעטי־שען געדאַנק.

אויסרעכענען אַלע פונקטען, וועגען וועלכע עס האָט געברענט דער היציגער שטרייט, איז לגמרי אונמעגליך אין אַזאַ קליינער אַרבייט ווי די, וועלכע מיר האָבען זיך דאָ פאָרגענומען. מיר וועלען זיך בענוגענען מיט דעם אַנמערקען די וויכטיגסטע פון זיי.

אויף דעם פעלד פון דער ריינער ע ר ק ע נ ט נ י ס ־ ט ע אָ ־ ר י ע גלויבען די מאַרקסיסטען, אַז דער מענשליכער שכל קאָן ארויסברענגען אבסאָלוטע אביעקטיווע אמת׳ען אפילו אין אַזעלכע פעלדער פון דעם מענשליכען געדאַנק ווי די פילאָסאָפיע, די סאָציאָ־לאָגיע, די געשיכטס־פילאָסאָפיע און די פּאָליטיק.

די ס. ר.'ען גלויבען אז אויף יענע פעלדער פון דעם מענש־ליכען פאַרשען, וואָס שטייגען אריבער די מענשליכע חושים, ווי די ריינע פילאָסאָפיע, אדער אין יענע ערקענטניס־צווייגען, וואָס האָבען צו טהאָן מיט מענשליכע אינטערעסען און נויטען, קענען נים ארויס־געבראכט ווערן קיין זיכערע וויסענשאַפטליכע אמת'ן, ווייל דער סוביעקטיווער וואונש מאכט דעם מענשען גלויבען, אז ער האָט אויסגעפונען דעם ריינעם אמת, בעת אין דער אמת'ען האָט ער נאָר ארויסגעבראכט א טעאָרעטישען פלפול, כדי כלומרשט וויסענשאפט־ליך צו כשר'ן זיין וואונש.

דערהויפט איז דאָס ריכטיג בנוגע צו די אזוי אָנגערופענע גע־זעצען פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. און נאָך א גרעסערע ראָ־ליע שפּיעלט דער סוביעקטיווער וואונש אין דער געשיכטס־פילאָ־סאָפיע, ווען איינעם דוכט זיך, אז ער קאן וויסענשאפטליך פאָר־אויסזעהען, וואוהין עס טראָגט זיך „מיט אייזערנער נויטווענדיג־קייט", דער שטראָם פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקעלונג. אין אַלע אַזעלכע פעלען קלייבט דער מענש אוים (אדער בעשאפט) אזא געדאנקענגאנג, וואָס זאָל אין דער לעצטער שורה בעווייזען איהם, אז ער איז גערעכט מיט זיינע אידעאַלען און האָפענונגען. דער אויס־דרוק: „אין דער געזעלשאפט מוז אריינטרעטען אזא און אזא צו־שטאַנד" איז אייגענטליך דער טייטש: „איך ווי ל, איך בין פעראינטערעסירט, אז אזא און אזא צושטאַנד זאָל אריינטרעטען" אויף אן אמת וויסען, וואָס אזוינס עס וועט מקוים ווערן אין דער צו־קונפט, וועט מען אפשר, א דאנק דער מענשליכער סוביעקטיווער טבע, קיינמאָל ניט קאָנען האָפען. על־כן־פּנים איז דאָס אונמעגליך איצטער, לויט דעם צושטאנד פון דער איצטיגער וויסענשאפט.

אין דער לאָגיק לייקענען אָב די מארקסיסטען דעם גרונד־געזעץ פון ווידערשפּרוך, וואָס זאָגט, אז קיין זאך קאן זיך אליין ניט ווידערשפּרעכען. זיי גלויבען, אין איינעם מיט העגעל'ן און זיין דיאַלעקטיק, אז יעדע זאך טראָגט איהר ווידערשפּרוך, איהר אייגענעם היפּך אין זיך גופא און אז יעדע זאך איז אין יעדען מאָמענט פון איהר זיין זי גופא און עפּעס אן אנדער זאך.

די ס. ר.'ען האָבען אויסגעפונען, אז עס איז ניטאָ קיין גרונד אָבצוזאָגען זיך פון דעם פונדאמענט, אויף וועלכען עס איז אויפגע־

בויט דער גאַנצער בנין פון דעם מענשליכען לאָגישען דענקען. עס קאָנען, אמת, אין אַ „זאַך“ קעמפען פערשיידענע קרעפטען, אָבער אין יעדען מאָמענט איז די זאַך דאָס, וואָס זי איז, און ניט קיין אַנדער זאַך, ניט קיין היפּוך פון זיך גופא*).

אין דער טעאָריע פון דער אַלגעמיינער וויסענשאַפט גלויבען די מאַרקסיסטען, אַז מען קאָן אויף דעם וועג פון דעם ריינעם דעדוקטיווען מעטאָד קומען צו ריכטיגע רעזולטאַטען און מען קאָן זיי אָננעהמען פאַר געזיכערט, אפילו ווען מען האָט נאָך ניט אויסגעפאָרשט אַלע פאַקטען, וואָס געהערען צו דער פראַגע, וועלכע מען שטודירט.

די ס. ר.׳ען שטעהען דאָ אויף אַ מעהר עמפּירישען שטאַנד־פּונקט און זאָגען, אַז נאָר יענע דעדוקטיווע היפּאָטעזען האָבען אַ וויסענשאַפטליכען ווערטה און בעדייט, וואָס זענען אויסגעפּרובט געוואָרען אין דעם פּראָצעס פון דער עמפּירישער אונטערזוכונג (מעהר וועגען דעם ענין ווייטער אונטען).

אין דער פילאָסאָפיע זענען די מאַרקסיסטען אַנהענגער פון דעם מאַטעריאַליזם, וואָס לערנט, אַז דער תוך פון דער וועלט איז גשמיות און אַז די רוחניות, דער פּסיכישער פּראָצעס, איז נאָר אַ צושטאַנד, וואָס שפּיעלט זיך אָב אין אַ געוויסער אַרט לעבעדיגער מאַטעריע. ענגעלס בעהויפּטעט בפירוש, אַז „לעבען איז די עקזיסטענץ־אַרט פון די איי־ווייסעל־קערפּער“ און אַז די שפּיהרונגען (דער ערשטער בליאַסק פון רוחניות) טרעט ערשט נויטווענדיג אַרויס אין אַ געוויסער אַרט פון איי־ווייסעל־קערפּער**).

די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען האָבען ניט קיין אייגענע פילאָסאָפיע, וואָס זאָל זיין אַ חוב פאַר אַלע מיטגליעדער פון דער פּאַרטיי. אָבער די מאַיאָריטעט פון די ס. ר.׳ען גלויבען, אַז לויט דעם איצטיגען צושטאַנד פון אַלע וויסענשאַפטען, איז דער בעסטער פּי־

---

*) זעה צ. ב. מיין אַרבייט: „דער מאַטעריאַליזם און די דיאַלעקטישע לאָגיק“. פריהער געדרוקט אין דעם זשורנאַל: „רוסקאָיע באָגאַטסטוואָ“, וואָס האָט געפיהרט דעם טעאָרעטישען קאַמף פון די ס. ר׳ען און דער לעגאַלער ליטעראַטור.

**) זעה ענגעלס, אַנטי־דיוהרינג, ז. 73 און 74.

לאָסאָפישער פירוש אויף דער וועלט ניט דער מאַטעריאַליזם און ניט דער אידעאַליזם, נאָר דער סינטעטישער מאָניזם פון ספינאָזאַ', וואָס לערנט, אַז גייסט און מאַטעריע זענען תמיד צונויפגעבונדען אין איינעם; אַז אַקוראַט ווי עס קאָן ניט זיין אַ גייסט אָהן מאַטעריע, אַזוי קאָן ניט זיין קיין איין פּיצעל מאַטעריע אָהן אינוועניגסטע רוחניות*).

אין דער אַלגעמיינער־ענטוויקלונגס־לעהרע האַלטען זיך נאָך די רוסישע מאַרקסיסטען פאַר העגעל'ס כלומרשט'דיגען געזעץ, אַז יעדע ענטוויקלונג מוז דורכגעהן דריי שטאַדיען (די „טריאַדע"): ערשטענס די טעזע, אָדער די זעצונג, צווייטענס, די אַנטי־טעזע, אָדער די אַנטקעגענזעצונג און, דריטענס, די סינטעזע, אָדער די צונויפזעצונג פון די צוויי פריהערדיגע היפּכים. דער מאַטעריאַליזם אין איינעם מיט דער ווידערשפּרוכס־לאָגיק און דער טריאַדישער ענטוויקלונג גיסט זיך צונויף אין דעם גרונד־פּרינציפּ פון דעם דיאַלעקטישען מאַטעריאַליזם.

די ס. ר.'ען האַלטען, אַז די טריאַדישע ענטוויקלונג איז אמת זעהר אָן אָפטע ערשיינונג אין דער געשיכטע פון דעם מענשליכען טעאָרעטישען געדאַנק און ממילא שפּיעלט זי אויך אַ גרויסע ראָליע אין דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג. אָבער דאָס איז ניט קיין געזעץ, ניט פאַר דער נאַטור און ניט פאַר די

*) אין דער לעצטער צייט האָט ג. פּליעכאַנאָוו אויך דעם מאַרקסיסטישען מאַטעריאַליזם געוואָלט אויסטייטשען אין דעם זין פון דעם סינטעטישען מאָניזם. אָבער דאָס געהט להיפּך צו אַלץ, וואָס מיר ווייסען וועגען דעם מאַרקסיזם און בפרט צו די קלאָרע אויסדריקליכע רעיד פון פרידריך ענגעלס. אויב שפּיהרונגען קאָנען אויפקומען נאָר אין אַ בעשטימטען איי־ווייסעל, מוז די גאַנצע וועלט, וואָס בעשטעהט ניט פון איי־ווייסעל, ניט האָבען קיין ברעקעל רוחניות אין זיך. דערפאַר זאָגט טאַקי דער מאַרקסיסטישער מאַטעריאַליזם, אַז „פריהער" איז די מאַטעריע און „דערנאָך" קומט ערשט צו צו איהר אונטער געוויסע בעדינגונגען אַ געוויסע אַרט בעוועגונג, וואָס מיר רופען „שפּיהרונג".

אָביעקטיווע פּראָצעסען פון דער מענשליכער געזעלשאַפט. אין דער ענטוויקעלונגס־לעהרע, בנוגע אַט די אָביעקטיווע פּראָצעסען פון נאַטור און קולטור, שטעהען זיי אויף דעם שטאַנד־פּונקט פון די מאָדערנע וויסענשאַפטען, וואָס רעכענען זיך לחלוטין ניט מיט דער העגעל'שער טריאַדע.

געהט מען איבער צו דער סאָציאָלאָגיע און דער געשיכטס־פילאָסאָפיע געפינען מיר, אז אויך דאָ איז דער מאַרקסיזם טריי צו זיין מאַטעריאַליזם. „פריהער" איז די „מאַטעריע", און די מאַטעריע פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען זעהט ער אין די עקאָנאָמישע פּראָצעסען, וואָס זענען די הויפּט־טרייבענדע קראַפט פון דעם היסטאָרישען געשעהען. די מענשליכע אידעאַלען, „די רוחניות" פון דער געשיכטע, זענען ניט מעהר ווי שאָטענס, וואָס ווערן ארויסגעבראַכט פון דעם עקאָנאָמישען פּראָצעס און געהען נאָך נאָך איהם. דער פּראָגרעס פון דער מענשהייט בעשטעהט אין דער ענטוויקעלונג פון די עקאָנאָמישע פּראָדוקטיוו־קרעפטען, אין דער גבורה, וואָס דער מענש ווייזט ארוים ביי דעם בעהערשען די דרויסענדיגע נאַטור. און אַט דער פּראָגרעס ווערט דורכגעפיהרט דורך די סטיכישע טהעטיגקייט פון די מאַסען; אין א קלאַסען־געזעלשאַפט — דורך דעם קלאַסען־קאַמף. די איינצעלנע מענשען, ווי געניאַל זיי זאָלען ניט זיין, האָבען ניט קיין ברעקעל היסטאָרישע קראַפט און קאָנען גאָר גישט ניט אויפטהאָן אין דעם געשיכטליכען פּראָצעס. ממילא קאָן אויך די אינטעליגענץ ניט שפּיעלען קיין ממשות'דיגע ראָליע אין איהם.

די אנשויאונגען פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען אין די אַלע ענינים שטימען מערקווירדיגערהייט צונויף מיט דעם פילאָסאָפישען פּרינציפּ פון זייער מאַיאָריטעט, מיט דעם גרונד־געדאַנק פון דעם סינטעטישען מאָניזם.

ווי אין דער גאַנצער וועלט זענען גשמיות און רוחניות ניט צוויי בעזונדערע סובסטאַנצען, וואָס קאָנען זיין איינע אָהן דער אַנדערער, אַזוי זענען אויך דער עקאָנאָמישער פּראָצעס און די מענשליכע אידעאַלען, דער עיקר די אידעאַלען פון אמת און יושר, קייג־

מאָל ניט אָבגעריסען איינער פון די אנדערע. אין דער געשיכטע ווירקען זיי אלע מאָל אין איינעם.

דער סאָציאַלער פּראָגרעס פון דער מענשליכער געזעלשאַפט, זאָגט די טעאָרעטישע איינלייטונג צו דעם פּראָגראַם פון די סאָציאַליסטען רעוואָליוציאָנערען, „דריקט זיך אויס אין דעם קאַמף פאר דער פערווירקליכונג פון געזעלשאַפטליכער סאָלידאַריטעט און פון דער אַלזייטיגער האַרמאָנישער ענטוויקלונג פון דער מענשליכער פּערזענליכקייט... זיין נויטווענדיגע בעדינגונג איז די פערשטאַרקונג פון דעם מענשענס מאַכט איבער די קרעפטען פון דער נאַטור".

און דער מענשליכער פּראָגרעס, — סיי אין דער ענטוויקעלונג פון די פּראָדוקטיווע קרעפטען, סיי אין דעם שטרעבען צו געזעלשאַפטליכע סאָלידאַריטעט און פּערזענליכע פאָלקאָמענהייט, — ווערט דורכגעפיהרט ניט נאָר דורך דעם סטיכישען קלאַסען־קאַמף פון די מאַסען, נאָר אויך „דורך דעם אריינמישען זיך פון בעוואוסטזיניגע קעמפּפער פאר אמת און יושר", ד. ה. אויך דורך דער טהעטיגקייט פון דער אינטעליגענץ.

לאָמיר דאָ מאַכען די ניט איבעריגע בעמערקונג, אז אונטער דעם נאָמען „אינטעליגענץ" פערשטעהען די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען ניט א בעזונדער עקאָנאָמיש־קולטורעלע גרופּע פון די אזוי גערופענע געבילדעטע מענשען, נאָר דעם סכום פון אלע יענע איינצעל־מענשען, וואָס לעבען צוליעב א געוויסען אידעאַל, אַלץ איינס צו וועלכען קלאַס זיי זאָלען ניט בעלאַנגען און וועלכען גראַד פון בילדונג זיי זאָלען ניט בעזיצען. עס איז אָבער נ ו י ט י ג פאר יעדען אינטעליגענטען מענשען צו שטעהן אויף דער העכסטער שטופע פון בילדונג.

ווייטער גלויבען די מאַרקסיסטען, אז אלע פעלקער און לענדער מוזען דורכמאַכען דיזעלביגע שטאַדיען פון ענטוויקעלונג. אין גרויסען און גאַנצען שטעלען זיי זיך פאר דעם געשיכטליכען פּראָצעס אזוי: 1. ד י ט ה ע ז ע. די געזעלשאַפט הויבט אָן איהר ענטוויקעלונג מיט א צושטאַנד פון א פּרימיטיווען קאָמוניזם, וואו

*) זעה דאָס פּראָגראַם פון דער פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען.

די מיטלען און די געצייג פון דער פּראָדוקציאָן געהערען צו אלע־מען. 2. א נ ט י ־ ט ה ע ז ע. דער פּרימיטיווער קאָמוניזם פאַלט פאנאנדער. די געזעלשאַפט גערהט דורך פערשיידענע פאָר־מען, אין וועלכע דער פּרינציפּ פון פּריוואַט־אייגענטום ווערט אלץ מעהר און מעהר פערשטאַרקט, די ארבייטסבעדינגונגען געהען אַרי־בער פון די הענד פון די ארבייטער אין די הענד פון די בעזיצענדע קלאַסען, און די פּראָדוקציע נעהמט אָן די פאָרם פון דעם ק א פּ י־ ט א ל י ז ם. אין דעם פּראָצעס פון דער ווייטערדיגער קאפּיטא־ ליסטישער ענטוויקלונג קאָנצענטרירען זיך אלע קאפּיטאלען אין די הענד פון א לפי־ערך קליינער צאָהל אונטערנעהמער; די אומ־ געהויערע מאַיאָריטעט פון דעם פאָלק ווערט פּראָלעטאַריזירט, פערוואנדעלט אין פרייע לוין־ארבייטער; דער ארבייטס־פּראָצעס ווערט אָנגעפיהרט אין ריזיגע אונטערנעהמונגען אויף א געזעלשאפט־ ליכען אופן, אין וועלכען די פרייע לוין־ארבייטער ווערן פערגעזעל־ שאפטעט און דיסציפּלינירט. 3. ס י נ ט ה ע ז ע. די פערגע־ זעלשאפטעטע און דיסציפּלינירטע ארבייטער מאכען א סאָציאַלע רעוואָלוציע, שאפען אב די קאפּיטאליסטישע אייגענטומס־פאָרם און פיהרען איין א קאָללעקטיוויסטישע אייגענטומס־פאָרם. בכן פערבינדען זיי די קאָמוניסטישע אייגענטומס־פאָרם פון דער ערש־ טער פעריאדע (דער טעזע) מיט דעם קאָללעקטיוויסטישען פּראָדוק־ ציאָנס־א ו פ ן פון דער צווייטער פעריאדע (די אנטיטהעזע) און בעשאפען די סינטעזע פון א קאָללעקטיוויסטישען פּראָדוקציאָנס־ א ו פ ן אין א קאָללעקטיוויסטישער פּראָדוקציאָנס־פ אָ ר ם.

די עס־ער׳ן לייקענען, אז אלע פעלקער און לענדער האָבען זיך ביז אהער ענטוויקעלט לויט דער דאָזיגער סכעמע און אז אלע זענען זיי געצוואונגען דורכצומאכען דיזעלביגע ענטוויקלונגס־ שטאדיען.

דער עיקר לייקענען זיי, אז ביי י ע ד ע ן פאָלק מוזען די נאָך פערבליבענע קהל׳שע אייגענטומס־פאָרמען (ווי צ. ב. די רוסי־ שע אבשצינא) פערשווינדען א דאנק דעם קאפּיטאליזם, און זיי זעהען ניט איין די „אייזערנע נויטווענדיגקייט", פאר וואס אלע פעלקער מוזען דורכמאכען די קאפּיטאליסטישע ענטוויקלונגס־ פאַזע.

בנוגע צו רוסלאַנד גלויבען זיי, אַז מיט דער הילף פון אַ סאָ־ציאַליסטיש־רעוואָליוציאָנערער ארבייטער־פּאַרטיי, קאָן דער קאַ־פּיטאַליזם אין גאַנצען פּעריאָגט ווערן פון דער אגראַר־ווירטשאַפט, און געצוואונגען ווערן, זיך צו ענטוויקלען אין דער אינדוסטריע אויף אַזאַ אופן, אַז זיינע טעכנישע און אָרגאַניזאַטאָרישע מעלות זאָלען אריבערוואגען זיינע סאָציאַל־עקאָנאָמישע חסרונות, ביז אַן אלגעמיינע סאָציאַליסטישע רעוואָליוציע וועט אבשאַפען דעם קאַ־פּיטאַליזם אומעטום.

אין דער פראַגע וועגען דער קלאַסען־טיילונג פון דער געזעלשאַפט און דעם קלאַסען־קאַמף, וואָס ווערט אין איהר געפיהרט, בויען די מאַרקסיסטען אַלע זייערע טעאָ־רעטישע און פּראַקטישע חשבונות אויף דעם געגענזאַץ פון לוין ארבייט און אַלע אַנדערע שיכטען, וואָס מאַכען אַ לעבען ניט פון לוין־ארבייט.

די ס. ר.'ען שטעלען אַוועק, אַנשטאָט לוין־אַרבייט, מענשליכע ארבייט און טיילען איין די געזעלשאַפט אין צוויי גרויסע קלאַסען: דעם קלאַס, וואָס לעבט פון זיין איי־גענער אַרבייט, און דעם קלאַס, וואָס לעבט פון פרעמדע ארבייט.

בנוגע די קרעפטען, וואָס דאַרפען ארויסברענגען דעם סאָציאַ־ליסטישען ענד־ציעל און אריינפיהרען אין לעבען די סאָציאַליס־טישע געזעלשאַפטס־אָרדנונג, זענען די רוסישע מאַרקסיסטען איי־בערגעצייגט, אַז דאָס אַלץ ווערט בעזאָרגט פון דעם סטיכישען מאַ־סען־פּראָצעס, וואָס שפּיעלט זיך אב אין דעם לעבען פון דעם פּראָ־לעטאַריאַט. דער פּראָלעטאַריאַט און נאָר דער פּראָלעטאַריאַט ברענגט ארויס דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל און קאָן זיין דער טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל. און אַזוי ווי דער פּראָ־לעטאַריאַט ווערט געבאָרען און סאָציאַליזירט אין דעם פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפט, איז שוין דורך דעם אליין ־ער קאַפּיטאַליזם ניט נאָר אַ נויטוועגדיגע פאַרשטופע פון דעם סאָציאַליזם, אַ פאַרשטופע, וואָס קאָן היסטאָריש ניט פערמידען ווערן, נאָר אויך אַ נויטיגע פאַרשטופע, אָהן וועלכער דער סאָציאַליזם קאָן זיך סאָציאָלאָגיש ניט בעגעהן. אין צונויפקלאַנג

מיט אַם דער טעאָריע זאָגען די רוסישע מארקסיסטען נביאות, אַז דער קאַפּיטאַליזם וועט בעהערשען די רוסישע אגראַר ווירטשאַפט. זיי פערבינדען דעריבער זייערע סאָציאַליסטישע האָפענונגען מיט דער פּראָלעטאַריזירונג פון דעם רוסישען פּויערטום.

די סאָציאַליסטען רעוואָלוציאָנערען בעהויפּטען, אַז דער סאָציאַליסטישער אידעאַל איז געבוירען געוואָרען ביי דער אינטעליגענץ און ניט ביי דעם פּראָלעטאַריאַט, און אין זיין בעשאַפען האָבען זיך בעטייליגט דער ארבייטער פּרודאָן אַזוי גוט ווי דער פאַבריקאַנט ענגעלס, דער געלערנטער מארקס אַזוי גוט ווי דער מאַרקיז סען־סימאָן. צושטעהן צו דעם אידעאַל, זאָגען די ס. ר., קאָנען *אַלע ארבייטענדע* שיכטען פון דעם פאָלק: *בעסער* און לייכטער פאַר אַלע — דער שטאָטישער פּראָלעטאַריאַט. אָבער דאָס הענגט ניט נאָר צונויף מיט דעם כאַראַקטער פון לוין־ארבייט און פאַבריק־אינדוסטריע, נאָר אויך נאָך מעהר מיט דעם פאַקט פון אַ קולטורעלערען לעבען אין שטאָט. די דאָרפישע לוין־ארבייטער (די באַטראַקעס) זענען ביז אהער אומעטום געווען דער *ערגסטער* מאַטעריאַל פאַר דער סאָציאַליסטישער פּראָפּאַגאַנדע, כאָטש זיי זענען כשר'ע אמת'ע פּראָלעטאַריער. צווישען די צוויי עקסטע פּאָליוסען, דעם שטאָטישען פאַבריק־ארבייטער און דעם דאָרפישען אגראַר־פּראָלעטאַריאַט, — ליגען אַלע אנדערע שיכטען פון ארבייטער, וואָס קאָנען און מוזען דורך דער טהעטיגקייט פון דער סאָציאַליסטישער אינטעליגענץ צוגעצויגען ווערן צו דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל, ווייל אָהן זיי וועט ניט קאָנען פאַרקומען די סאָציאַלע רעוואָלוציע*). אויך האַלטען די ס. ר.'ען פאַר *וויסענשאַפטליך* ניט בעוויזען, אַז דער קאַפּיטאַליזם איז היסטאָריש אַן אומפערמיידליך־נויטווענדיגע פאַרשטופע און זיי לייקענען, אַז ער איז *סאָציאַלאָגיש* אַן אבסאָלוט נויטיגער פאָרבעדינג פאַר דעם סאָציאַליזם. דעריבער קעמפען זיי אנטקעגען דעם אריינדרינגען פון דעם קאַפּיטאַליזם אין דאָרף און

*) אין די לעצטע יאָהרען פאַר דעם איצטיגען קריעג האָט דער סאָציאַליזם געמאַכט ריעזיגע ערפאָלגען צווישען די פראַנצויזישע פּויערים.

האָפען דורך דער ס אָ צ י אַ ל י ז י ר ו נ ג פ ו ן ד ע ם ג ר ו נ ד ־ א ו ן ־ ב אָ ד ע ן צו פערהיטען דאָס פויערטום פון ווערן פראָלעטאַריזירט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פראַגע וועגען די קרעפטען, וואָס בעשאַפען און פערווירקליכען דעם סאָציאַליזם, קאָן אויך קורץ בער־יהרט ווערען די שטעלונג פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען צו די אַזוי אָנגערופענע אָ ר ט אָ ד אָ ק ס ע ן און ר ע וו י ־ ז י אָ נ י ס ט ע ן אין דעם מאַרקסיסטישען לאַגער.

די אָ ר ט אָ ד אָ ק ס ע מ אַ ר ק ס י ס ט ע ן האָבען גע־לערנט, אַז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט ווערט די לאַגע פון דעם פּראָלעטאַריאַט אַלץ ערגער און ערגער. דערפאַר אָבער וואַקסט ער אַלץ און מעהר אָן אין זיין צאָהל, ביז ער מוז ווערן די אומגעהויערע מאַיאָריטעט פון דער בעפעלקערונג. אין דערזעלבי־גער צייט פערשווינדען די קלענערע און מיטלערע אונטערנעהמונגען און די געזעלשאַפטליכע פּראָדוקציע נעהמט אָן א געזעלשאַפטליכען כאַראַקטער אין אַן אַלץ קלאָרערער און אבסאָליוטערער פאָרם. אונ־טער אַזוינע אומשטענדען, האָבען זיי גערעכענט, איז א סאָציאַליס־טישער איבערקעהר היסטאָריש אומפערמיידליך. דער פּראָלעטאַ־ריאַט וועט מאַכען א דיאַלעקטישען שפּרונג „מעבדות לחירות, מאפילה לאור גדול“, „פון קנעכטשאַפט צו פרייהייט, פון פינסטער־ניס צו גרויסער ליכטיגקייט“.

די ב ע ר נ ש ט י י נ י אַ נ ע ר האָבען אויף דעם סמך פון סטאַטיסטישע אונטערזוכונגען אויסגעפונען, אַז דער נאַטיר־ליכער ענטוויקלונגס־גאַנג געהט ניט אין די וועגען, וועלכע מאַרקס האָט פאַר איהם אויסגערעכענט. די לאַגע פון די פּראָלעטאַריער פערבעסערט זיך, זייער צאָהל וואַקסט אָן, אָבער די מיטלערע און קליינע אונטערנעהמונגען פערשווינדען ניט און עס זיינען גאַר דאָ קרעפטען אין דער קאַפּיטאַליסטישער ענטוויקלונג גופא, וואָס לאָזען זיי ניט פערשווינדען (דער הויפּט אין דער אַגראַר־ווירט־שאַפט). דעריבער איז דער סאָציאַליסטישער ענד־ציעל ניט אומ־פערמיידליך. מען ווייס ניט, וואוהין די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג וועט פיהרען. דעריבער דאַרף דער סאָציאַליזם ווערן ניט מעהר ווי א בעוועגונג, וואָס האָט צום ציעל די פערווירקליכונג פון דעם מענש־

ליכען פּראָגרעס אין אַלע צווייגען פון לעבען. דער בעסטער וועג דער־צו זענען די סאָציאַלע און די פּאָליטישע *רעפאָרמען*. און וועגען דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל זאָל זיך גאָט זארגען, אויב ער איז דאָ און אויב ער וויל.

די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען שטעהען דרויסען פון די ביידע מארקסיסטישע ריכטונגען, וואָס בויען זייערע חשבונות אויף דעם סטיכישען ענטוויקעלונגס־גאַנג פון דעם עקאָנאָמישען פּראָצעס. אין דער באַטאַליע פון סטאַטיסטישע ציפפערן, מיט וועלכע די צוויי ריכטונגען האָבען געקעמפּט, האָבען זיך די ס. ר.'ען דאָס רוב ניט ארייננעמישט. זיי זענען לכתחילה מסכים מיט די *בערנשטייניאַנער*, אַז דער *סטיכישער* פּראָצעס מוז ניט פיהרען צום סאָציאַליזם. זיי זאָגען אבער, אַז דאָס איז ניט קיין גרונד, פאר וואָס מען זאָל זיך אבזאגען פון די האָפענונגען אויף אַ סאָציאַלע רעוואָליוציע און אויף דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל. דער *סטיכישער* פּראָצעס איז ניט דער גאַנצער היסטאָרי־שער פּראָצעס, דאָס איז נאָר איין זייט פון איהם. אין דער ווירק־ליכקייט איז ער סינטעטיש צונויפגעוואקסען מיט די *בעוואוסטזיניגע* פּראָצעסען פון דער געשיכטע וואָס פליע־סען ארויס פון געזעלשאפטליכע אידעאַלען. יענע אידעאַלען ווערן בעשאפען פון *איינצעל־מענשען*, פון יענע מענשליכע *פּראַכט־עקזעמפּליארען*, וואָס ווערען אזוי הויך געשעצט פון דער מענשהייט, ווייל זי בעוואונדערט אין זיי דעם שעהנסטען אויסדרוק פון איהר אייגענער נאַטור. אָט די מענשליכע אידעאַלען קאָנען ארייננדרינגען אין אַלע שיכטען פון דער ארביי־טענדער מענשהייט און צו אַ געוויסער צייט אויך אין אַ גרויסען טייל פון די געבילדעטע קרייזען. די פערווירקליכונג פון דעם סאָ־ציאַליזם, — אויב ער וועט מקוים ווערן, — וועט זיין אַ רעזולטאַט ניט נאָר פון דעם סטיכישען עקאָנאָמישען און קולטורעלען פּראַצעס, נאָר אויך פון דעם „רעוואָליוציאָנערען אידעאַליזם", וועלכען אויך אַ קארל קויטסקי האָט געפונען איצטער פאר נויטיג צו פּרעדיגען.

און דערצו — זאָגען די ס. ר.'ען — איז גאָר ניט נויטיג, אַז די לאַגע פון די מאסען זאָל ווערן אַלץ ערגער און ערגער, אַז דער פּראָלעטאריאַט זאָל פערווילדעט ווערן אין עלענד, נויטה און אויס־

צעהרונג. אדרבה, וואָס גרעסער עס וועט זיין דער חלק רייכ־
טום, וועלכען מען וועט צוריקגעבען דעם ארבייטער־קלאַס, וואָס
מעהר ער וועט זיך קאָנען בעטייליגען
אין דעם קולטורעלען לעבען פון זיין
פאָלק און פון זיין צייט, אלץ מעהר וועט ביי
איהם אַנוואַקסען דער דאָרשט נאָך א רייכערען און א מענשליך
פערנינפטיגערען לעבען; אלץ מעהר וועלען די פאָרדערונ־
גען פון דעם געזעלשאַפטליכען יושר
ווערן די פאָרדערונגען פון דער ארבײ־
טערשאַפט און מיט אן אלץ גרעסערער ענערגיע וועט זי זיך
מוזען נעהמען פאר דעם ראַדיקאַלען איבערבוי פון דער איצטיגער
געזעלשאַפט.

די מארקסיסטישע אָרטאָדאָקסען זענען גערעכט, ווען זיי ווילען
ניט אבלאָזען פון דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל און דער אידעע
פון א סאָציאַלער רעוואָלוציע. די רעוויזיאָניסטען זענען גע־
רעכט, ווען זיי לעגען אזוי פיעל געוויכט אויף דער „געגענווארטס־
ארבייט" און אויף די רעפאָרמען אין דער איצטיגער געזעלשאַפט.
ביידע אמת'ען קאָנען ניט לעבען אין שלום אויף דעם באָדען פון דעם
דיאַלעקטישען מאַטעריאַליזם אין דער פילאָסאָפיע און דער געשיכטס־
פילאָסאָפיע. אבער ביידע אמת'ען גיעסען זיך נאַטירליך צונויף אין
א סיסטעם פון סינטעטישען מאָניזם, וואו גשמיות און רוחניות
שליעסען ניט אוים איינע די אנדערע, א סיסטעם וועמעס העכסטער
פונקט עס איז דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער אידעאַליזם.

אַט דער שטאַנד־פונקט פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָ־
נערען גיט אויך אן אנווייז, ווי אזוי מען דארף פיהרען די פראָ־
פאַגאַנדא־ארבייט פאר דעם סאָציאַליס־
טישען אידעאַל. בשום אופן טאָהר מען ניט דערלאָזען,
ווי דאָס האָבען א מאָל געטהאָן עקסטרעמע מארקסיסטען, אז דער
סאָציאַליזם זאָל פערוואַנדעלט ווערן אין א ריינער „מעסער־און־
גאָפעל־פראַגע". אין א ריין עקאָנאָמישער דאָקטרין. ניט וועניגער
וויכטיג, איידער די עקאָנאָמישע אינטערעסען, דארפען זיין פאר דער
ארבייטערשאַפט די אינטערעסען פון דער מענשליכער
ענטוויקלונג, די בעשאַפונג פאר יעדעם איינצעלנעם

די מעגליכקייט פון א פרייען אומגעשטערטען הארמאָנישען פאַנאַנ־דערבליהען פון זיינע מענשליכע פעהיגקייטען און די מעגליכקייט פאר יעדען איינעם צו לעבען, לויט זיינע איבערצייגונגען, ווייל נאָר יעמאלט קאָן זיין נשמה זיין גאַנץ און אין הארמאָניע מיט זיך אליין, און נאָר יעמאלט קאָן ביי איהם ניט פערלאָרען געהן דאָס וויכטיגסטע פאר דעם מענשען, דער געפיהל פון דער אייגענער מענשליכער חשיבות.

ד ע ר ק א מ ף פ א ר ד י מ ע נ ש ל י כ ע א י נ ־ ט ע ר ע ס ע ן פ ו ן ד ע ם ג א נ צ ע ן א ר ב י י ט ע נ ד ע ן פ אָ ל ק, — אָט דאָס איז דער גרונד־פּרינציפּ פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען, וואָס בעשטימט זייער טאַקטיק אין דעם היינט און זייער ארבייט פאר דער צוקונפט.

דער סאָציאַליזם איז זייער אידעאַל ניט דערפאר, ווייל דער שטראָם פון דעם סטיכישען עקאָנאָמישען לעבען טראָגט צו איהם מיט א ניט אויפצוהאַלטענדער קראַפט: ווער קאָן וויסען, וואוהין דער שטראָם וועט זיך דערטראָגען?

און אויך ניט דערפאר זענען די ס. ר.'ען סאָציאַליסטען, וואָס זיי געפעלט בעסער דער אויסזעהען פון א סאָציאַליסטישער פּלאַן־מעסיגער געזעלשאַפט, איידער די איצטיגע אומגעלומפּערטע, „אין בלוט און שמוץ" געבאָרענע קאַפּיטאַליסטישע וועלט־אָרדנונג, נאָר דערפאר איז דער סאָציאַליזם געוואָרען זייער אידעאַל, ווייל, לויט דעם איצטיגען צושטאַנד פון דעם מענשליכען געדאנק, קאָן נאָר דער סאָציאַליזם באמת בעפריעדיגען די וויכטיגסטע לעבענס־נויטען פון דעם פאָלק, די מענשליכע אינטערעסען פון דער ארביימענ־דער מאַסע.

שוין פון אָט די פּאָר פּונקטען, וואָס מיר האָבען דאָ ארויסגענוּ־מען, כדי צו פערגלייכען די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען מיט די מארקסיסטישע סאָציאַל־דעמאָקראַטען, קאָן מען זעהען, ווי וויט פערצווייגט עס זענען די סכסוכים צווישען די צוויי סיס־טעמען פון דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק.

עס קאָן דעריבער ניט וואונדערן, וואָס מען פלעגט פון די טאָג־טעגליכע טאַקטישע פּראָבלעמען מ ו ז ע ן אריבערשפּרינ־גען צו די טעאָרעטישע ליכט־קוואַלען, וואָס אין זייער בעלייכטונג

האָבען די פּראָבלעמען געמוזט ווערן אויסגעפּאַרשט און פּערענט־פּערט. און עס איז אויך קיין חדוש ניט, וואָס מען האָט זיך דערביי אַזוי שטאַרק געהיצט, אַזוי נערוועז און פּערביטערט געקעמפּט איי־נער אַנטגעגען דעם אַנדערן. סיי פאַר דעם סאָציאַל־דעמאָקראַט, וואָס האָט טעאָרעטיש געליקענט די בעדייטונג פון מענשליכע אידעאַלען, סיי פאַר דעם סאָציאַליסט־רעוואָליוציאָנער, וואָס איז אַרויסגעטראָטען, ווי זייער סניגור, האָט זיך אין דעם טעאָרעטישען קאַמף געהאַנדעלט וועגען דער טייערסטער זאַך פאַר דעם מענשען: דעם שיקזאַל פון זיינע אידעאַלען.

פון דעם קליינעם צעטעל „סכסוכים“, וואָס מיר האָבען גע־בראַכט, וועט דער לעזער אויך לייכט פערשטעהן, אַז מיר קאָנען זיך דאָ ניט אָפּשטעלען די אויפגאַבע צו בעטראַכטען יעדען איינ־צעלנעם פּונקט באריכות, כדי אויסצוגעפינען, ווער פון די קעמפענדע צדדים און אויף וויפיעל ער איז גערעכט. דערצו דאַרף מען האָבען גאַנצענע בענד פון פאָרשונגען. איך קאָן נאָר דאָ פערזיכערען אויף מיין „הן שלי“, אַז דער רעזולטאַט פון יענע בענד פאָרשונגען (מערקט אייך: ווען איך וואָלט זיי געשריעבען...) וואָלט גע־ווים געווען נאָר איינער: אַז גערעכט זענען די סאָציאַליסטען־רע־וואָליוציאָנערען און דוקא אין דער פולסטער מאָס.

אין דער איצטיגער קליינער אַרבייט קאָן איך נאָר אַרויסנעה־מען ניט מעהר ווי אַ פּאָר פּונקטען, וועלכע איך בעטראַכט פאַר די וויכטיגסטע, און זיי פּרובען מעהר אָדער ווייניגער פּאָפּולער בעלייכ־טען, כדי דער לעזער זאָל האָבען אַ בעגריף פון די וועגען, אין וועלכע עס איז געגאַנגען דער געדאַנק פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָ־נערען אין זייער פּאָלעמיק אַנטקעגען דעם רוסישען מאַקרסיזם און אויף אַזאַ'ן אופן איבערהויפּט בעקומען אַ בעגריף וועגען יענער ריכטונג אין דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק.

מיר ווילען דערביי אויסקלייבען אַזעלכע פּרינציפּיעלע פּונק־טען, וואָס האָבען אַ בעדייטונג און ווערטה ניט נאָר פאַר רוסלאַנד, נאָר פאַר דער גאַנצער סאָציאַליסטישער וועלט. די פראַגע פון דעם טעררָאַריזם, צום ביישפּיעל, וועלכע האָט אַזוי פּאָפּולער געמאַכט אונזער פּאַרטיי, און די פראַגע וועגען דער „אבשצינא“,

וואָס פון איהר האָט זיך אנגעצונדען דער גאנצער שטרייט, וועלען מיר אין גאנצען ארויסלאָזען פון שפּיעל.

ניט בעריהרען וועלען מיר דאָ אויך דעם פּראָבלעם פון דעם סאָציאליסטישען נאַציאָנאַליזם (אָדער ווי מיר רופען איהם דעם ריכטיגען אינטער־נאַציאָנאַליזם) וואָס האָט אין דער בעלייכטונג פון דער סאָציאל־רעוואָליוציאָנערער טעאָריע א גאנץ אנדער ווערטה און בעדייטונג, איידער אין דעם געדאַנקען סיסטעם פון דעם מאַרקסיזם.

קודם כל וועלען מיר זיך אָבשטעלען אויף דער פראגע וועגען „אַרבייטער און פּראָלעטאַריער", כדי ארויסצוגעפינען, צי די ס. ר.'ען זענען געווען גערעכט, וואָס זיי האָבען די פּויערים און די זעלבסטשטענדיגע, אליין ארבייטענדע בעלי־מלאכות צוגערעכענט צו דעם ארבייטער־קלאַס. דערנאָך וועלען מיר אויפנעהמען די פראגע וועגען „דער געשיכטליכער ראָליע פון דער אינטעליגענץ", און אונז וועט הויפּטזעכליך ווערן קלאָר, פאַר וואָס די ס. ר.'ען לייקענען די אויסשליעסליכע בעדייטונג פון דעם סטיכישען עקאָנאָמישען פּראָצעס. אין צוזאַמענהאַנג מיט אָט דער פראגע וועלען מיר צום סוף בעהאַנדלען „דעם עטישען פאַקטאָר אין דער געשיכטע און דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם".

דעם רעזולטאַט פון דער גאנצער ארבייט האָבען מיר שוין אויסגעזאָגט דעם לעזער אויף א פריהער. ער איז אָנגעגעבען אין די ווערטער פון דעם וועסט־אייראָפּעאישען סאָציאליסט־רעוואָליוציאָנער, זשאן־ שאָרעס, וועלכע מיר האָבען גענומען פאַר א מאָטטאָ: „עס איז א חוב פון יושר פאַר יעדען מענשען צו זיין א סאָציאַליסט".

צווייטער קאַפּיטעל

אַרבייטער און פּראָלעטאַריער.

מיר האָבען אויבען געזעהען, אַז די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען רעכענען צו צו דעם אַרבייטער־קלאַס אויך די זעלבסטשטענדיגע, אַליין אַרבייטענדע פּויערים און בעל־מלאכה'ס און פאַרדערן, אַז זייערע אינטערעסען זאָלען אויפגענומען ווערען אין דעם פּראָגראַם פון דעם אַרבייטער־סאָציאַליזם און אַז אויך זיי און די פּראָלעטאַריער זאָל זיך די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי שטיצען אין איהר קאַמף: קורץ, אַז די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי זאָל אויפהערען צו זיין בלויז אַ פּאַרטיי פון דעם פּראָלעטאַריאַט, נאָר ווערן די פּאַרטיי פון אַלע אַרבייטענדע שיכטען אין שטאָט און לאַנד.

אנטקעגען אָט דער פאָרדערונג ווערן אַרויסגעשטעלט דריי פּרינציפּיעלע טעמים.

קודם ווערט געלייקענט, אַז אָט די צוויי שיכטען פון דער אַרבייטענדער בעפעלקערונג זענען ריינע אַרבייטער: דער זעלבסטשטענדיגער בעל־מלאכה איז אַן אייגענטימער, — אַ באַלאַבאָס אויף זיינע פּראָדוקציאָנס־מיטלען און געצייג, און דער פּויער איז נאָך אַ חוץ דעם אַ רענטיע, ווייל צו דעם סכום פון זיינע הכנסות מוז צוגערעכענט ווערן יענער טייל, וועלכען ער בעקומט בלויז דערפאַר, וואָס די בעאַרבייטעטע ערד בעלאַנגט צו איהם.

די אינטערעסען זייערע קאָנען ניט זיין קיין ריינע אַרבייטס־אינטערעסען, און לויט זייער עקאָנאָמישען כאַראַקטער זענען זיי קליין־בירגער, קליין־בורזשואַס.

אַ צווייטער טעם, פאַר וואָס זייערע אינטערעסען טאָהרען ניט אַרויפגענומען ווערן אויף דעם פּראָגראַם פון אַ סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און פאַר וואָס די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי טאָהר זיך ניט שטיצען אויף זיי, איז—ווייל פערטיידיגען זייערע אינטערעסען וואָלט געווען רעאַקציאָנער. די געשיכטליכע ענטוויקעלונג פון דער געזעלשאַפט ברענגט מיט זיך, אַז אָט די אַלע מיטעל־קלאַסען

מוזען פערשווינדען. אין דעם קאָנקורענץ־קאַמף מיט די גרויסע קאַ־פּיטאַליסטישע אונטערנעהמונגען פערליערען זיי די מעגליכקייט צו האַלטען זיך, ווי זעלבסט־שטענדיגע באַלאַבאַטים, אויפ'ן וואַסער. זיי פערליערען זייער אייגענטום־רעכט אויף די מיטלען און די גע־צייג פון דער פּראָדוקציע און פאַלען אריין אין די רייהען פון דעם פּראָלעטאַריאַט.

אויפהאַלטען זייער זעלבסטשטענדיגע עקזיסטענץ וואָלט גע־הייסען דעריבער וועלען דרעהען די ראָד פון דער געשיכטע אויף צוריק. און דאָס וואָלט געווען א לעכערליכע און שעדליכע אונטער־נעהמונג. לעכערליך, ווייל זי איז לכתחילה פעראורטהיילט אויף א דורכפאַל און שעדליך אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל זי האַלט אויף אין יענע מאַסען די איליוזיע, אז זייער עקאָנאָמישער מעמד קאָן גע־בעסערט ווערן אין די גרעניצען פון דער איצטיגער קאַפּיטאַליסטי־שער געזעלשאַפט, אז זיי קאָנען זיך נאָך ווי עס איז דערהאַלטען, ווי זעלבסט־שטענדיגע באַלאַבאַטים.

און דריטענס, וואָלט נאָך שעדליכער געווען פאַר'ן סאָציאַליזם ווען עס וואָלט זיך באמת איינגעגעבען דורך געוויסע סאָציאַלע רע־פאָרמען אויפצוהאַלטען אויף א ווייליע זייער פערשווינדען אין דעם פּראָלעטאַריאַט. דאָס וואָלט אָהן א שום ספק פערמינדערט די שאַנ־סען פון א סאָציאַליסטישער רעוואָליוציע.

א סאָציאַליסטישע רעוואָליוציע קאָן נאָר יעמאָלט זיין זיכער מיט'ן ערפאָלג, ווען איהרע ציעלען וועלען ווערן די ציעלען פון אן אומגעהויערער מאַיאָריטעט פון דער בעפעלקערונג, ד. ה. ווען די אומגעהויערע מאַיאָריטעט פון דער בעפעלקערונג וועט ווערן די טרעגעריין פון דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל.

עס איז אָבער דאָ נאָר א י י ן קלאַס פון דער בעפעלקע־רונג, וואָס קאָן און מוז לויט זיין טבע ווערן דער טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישען ענד־ציעל. דאָס איז דער פּראָלעטאַריאַט, דער קלאַס פון לוין־אַרבייטער. היטען מיר אָב די איבריגע קלאַסען, זיי זאָלען ניט אריינפאַלען אין דעם פּראָלעטאַריאַט, פערקלענערן מיר יעמאָלט זיין צאָהל, שוואַכען אָב זיינע כוחות און רויבען ביי איהם אוועק די מעגליכקייט, צו ווערן די מאַיאָריטעט פון דעם פאָלק און דורכצופיהרען די סאָציאַלע רעוואָליוציע.

אָנגעהמען די פאָדערונג פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען, וואָלט, לויט דער טעאָריע פון די רוסישע מארקסיסטען, אין דער אמת'ען געהייסען: פערטיידיגען ניט די אינטערעסען פון די ארבייטער, נאָר פון די קליינע בורזשויעס; זיין ניט רעוואָליוציאָנער, נאָר פונקט דער היפך דערפון: רעאקציאָנער. און קיין סאָציאַליסטען קאַן מען דערביי אודאי ניט זיין, כאָטש מען קאַן גלויבען ווי אלע אוטאָפּיסטען, אין דער „גערעכטיגקייט“ און דער „ווינשבארקייט“ פון דעם סאָציאַליסטישען „אידעאל“. ווייל — וועלכער סאָציאַליסט וועט דאָס אריינגעהמען אין זיין פּראגראם אזעלכע ארבייטען און פאָדערונגען, וואָס זאָלען מאכען אויף אייביג אונמעגליך די פערווירקליכונג פון דעם סאָציאַליזם?

לאָמיר זיך פאנאנדער קלייבען אין די אלע טענות.

אויף דער צווייטער און דריטער טענה קאָנען מיר זיך ניט אבשטעלען לאנג, ווייל מען וואָלט זיך בעדארפט אבשטעלען צו לאנג.

בקיצור קאָנען מיר נאָר זאגען, אז פערטיידיגען די אינטערעסען פון די זעלבסטשטענדיגע ארבייטער הייסט נאָך ניט זעהען אז זיי זאָלען ביז צו דער סאָציאַלער רעוואָליוציע בלייבען אין די אלטע פּראָדוקציאָנס־בעדינגונגען. דער פּרינציפּ פון קאָאָפּעראטיווע געוועררקשאפטען פאר די בעל מלאכות; די ענטוויקעלונג פון אלערליי פאָרמען אגראר־גענאָסענשאפטען ביי די פּויערים; ביידע זאכען געשטיצט דורך שטאַטישע קאָנסום־גענאָסענשאפטען קאָנען זיכערליך פערבעסערן דעם מעמד פון יענע ארבייטענדע שיכטען און אין דערזעלביגער צייט דיענען דעם עקאָנאָמישען פּראָגרעס.

דאָרטען אבער, וואו עס איז אונמעגליך אריינצופיהרען פּראָגרעסיווערע עקאָנאָמישע לעבענס־פאָרמען, וואס זאָלען זיין ווי אַן איבערגאנג צו דעם סאָציאַליזם, — דאָרטען איז פאר ביידע צדדים, סיי פאר די פּראָלעטאריער, סיי פאר זיי גלייכער, אַז, די זעלבסטשטענדיגע ארבייטער זאָלען ניט פערליערען יענעם עקאָנאָמישען מעמד, וואָס זיי האָבען. ווייל וואָס ווייניגער ניי־צוגעקומענע פּראָלעטאריער, אלץ בעסער פאר די אלטע, אלץ ווייניגער נייע קאָנקורענטען אין דעם עקאָנאָמישען קלאסען־קאמף.

און פאר דעם סאָציאַליזם וועט דאָס אויך געווים ניט זיין קיין חסרון. ווי וויכטיג דער פּראָלעטאַריער זאָל ניט זיין פאר דעם סאָציאַליזם, — און מיר האַלטען איהם פאר זעהר וויכטיג, ווייל ער קאָן אין דער אמת'ן ווערן דער אַוואַנגאַרד פון דער גאַנצער אַרבייטער־אַרמעע, וואָס זאָל זי פיהרען נאָך זיך, — טאָהר מען דאָך אָבער ניט פערגעסען, אז ניט דער הונגעריגער און פערעלענטער פּראָלעטאַריער וועט קאָנען מאַכען די סאָציאַלע רעוואָלוציע, נאָר דווקא דער זאַטער, וואָס וועט שטרעבען נאָך אַ העכערען מענשליכען לעבען פאַר זיך און וואָס וועט זיין פעראינטערעסירט, דורכצופיהרען די פאָדערונגען פון יושר אין דער געזעלשאַפט.

אָבער די פערבעסערונג, לפּחות, ניט פערערגערונג פון דעם עקאָנאָמישען מעמד ביי די זעלבסטשטענדיגע אַרבייטער הייסט די פערבעסערונג פון דעם עקאָנאָמישען מעמד ביי דעם פּראָלעטאַריאַט.

ווייטער איז גאָר ניט ריכטיג, אז נאָר דער שטאָטישער לוין־אַרבייטער קאָן צושטעהען צו דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל.

דער סאָציאַליזם שליעסט אין זיך איין דעם פּרינציפּ, אז די פּראָדוקטען פון דער אַרבייט זאָלען געהערען נאָר צו די אַרבייטער, — דאָס איז אַ פּרינציפּ, וואָס געהט אפשר להיפּך צו דעם „יושר" פון דער בורזשואַזי וואָס איז אָבער דורך און דורך איינגעוואָרצעלט אין דער פּסיכאָלאָגיע פון יעדען אַרבייטער, אַלץ איינס צי אַ פּראָלעטאַריער, צי אַ זעלבסט־שטענדיגען. ממילא קאָן יעדער אַרבייטענדער מענש געוואונען ווערן פאר דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל.

און וואָס איז שייך די טעאָריע, אז דער פּראָלעטאַריאַט ווערט סאָציאַליזירט אין דעם פּראָצעס פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע און נאָר אַ דאַנק דעם קאָן ער ווערן דער טרעגער פון דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל, מוז מען דערויף ענטפערן, אז די טעאָריע איז געבויט אויף דעם גרונד־געדאַנק, אז נאָר די סטיכישע עקאָנאָמישע פּראָצעסען און לעבענס־בעדינגונגען בעשטימען אונטער אַלע אומשטענדען די אידעאַלען פון די מאַסען. די טעאָריע איז אָבער נאָך ניט בעוויזען געוואָרען און עס איז דאָ אַ סך טעמים, פאר וואָס מיר זאָלען זיך אָבזאָגען פון איהר.

מיט איינ׳גע פון זיי וועלען מיר בעקאַנט ווערן אין די נעקסטע קאַפּיטלען.

בלייבט אונז איצטער נאָר די פראַגע: צו וועמען זאָל מען צו־רעכענען יענע ארבייטענדע שיכטען, וואָס האָבען ניט פערלאָרען זייער אייגענטום אויף די מיטלען און די געצייג פון זייער פּראָ־דוקציע: צו דעם ארבייטער־קלאַס אָדער צו דער קליין בורזשואַזיע.

מיט דער פערענטפערונג פון דער פראַגע וועט אונז קלאָר ווערן די קלאַסען־טעאָריע פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען.

די טעאָריע פון די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען געהט ארויס פון דעם גרונד־געדאַנק, אז די קלאַסען־איינטיילונג פון דער געזעלשאַפט דאַרף בעטראַכט ווערען נאָר פון איין־איינציגען שטאַנדפּונקט: דעם שטאַנדפּונקט פון א י י ג ע נ ע ר א ר־ב י י ט.

אַלע די, וואָס לעבען פון זייער אייגענער ארבייט, — אַלע איינס, צי זיי ווענדען זי אָן אויף אייגענע מיטלען און געצייג פון דער פּראָדוקציע אָדער אויף פרעמדע, — געהערען צו דעם איין־איינציגען ארבייטער־קלאַס און יעדערער פון זיי איז אַן ארביי־טער.

אַלע די אבער, וואָס לעבען פון פרעמדע ארבייט, סיי די וואָס עקספּלאָאַטירען דירעקט געדונגענע אָדער פערשקלאַפטע ארביי־טער, סיי די, וואָס לעבען אינדירעקט פון עקספּלאָאַטאַציע, גע־הערען אין דער איצטיגער געזעלשאַפט צו דער בורזשואַזיע.

ארבייט, — אייגענע אָדער פרעמדע, — דאָס איז דער איינ־ציגער סימן, וואָס שיידט אב דעם ארבייטער פון דעם בורזשואַ, דעם גרויסען אָדער דעם קליינעם.

אנטגעגען אָט דער טעאָריע טרעט מען ארויס קודם כל מיט אַזאַ שאלה: „וואָס פערשטעהט איהר דען אונטער דעם וואָרט אַרבייט? איז דער פּרינציפּ פון אייגענער אַרבייט אַזאַ קלאָרע און איינפאַכע זאַך, וואָס מיט איהר הילף זאָל מען קאָנען דורכפיהרען אַ שטרענגע קלאַסען - שיידונג אין דער געזעלשאַפט? ארבייט ניט אויך דער אַפּיצער, בעת ער מוסטירט די סאָלדאַטען, דער באַנקיער אָדער דער פאַבריקאַנט, בעת זיי פיהרען זייערע געשעפטען, דער פּריץ, בעת ער גיט אכ־טונג אויף זיין גוט?“

דערויף ענטפערן מיר: ס'איז אמת, אז אין דעם געוועהנליכען טאָג־טעגליכען שפּראַך־געברויך ווערט דער אויסדרוק ארבייט אָנ־געווענדעט אויף אַלערליי ארטען פון מענשליכער און ניט מענש־ליכער טעטיגקייט. עס ארבייט אַן אַקס און עס ארבייט א מיהל. זאָגט מען אין דער געוועהנליכער שפּראַך, און איינער קאָן אויך ארבייטען שווער.. מיט די באקען, בעת ער זיצט ביי א רייכען און פעטען מאָלצייט.

אָבער אין דער וויסענשאַפט פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמיע האָט דער בעגריף ארבייט בעקומען א גאַנץ קלאָרען און בעגרעניצ־טען זין. מען מיינט דאָ נאָר יענע מענשליכע ארבייט, וואָס פּראָדו־צירט גשמיות'דיגע גיטער, וואָס בעשאַפט אין דעם פּראָצעס פון דער מאטעריעלער פּראָדוקציע אַלץ, וואָס עס איז נויטיג, כדי צו בעפריעדיגען די בעדערפעניסען פון דער געזעלשאַפט.

אויב אזא בעגריף פון ארבייט איז ניט קלאָר, איז יעמאָלט די גאַנצע סאָציאַליסטישע טעאָריע אויפגעבויט אויף א וואַלקען. דערמאָהנט זיך, אז דער פונדאמענט פון דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם בעשטעהט אין דעם געדאַנק, אז דער ווערטה פון אַלע סחורות שטאַמט פון דער מ ע נ ש ל י כ ע ר א ר ב י י ט, אַז די ארבייט איז די מאָס, מיט וועלכער עס ווערט געמאָסטען יענער ווערטה, אַז די פּראָפיטען פון דעם קאַפּיטאַליסט און די רענטע פון דעם לענד־לאָרד זענען ניט קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר דער מעהר־ווערטה, ד. ה. א בעשטימטער חלק ניט בעצאָהלטע מענשליכע אַרבייט.

וועגען וועלכער ארבייט ווערט דאָ גערעדט? וועגען דער אַר־בייט פון דעם אָפיציער, פון דער מיהל, פון דעם קאַפּיטאַליסט? ס'איז דאָך קלאָר, אז דאָ האָט מען נאָר איין איינציגען טייטש אין זינען. מען מיינט דאָ אַלע מאָל נאָר די ארבייט, וועלכע דער מ ע נ ש ווענדעט אָן, כדי ארויסצוברענגען מאַטעריעלע גיטער, גשמיות'דיגע זאַכען, וואָס זענען דורכגעגאַנגען דורך דעם מענ־שענס ה ע נ ד.

און אָט די מענשליכע ארבייט איז אויך דער יסוד פון דער קלאַסען־טיילונג אין דער געזעלשאַפט. ארבייטער זענען די, וואָס

לעבען פון זייער אייגענער ווערטה־שאַפענדער ארבייט. בורזשואַ זענען די, וואָס לעבען פון דעם מ ע ה ר ־ ו ו ע ר ט ה, ד. ה. פון דעם חלק ניט בעצאָהלטער מענשליכער ארבייט.

גוט, זאָגט מען אונז. דאָס שטימט מיט איין טייל פון דער סאָציאַליסטישער לעהרע. און מען מוז צוגעבען, אז אויף וויפיעל די בעל־מלאכות און די פויערים ארבייטען, געהערען זיי צו דעם ארבייטער־קלאַס. אבער עס זענען דאָך נאָך דאָ אנדערע טיילען און פּרינציפּען אין דער סאָציאַליסטישער לעהרע. צו זיי געהערט אויך יענער פונדאַמענטאַלער פּרינציפּ, אז די בורזשואַזיע איז די בעזיצערין פון דעם קאַפּיטאַל. וואָס איז אבער קאַפּיטאַל? אין דעם סאָציאַליסטישען זין פון דעם ווארט איז דאָך קאַפּיטאַל ניט קיין אנדער זאַך, ווי די געצייג און די מיטלען פון דער פּראָדוקציאָן. ממילא קומט אויס, אז, לויט דער סאָציאַליסטישער טעאָריע, געהערען די בעל־מאלכות און די פויערים, אפילו ווען זיי דינגען ניט קיין פרעמדע ארבייט, ניט צו איין קלאַס, נאָר לפּחות צו צוויי קלאַסען: ווי מענשען, וואָס ארבייטען, געהערען זיי צו דעם ארבייטער־קלאַס, אבער ווי אייגענטימער פון געצייג און פּראָדוקציאָנס־מיטלען געהערען זיי צו דעם קלאַס פון די אייגענטימער, צו דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטען. מיט אנדערע ווערטער הייסט דאָס, אז זיי זענען אַ מ י ט ע ל ־ קלאַס, וואָס שטעהט צווישען די צוויי קלאַסען און געהערט צו זיי ביידען. זייער צוגע־הערינגקייט צו דער בורזשואַזיע שליעסט אבער אין גאַנצען אויס, אז די ארבייטערשאַפט זאָל זיי קאָנען בעטראַכטען פאַר קינדער פון איהר קלאַס.

אָט די גאַנצע טענה, ענטפערן מיר, איז אויפגעבויט אויף אַ פּשוט'ען לאָגישען און נאָך אַ טיעפערען סאָציאַלאָגישען פעהלער. עס איז ריכטיג, אז די קאַפּיטאַליסטען זענען די אייגענטימער פון די געצייג און די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, אבער עס איז ניט ריכטיג, אז אַלע אייגענטימער פון געצייג און פּראָדוקציאָנס־מיט־לען זענען שוין דורך דעם אַליין קאַפּיטאַליסטען. „יעדער עפּעל־בוים איז אַ בוים, אבער ניט יעדער בוים איז אַן עפּעלבוים“. געצייג און פּראָדוקציאָנס־מיטלען ווערן נאָר יעמאָלט ק אַ פּ י ט אַ ל, ווען זיי ווערען אַנגעווענדעט, כדי צו עקספּלאָאַטירען פרעמדע אר־

בייט. און ארויס צו זויגען מ ע ה ר ־ ו ו ע ר ט ה. קוים ארבייט מיט זיי נאָר זייער אייגענטימער, קאָן ער בשום אופן ניט געהער־רען צו דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטען, כל זמן ער געברויכט זיין אייגענטום נאָר פאר זיין אייגענער ארבייט.

קארל מארקס איז געווען, אויב איך מאַך ניט קיין טעות, טאקי דער ערשטער, על כל פּנים, דער גרעסטער פון די סאָציאליס־טישע טעאָרעטיקער, וואָס האָט קלאָר געמאכט אָט דעם געדאנק און וואָס האָט געלעגט אויף איהם אזוי פיעל וואָג. ק אַ פּ י ט אַ ל, האָט ער ניט אויפגעהערט צו טענה'ן אין פערשיידענע שטעלען פון זיינע ווערק, ב ע ש ט ע ה ט נ י ט נ אָ ר א י ן ד ע ם פּ אַ ק ט פ ו ן א י י ג ע נ ט ו ם א ו י ף ג ע צ י י ג און מ י ט ל ע ן פּ ו ן פּ ר אָ ד ו ק צ י אָ ן. כדי דאָס זאל ווערן קאפּיטאל, מוז דאָס שאַפען מעהרווערטה, מוז דאָס אנגע־ווענדעט ווערן אויף בעשעפטיגען פּ ר ע מ ד ע ארבייטער.

אין זיין טיעפער אונטערזוכונג וועגען „לוין־ארבייטער און קאַ־פּיטאל" זאָגט, צ. ב., קארל מארקס:

„אַ נעגער איז אַ נעגער. ער ווערט ערשט אַ ש ק ל אַ ו ו אין בעשטימטע פערהעלטניסע. אַ באוועל־מאַשין, איז אַ מאשין צו שפּינען באוועל. נאָר אין בעשטימטע פערהעלטניסע ווערט זי ק אַ־פּ י ט אַ ל. רייסט מען זי ארויס פון יענע פערהעלטניסע, איז זי אקוראט אזוי וועניג קאפּיטאל, ווי וועניג גאלד איז אין זיך גופא געלד... קאַפּיטאל איז אַ געזעלשאפטליכער פערהעלטניס פון פּראָדוקציאָן".

דער געדאַנקען איז קלאָר. דער אייגענטום אויף די פּראָדוקצי־אָנס־מיטלען קאָן ניט מאכען פון דעם ארבייטער אוים ארבייטער. נאָר ווען ער דינגט פרעמדע ארבייטער, זיי זאָלען ארבייטען פאר איהם, פאלט ער ארויס פון די גרעניצען פון זיין קלאַס.

מען קאָן זאגען, אז אָט דער געדאנק איז אַ ליעבלינגס־גע־דאנק פון קארל מארקס און איז איינער פון די וויכטיגסטע שטיץ־פּונקטען אין זיין גאנצען סיסטעם.

אויך אין זיין גרונד־ווערק „דאָס קאַפּיטאל" ציטירט מארקס די אויבען אָנגעפיהרטע שטעלע פון זיין פריהערדיגער ארבייט און דערקלעהרט זי אין דעם טעקסט אזוי, אז עס בלייבט קיין ברע־

קעל ספק ניט, וועגען זיין ריכטיגען מיין. ער זאגט:

„מען ווייס: פּראָדוקציאָנס־און לעבענס־מיטלען, ווי איי־נענטום פון דעם אונמיטעלבארען פּראָדוצענט, פ ו ן ד ע ם א ר־ב י י ט ע ר ג ו פ א, זענען ניט קיין קאפּיטאל. זי ווערען קאַ־פּיטאל נאָר אונטער יענע בעדינגונגען, וואָס מאכען, אז זיי זאָ־לען דיענען ווי מיטלען, צו עקספּלאָאטירען און צו בעהערשען דעם ארבייטער"*).

און אפילו ווען דער ארבייטער זאל אנזאמלען אוצרות פון זיין אייגענער ארבייט מיט זיינע אייגענע פּראָדוקציאָנס־מיטלען, ווערט ער, לויט קארל מארקס, נאָך אלץ ניט קיין קאפּיטאליסט. „אזוי לאנג", זאָגט ער, „ווי דער ארבייטער קאן פאר זיך אליין אָנזאמלען, — און דאָס קאן ער אזוי לאנג, ווי ער בלייבט אַן אייגענטימער פון זיינע פּראָדוקציאָנס־מיטלען, — איז קאפּיטאליסטישע אנזאמ־לונג און דער קאפּיטאליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן אונמעגליך" (ד. ג.)

מארקס עדות וועגען א געוויסען פונקט פון דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישער וויסענשאפט איז אלע מאל אינטערעסאנט און בע־לעהרענד פאר זיך גופא. א צו טיעפער דענקער איז ער געווען, א צו גרויסער געלערנטער איז ער געווען און צו ערנסט איז ער געווען ארייננעטהאָן אין אלע פּראבלעמען פון זיין נאציאנאל־עקאָנאָמי־שען פאך, מען זאל זיך קאנען פערגינען דעם לוקסוס—איגנאָרירען זיינע געדאנקען.

ק. מארקס האָט א רעכט צו פאָדערן פון יעדען זעלבסט־שטענדיגען פארשער ער זאל ניט געהן ווייטער, איידער ער גלייכט ניט אויס זיינע חשבנות מיט איהם**).

---

*) ק. מארקס „קאפּיטאל", ערשטער באַנד, ערשטע אויפלאגע פון 1867, ז. 747.

**) עס פערשטעהט זיך, אז איך האָב דאָ אין אויג זיינע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע און סאָציאליסטישע טעאָריעס, אויף וועלכע ער האָט אַוועק געלעגט זיין גאַנצען לעבען. אין אַנדערע פראגען, אין וועלכע ער איז ניט געווען קיין ספּעציאליסט, ווי צ. ב. אין די נאַטור־וויסענשאַפטען, איז קיינער ניט מחויב זיך צו רעכענען מיט זיינע מינונגען. דערווי־

עס איז דעריבער זעהר נויטיג, זיך נאָך א ביסעל לענגער אָבצושטעלען אויף דעם ענין, כדי ארויסצוברענגען איהם אין זיין גאַנצער קלאָרקייט.

איך וויל דאָ אָנפיהרען א פּאָר לענגערע ציטאַטען פון קארל מארקס׳ „קאפּיטאל“, וואָס האָבען ניט צו טהאָן דירעקט מיט אונזער פראגע, וואָס בעווייזען אבער קלאָר ווי דער טאָג, אז דער פּאַטער פון דעם וויסענשאפטליכען סאָציאַליזם האָט געמאכט א גרויסע נפקא מיניה צווישען דעם ארבייטער בכלל און דעם פּראָלעטאַריער בפרט און אז צו די א ר ב י י ט ע ר ב כ ל ל האָט ער גאַנץ קלאָר און דייטליך צוגערעכענט די האַנדווערקער און די פּויערים, וואָס האָבען נאָך ניט פערלאָרען זייער אייגענטום אויף די געצייג און די מיטלען פון דער פּראָדוקציאָן.

די ציטאַטען נעהמען מיר ארויס פון יענע קאפּיטלען אין „קאַפּיטאל“, וואו עס ווערט גערעדט וועגען דער „אורשפּרינגליכער אַנזאַמלונג“ און וועגען דער „מאָדערנער קאָלאָניזאַציאָנס־טעאָריע“. „געלד און וואַרע, זאָגט מארקס, זענען ניט לכתחילה קאַפּיטאל,

---

סען מיר זיך, צום בײשפּיעל, אַז ער איז געווען אַן אָנהענגער פון פ ר ע נ אָ ל אָ ג י ע, און האָט יעדען נאָהענטען פריינד גוט אָרום געטאַפּט דעם שארבען, כדי אויסצוגעפינען זיינע גייסטיגע אייגענשאַפטען, — ווי דאָס דערצעהלט אונז וו. ליעבקנעכט אין זיינע ערינערונגען וועגען מאַרקס׳ן, — איז דאָס געוויס נאָך ניט קיין גרונד, מיר זאָלען אָנהויבען אַנדערש צו קוקען אויף יענער פאַנטאַסטישער שארבען־וויסענשאַפט, איידער דאָס טהוט די מאָדערנע געלערנטע וועלט. דאָס איז אויך ריכטיג בנוגע צו זיינע און ענגעל׳ס געדאַנקען וועגען דער דיאַלעקטישער און טריאַדישער ענטוויקעלונג אין דער נאַטור. מיט נאָך מעהר רעכט מוז מען אַוועקשטעלען יענע פאָדערונג צו די טעאָרעטיקער, וואָס דערקלעהרען זיך לכתחילה פאַר זיינע תלמידים. ווען די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטען האָבען דערקלעהרט די זעלבסט־שטענדיגע האַנדווערקער און די פּויערים פאַר קליין בורזשואַס בלויז אויף דעם סמך, וואָס אַט די זעלבסטשטענדיגע ארבייטער זענען ניט קיין פּראָלעטאַריער, ניט קיין לוין־ארבייטער, האָבען זיי זיך לחלוטין ניט גערעכענט מיט די וויכטיגסטע געדאַנקען פון זייער רבי׳ן.

אקוראַט אַזוי וועניג ווי פּראָדוקציאָנס־ און לעבענס־מיטלען. זיי דאַר־פען ערשט פערוואַנדעלט ווערן אין קאַפּיטאַל. אָט דער פּ ע ר־וואַ נ ד ל ו נ ג ס ־ פּ ר אָ צ ע ס גופא קאָן אָבער פאָרגעהן נאָר אונ־טער בעשטימטע אומשטענדען. זיי שפּיצען זיך צונויף אָט צו וואָס־צווייערליי, זעהר פערשיידענע סאָרטען פון וואַאָרען־בעזיטצער מוזען זיך צונויפקומען און זיך שטעלען אין קאָנטאַקט, פון איין זייט די באַלאבאַטים פון געלד, פּראָדוקציאָנס־ און לעבענס־מיטלען, וואָס ווילען פּ ע ר ו ו ע ר ט ה ע ן די ווערטה־סומע, וואָס איז זייער אייגען, דורך דעם אָבקויף פון פרעמדע ארבייטס־קראַפט; פון דער אנדער זייט פּ ר י י ע אַ ר ב י י ט ע ר, פערקויפער פון דער אייגענער ארבייטס־קראַפט און ממילא פערקויפער פון ארבייט. פּ ר י י ע אַ ר ב י י ט ע ר אין א דאָפּעלטען זין, וואָס זיי אליין געהערען ניט אונמיטעלבאַר צו די פּראָדוקציאָנס־בעדינגונגען, ווי שקלאַווען, לייבאייגענע א. אַז. וו. און וואָס אויך די פּראָדוקציאָנס־בעדינגונגען געהערען ניט צו זיי, ווי צום ביי־שפּיעל ביי דעם פּויער, וואָס פיהרט זיין אייגענע באַלאבאַטישקייט א. אַז. וו., נאָר וואָס זענען פריי פון זיי, לויז און לעדיג. מיט אָט דער פּאָליאַריזאַציע פון דעם וואַארען־מאַרק זענען געגעבען גע־וואָרען די גרונד־בעדינגונגען פון דער קאַפּיטאַל־סטישער פּראָדוק־ציע. דאָס קאַפּיטאַל־שיכות זעצט פאָראויס, אַז די אַ ר ב י י־ט ע ר זאָ ל ע ן ז י ך צ ו ש י י ד ע ן מ י ט ד ע ם א י י ג ע נ ט ו ם א ו י ף י ע נ ע ב ע ד י נ ג ו נ ג ע ן, ו ו אָ ס פּ ע ר ו ו י ר ק ל י כ ע ן ד י אַ ר ב י י ט. אַזוי גיך, ווי די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציע האָט זיך איינמאָל געשטעלט אויף איהרע אייגענע פיס, אַזוי האַלט זי ניט נאָר אויף יענע צו־שיידונג, נאָר זי רעפּראָדוצירט זי אויף אַן אַלץ וואַקסענדער שטו־פען־לייטער. דער פּראָצעס, וואָס בעשאַפט די קאַפּיטאַל־שיכות, קאָן דעריבער ניט זיין קיין אנדער זאַך, ווי דער פּראָצעס, וואָס צו־שיידט ד ע ם אַ ר ב י י ט ע ר מיט זיינע ארבייטס־בעדינגונ־גען, א פּראָצעס, וואָס פערוואַנדעלט פון איין זייט די געזעלשאַפטלי־כע לעבענס־ און פּראָדוקציאָנס־מיטלען אין קאַפּיטאַל און פון דער

אנדער זייט — די אונמיטעלבארע פּראָדוצענטען אין לוין־אַרבייטער"*)

„היסטאָריש עפּאָכעמאכענד אין דער געשיכטע פון דעם צושיידונגס־פּראצעס זענען די מאָמענטען, אין וועלכע גרויסע מענשען־מאסען זענען פּלוצלונג און איבער געוואלד צושיידט געווארען מיט זייערע סובסיסטענץ־ און פּראָדוקציאָנס־מיטלען און געשליידערט געווארען אויף דעם ארבייטס־מארק, ווי פויגעל־פרייע פּראָלעטאריער. אין דער עקספּראָפּאָרציע פון דעם אַרבייטער פון דעם גרונד־און־באָדען בעשטעהט די גרונד־לאַגע פון דעם גאנצען פּראָצעס"**).

אין דעם סוף פון דעם קאַפּיטעל גיט קארל מארקס א קורצען איבערבליק איבער דעם גאנצען היסטאָרישען פּראצעס פון דעם מאָמענט, ווען דער ארבייטער ווערט אבגעריסען פון זיינע ארבייטסמיטלען ביז צו יענער צייט, ווען עס טרעט אריין די „נעגאציע פון דער נעגאציע", ווען דער ארבייטער פעראייניגט זיך ווידער מיט זיי אין דער סאָציאליסטישער געזעלשאפט.

רעדענדיג וועגען דעם „קליין־בעטריעב", זאָגט קארל מארקס, אַז ער קאָן נאָר דאָרטען אויפבליהען, „וואו דער אַרבייטער איז אַ פרייער פּריוואט־איינענטימער פון זיינע ארבייטס־בעדינגונגען, מיט וועלכע ער בעדיענט זיך אליין, דער פויער — פון דעם אקער, וועלכען ער בעזאָרגט, דער האנדווערקער — פון דעם אינסטרומענט, מיט וועלכען ער שפּיעלט, ווי א „ווירטואז". דער קליין־בעטריעב ווערט צושטערט. „די עקספּראָפּארציע פון דעם אונמיטעלבארען פּראָדוצענטען ווערט דורכגעפיהרט מיט דעם אומ'ברחמנות'דיגסטען וואנדאליזם און אונטער דעם טריעב פון די אינפאמסטע, שמוציגסטע, קליינליכסט געהעסיגטע ליידענשאפטען. דאָס פּריוואט־אייגענטום, וואָס איז פערדיענט געוואָרען מיט אייגענער ארבייט, וואָס רוהט אזוי צו זאָגען אויף דער צו־

*) קארל מארקס, ד. ג. ז. 700.
**) דאָרטען גופא, ז. 701.

ניפוואקסונג פון דעם איזאָלירטען אָנאָבהענגיגען ארבייטס־אינדיווידואום מיט זיינע ארבייטס בעדינגונגען ווערט ארויסגעשטופּט דורך דאָס קאַפּיטאַליסטישע פּריוואַט־אייגענטום, וואָס רוהט אויף דער עקספּלאָאַטאַציע פון פרעמדע, אָבער פאָרמאַל פרייע ארבייט"...

„די ארבייטער זיינען פערוואנדעלט געוואָרען אין פּראָלעטאַריער, זייער ארבייטס־בעדינגונגען אין קאַפּיטאַל.... וואָס עס בלייבט איצטער צו עקספּראָפּריאירען איז שוין ניט מעהר דער ארבייטער, וואָס פיהרט זיין אייגענע באַלאַבאַטישקייט, (אונטערגעשטראָכען פון מיר. זש.) נאָר דער קאַפּיטאַליסט וואָס עקספּלאָאַטירט א פולע ארבייטער"...

„דער קאַפּיטאַליסטישער אופן פון פּראָדוקציע און אָנאייגענונג, ממילא דאָס קאַפּיטאַליסטישע פּריוואַט־אייגענטום, איז די ערשטע נעגאַציע פון דעם אינדיווידועלען פּריוואַט־אייגענטום, וואָס איז געגרינדעט אויף אייגענע ארבייט. די נעגאַציע פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע ווערט פּראָדוצירט דורך איהר גופא מיט דער נויטווענדיגקייט פון א נאַטור־פּראָצעס. דאָס איז די נעגאַציע פון דער נעגאַציע. די לעצטערע בויט ווידער אויף דאָס אינדיווידועלע אייגענטום, אָבער אויף דער גרונדלאַגע פון די ערגאָבערונגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער ערע: קאָאָפּעראַציע פון פרייע ארבייטער און זייער קהל'שען אייגענטום אויף ערד און די פּראָדוקציאָנס־מיטלען וואָס זענען פּראָדוצירט געוואָרען דורך דער ארבייט גופא*).

ווער עס האָט נור מיט קאָפּ דורכגעלייענט די נאָר וואָס ציטירטע שטעלען, פאר יענעם קאָן שוין ניט זיין קיין ספק אין דעם אמת פון די פאָלגענדע פונקטען:

ערשטענס: אז ניט נאָר דער פּראָלעטאריער, דער לוין־ארבייטער איז אן ארבייטער.

צווייטענס: אַז זיין א פּראָלעטאריער, ד. ה. ניט האָבען קיין ברעקעל אייגענטום אויף די מיטלען פון דער פּראָדוקציע, איז נאָר א געשיכטליכער איבערגאנג אין דער ענטוויקלונג פון דעם ארבייטער־קלאַס.

*) דאָרטען גופא, ז. 742—745.

ד ר י ט ע נ ס : אַז בטבע, איך מיין, לויט דער אינווע־ניגסטער לאָגיק פון דעם סאָציאַל־עקאָנאָמישען געשעהן, געהערען אַרבייטער און פּראָדוקציאָנס־מיטלען איינער צום אנדערן. איי־גענטום אויף פּראָדוקציאָנס־מיטלען, ממילא אויך אויף ערד, מאַכט ניט פון דעם אַרבייטער אויס אַרבייטער.

פ ע ר ט ע נ ס : אַז אפילו פּ ר י וו א ט ־ א י י ג ע נ ט ו ם אויף פּראָדוקציאָנס־מיטלען שליידערט דעם אַרבייטער ניט אַרויס פון דעם גדר אַרבייטער און וואַרפט איהם ניט אַריין אין דעם קלאַס פון די קאַפּיטאַליסטען, פון דער בורזשואַזיע, וואָס לעבט פון מעהר ווערטה, ווייל,

פ י נ פ ט ע נ ס : קאַפּיטאַליסטישער פּריוואַט־אייגענטום און אַרבייטער פּריוואַט־אייגענטום זענען צוויי היפּכים, וואָס שליע־סען איינער דעם אַנדערן אויס. איינער איז די נעגעציע (די אַב־לייקענונג) פון דעם אַנדערן.

דעם לעצטען געדאַנק ברענגט קאַרל מאַרקס בעזאָנדערס שאַרף אַרויס אין דעם פּאַראַגראַף וועגען דער מאָדערנער קאָלאָני־זאַציאָנס־טעאָריע. אין די קאָלאָניעס „וואו די צושיידונג פון דעם אַרבייטער מיט זיינע אַרבייטס־בעדינגונגען און זייער וואָרצעל — דעם גרונד און באָדען, עקזיסטירט נאָך ניט“*) וואו עס איז נאָך דאָ פרייע ערד, וואָס יעדער איינער קאָן בעאַרבייטען מיט זיינע אייגענע הענד, פיהלט זיך דער קאַפּיטאַליזם זעהר פּערענגט אין זיין ענטוויקלונג, דערקלערט מאַרקס.

„דער קאַפּיטאַליסטישער אופן פון פּראָדוקציע און אָנאַייגנונג שטויסט זיך דאָ אומעטום אָן אויף א שטער : אויף אַן אייגענטום פון דעם פּראָדוצענט, וואָס איז פון איהם גופא בעאַרבייט גע־וואָרען, פון א פּראָדוצענט, א פּריוואַט־אייגענטימער פון זיינע אייגענע אַרבייטס־בעדינגונגען, וואָס בערייכערט דורך זיין אַרבייט זיך אליין, אַנשטאָט דעם קאַפּיטאַליסטען. ד ע ר וו י ד ע ר ־ ש פּ ר ו ך“, זאָגט ווייטער קאַרל מאַרקס און שטרייכעלט אונטער „פון ד י צ וו י י ד י א מ ע ט ר א ל ־ א נ ט ג ע ג ע נ ־ ג ע ז ע צ ט ע א ו י פ נ י ם פ ו ן פּ ר אָ ד ו ק צ י ע

*) ד. ג. ז. 750.

און אָנאייגנונג עקזיסטירט דאָ פּראַקטיש"*).

איז — לאָמיר איין מאָל פאַר אַלע מאָל געדענקען. צווישען דעם פּריוואַט־אייגענטום פון דעם קאַפּיטאַליסט אָדער דעם בורזשוא און דעם פּריוואַט־אייגענטום פון דעם אַרבייטער (דעם האַנדווערקער און דעם פּויער) עקזיסטירט אַ ווידערשפּרוך. ניט קוקענדיג אויף זייער יורידישער ענליכקייט, אָדער איינערלייקייט זענען זיי סאָציאַל־עקאָנאָמיש צוויי דיאַמעטראַל אַנטגעגענגעזעטצטע זאַכען.

וואָס מאַכט זיי פאַר אַזעלכע היפּכים, וואָס שליעסען איינער דעם אַנדערען אויס?

מאַרקס גיט אויף דער שאלה דעם קלאָרסטען און פּרינציפּיעל ריכטיגסטען ענטפער. דעם אַרבייטערס פּריוואַט־אייגענטום „רוהט אויף אייגענע אַרבייט, אַנשטאָט אויף עקספּלאָאַטאַציע פון פרעמדע אַרבייט"**).

אָט דעם געוואַלדיגסטען ווידערשפּרוך צווישען „לעבען פון אייגענע אַרבייט און לעבען פון פרעמדע אַרבייט" האָבען די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען טעאָרעטיש אַוועק געלעגט אין דעם יסוד פון זייער איינטיילען די געזעלשאַפט אין קלאַסען און פּראַקטיש אָנגענומען פאַר דעם גרונד־פּרינציפּ פון דעם סאָציאַליסטישען קלאַסען־קאַמף.

זיי געהן אַרויס פון דעם גרונד־געדאַנק, אַז די אינטערעסען פון אַלע די, וועלכע לעבען פון זייער אייגענער אַרייבט, זענען אַלע מאָל געוועזן, זענען איצטער און וועלען אויך זיין אין דער צוקונפט איין און־דיעזעלביגע: דאָס בעשטרעבען, אַז די פּראָדוקטען פון זייער אַרבייט זאָל געהערען צו זיי און אַז קיינער זאָל ניט האָבען ניט קיין רעכט און ניט קיין מאַכט אַראָבצורייסען פון די פּראָדוקטען עפּעס פאַר זיך, סיידען לויט דעם פּרייזען בעשלום פון די אַרבייטער גופא, ווי אַן אַבצאָהל פאַר דיענסט און ניצליכע לייסטונגען, אין וועלכע די אַרבייט אַליין נויטיגט זיך.

---

*) ד. ג. ז. 746.
**) ד. ג. ז. 753.

די אינטערעסן פון דער ארבייט, וואָס פליסן ארויס פון דער אינוועניגסטער לאָגיק פון דער זאַך גופא, קאָנען בפריעדיגט ווערן נאַר אין א פרייהייטליכער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט און דערפאַר איז דער סאָציאַליזם דער לאָגישעסטער ענד־ציעל פון יעדען ארבייטער, סיי דעם פראָלעטאַריער, סיי דעם זעלבסטשטענ־דיגען האנדווערקער און פויער, וואָס לעבען ניט פון אויסנוצען פרעמדע ארבייט.

די ארבייט איז דער איינציגער מקור־חיונה פון די ארבייטער. זיי מוזען זיין פעראינטערעסירט, אז אָט דער לעבענס־שטראָם זאָל פליעסען און שפייזען נאָר זיי און ניט די, וואָס זויגען זיי אויס. ווי איינפאַך דער געדאנק איז, אזוי געוואַלטיג פרוכטבאר איז ער ווי א פרינציפ פאר דער צוקונפטיגער געזעלשאַפט און ווי א ריכט־שנור פאר דעם טאָג־טעגליכען פּאָליטישען און עקאָנאָמישען קאמף פון דעם איינהייטליכען ארבייטער־קלאַס.

על־כל־פנים איז די צורעכענונג פון די פויערים און די האנד־ווערקער צו דער קליין־בורזשואזיע, וואָס קלינגט אויף דעם ערשטען בליק אזוי כשר־מארקסיסטיש, אין תוך אריין אַ ז אַ ב ל י י־ק ע נ ו נ ג פ ו ן ד ע ם מ א ר ק ס י ז ם, לפּחות, פון יענעם מארסיזם, וואָס האָט געפונען זיין קלאָרסטען אויסדרוק ניט אזוי אין דעם „קאָמוניסטישען מאניפעסט“ פון דעם סוף פערציגער יאָהרען, ווי אין דעם „קאפיטאל“ פון דעם סוף זעכציגער יאָהרען.

איידער איך פערלאָז דעם ענין פון „ארבייטער און פראָלע־טאַריער“ מוז איך מיך אויף א ווײַלע אָבשטעלען נאָך אויף א טענה אנטגעגען אונזער טעאָריע, אז די זעלבסט־ארבייטענדע פוי־ערים מוזען צוגערעכענט ווערען צו דעם ארבייטער־קלאַס. אויך די טענה איז ארויסגעשטעלט געוואָרען פון אָרטאָדאָקסע מארקסיסטען מיט קלינגענדע נעמען אין רוסלאנד און אויך זי „כאַפּט אָן דעם אָנבליק“, — ווי שלום־עליכם וואָלט געזאָגט, — פון א שווידער־האַפט מארקסיסטישען געדאנק, אין אמת'ען אָבער, ווען מען טראכט זיך נאָר אביסעלע טיעפער אריין, כאַפּט זי גאָר דעם מארקסיזם פאר'ן גאָרגעל און פערכאַפּט דערמיט אין דעם בוכשטעבליכען זין פון דעם ווארט זיין לעבענס־אָטהעם.

הנה ידוע, — אזוי קאָן מען אָנהויבען יענע טענה, — אז

די איצטיגע געזעלשאַפט איז איינגעטיילט אין דריי גרויסע קלאַ־סען: אין לאַנד־בעזיטצער וואָס לעבען פון רענט, קאַפּיטאַליסטען וואָס לעבען פון רויח אָדער פּ ר אָ פ י ט און פון ארבייטער וואָס לעבען פון רויח אָדער פּ ר אָ פ י ט און ארבייטער

די פּעריאָדישע פאַנאַנדערטיילונג פון דער גאַנצער געזעל־שאַפטליכער הכנסה צווישען די דריי קלאַסען ווערט סוף־כל־סוף דורכגיפיהרט א ו י ף ד ע ם מ א ר ק, וואו די סחורות ווערען פערקויפט צו דעם קאָנסומענט. אין יעדען פּרייז פאַר יעדען שטיקעל סחורה, וואָס דער קאָנסומענט קויפט, ווערען אריינגערעכענט: דער חלק, וואָס דער לענדלאָרד בעקומט פאַר זיין אייגענטום־רעכט אויף לאַנד, דער חלק, וואָס דער קאַפּיטאַליסט בעקומט פאַר זיין אריינגעלעגטען קאַפּיטאַל, און דער חלק, וואָס דער ארבייטער בעקומט פאַר זיין ארבייט.

איצטער לאָמיר זעהען, וואָס עס טהוט זיך דאָ מיט דעם פּויער. ווען א זעקעל תבואה ווערט געבראַכט אויפ'ן מאַרק, פרעגט קיינער ניט, צו די תבואה שטאַמט פון דעם פּריץ'ס הויף, אָדער דעם ארענדאַר'ס גוט, אָדער דעם פּויער'ס קרקע. הייסט עס, אז אין דעם פּרייז, וואָס דער פּויער בעקומט פאַר זיין תבואה, ווערט איהם אריינגערעכענט א חלק רענט, ווייל דער פּויער איז זיין אייגענער לענדלאָרד, און א חלק רויח, ווייל ער איז זיין איי־גענער קאַפּיטאַליסט, און א חלק ארבייטס־לוין, ווייל ער איז זיין אייגענער לוין־ארבייטער.

דער פּויער איז אויף אַזאַ'ן אופן ניט קיין ריינער ארבייטער, נאָר א כפול־שלשה'דיגע בריאה: א לענדלאָרד און א קאַפּיטאַ־ליסט און אַן ארבייטער אין איין און דעם זעלבען נפש. און ווי א לענדלאָרד לעבט ער פון רענט, ווי א קאַפּיטאַליסט — פון רויח און ווי אַן ארבייטער — פון לוין. על כל פּנים לעבט ער אויך פון מ ע ה ר ו ו ע ר ט ה — ווייל רענט און ריוח זענען דאָך מעהר־ווערטה — און מוז צוגעצעהלט ווערען צו דער בורזשואַזיע.

אנטגעגען אָט דער זעהר שאַרפזינניגער, כלומרשט מאַרקסיס־טישער טענה, ענטפערן געוועהנליך סאָציאַליסטען רעוואָלוציאָנע־רען, אז אין דער ווירקליכקייט ווערט פון דעם פּויער אַזויפיעל אויס־געצאַפּט אין דער פאָרם פון אַלערליי מלוכה־אָבצאָהלונגען און צינ־

זען, אז ניט נאָר ווערט ביי איהם פּאַקטיש אוועקגענומען זיין „לענדלאָרד"־רענט און קאַפּיטאַליסטען־ריוח, נאָר עס ווערט נאָך צוגעכאַפּט א טייל פון זיין לוין־ארבייט אזוי אז איהם בלייבט נאָך ווענינגער, ווי א פּשוט'ען ארבייטער.

די פּאַקטען, אויף וועלכע מען בערופט זיך דאָ, זענען בדרך כלל ריכטיג. *אָבער קיין פּרינציפּיעלער ענטפער איז דאָס ניט*. א קאַפּיטאַליסט און א לענדלאָרד הערען ניט אויף צו זיין קאַפּיטאַליסט און לענד־לאָרד, אפילו ווען זיי דערלעגען צום קאָפּ צו דעם קאַפּיטאַל אָדער צו דעם אומבעוועגליכען גוט. אויב די *הכנסה* פון דעם פּויער (ניט דאָס וואָס איהם *בלייבט*) שטאַמט פון *רענט* און *ריוח*, קאָן מען זיך ניט העלפען, *מוז* מען איהם צורעכענען לפּחות טיילווייז צו דער בורזשואַזיע.

איז אמת'ן אָבער בעוויזט אָט די גאַנצע טענה, *וויוועניג* מען האָט דעם *מאַרקסיזם* *פערשטאַנען*. מען פערגעסט אז מעהרווערטה איז נאָר יעמאָלט *מעהרווערטה*, ווען ער ווערט *אוועקגענומען* *ביי* דעם *ארבייטער*, ווען ער שעטלט מיט זיך פאַר *ניט בעצאָהלטע* ארבייט. א מעהרווערטה, וואָס בלייבט ביי דעם ארבייטער, הערט אויף צו זיין מעהרווערטה, און איז ניט מעהר ווי.... *ארבייט*, וואָס איז *בעצאָהלט*. זאָגען, אז אַן ארבייטער, וואָס בעקומט דעם פולען פּראָדוקט פון זיין ארבייט, לעבט פון *מעהרווערטה*, הייסט פאַראויסזעצען, אז ער בעצאָהלט ניט איינעם דערביי. וועמען בעצאָהלט ער דען ניט? דעם לענדלאָרד און דעם קאַפּיטאַליסט! *קומט* זיי דען על פּי מאַרקס א חלק פון דעם געשאַפענעם ווערטה? על פּי מאַרקס זענען דאָך רענט און ריוח ניט *זעלבסטשטענדיגע* קוואלען פון ווערטה, וואָס קומען צו צו דער ארבייט, ווי דאָס הערען ניט אויף צו טענה'ן די בורזשואַזע עקאָנאָמיסטען. זיין גאַנצער אויפטהו אין דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמיע איז דאָך בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט בעוויזען, אז זיי קומט גאָר נישט: אז דאָס, וואָס זיי *נעהמען*, נעהמען זיי דאָס אוועק פון דעם ארבייטער; אז רענט און ריוח זענען

מ ע ה ר ו ו ע ר ט ה און אז זיי זענען נאָר יעמאָלט מעהרווערטה, ווען די ב ו ר ז ש ו א ז י ע נעהמט זיי אראָב פון דעם אר־בייטס־לוין.

כדי אביסעל מעהר מסביר צו זיין דעם ענין, וואָס שפּיעלט די ראָליע פון א צענטראל־פּונקט אין דעם געדאנקען־גאנג פון די סאָציאַליסטען רעוואָלוציאנערען, וועל איך ברענגען אביישפּיעל.

לאָז זיין, איך בין אן ארבייטער, וואָס ארבייט אוים סחורות אין דעם ווערטה פון צוואנציג דאָלאר. איך האָב זיי פערקויפט אויפ׳ן מארק און האָב בעקומען זייער ווערטה. נאָר פאָהרענדיג אהיים, איז אויף מיר אין וואלד אָנגעפאלען א גזלן און האָט אוועק־גערויבט ביי מיר צעהן דאָלאר. איז געקומען אן איידעלער מענש און האָט גענומען זידלען דעם גזלן: רויבער! ווי קאָנסטו לעבען אויף דאָס געלד, דאָס איז דאָך גע׳גזל׳טע געלד! ווער איך שטארק אין מיין דעה און ווארף זיך ארויף אויף דעם רויבער און נעהם ביי איהם אָב מיין געלד. ערשט דער איידעלער מענש פאלט שוין גאָר איצטער אָן אויף מיר. „רויבער! ווי קאָנסטו לעבען פון דעם געלד, ס׳איז דאָך גע׳גזל׳ט געלד.“ — „ס׳טייטש“, טענה איך, „דאָס האָט ער דאָך ביי מ י ר גע׳גזל׳ט. דאָס איז דאָך לכתחילה געווען מ י י נ ס“ „וואָס איז די נפקא מינה“, ענט־פערט ער מיט א מיט א מערקווירדגיער פילאָסאָפישער טיעפקייט. „גע׳גזל׳ט געלד איז גע׳גזל׳ט געלד, אלץ איינס, וואו עס זאָל זיך ניט געפינען“.

און פון דערזעלבער טיעפקייט איז אויך יענער ארגומענט, וואָס זאָגט, אז דער פויער איז אין דערזעלבער צייט זיין אייגענער לענד־לאָרד און זיין אייגענער קאפּיטאליסט.

עס איז אקוראט, ווי ווען איינער וואָלט געזאָגט: יעדער מענש איז זיין אייגענער שקלאוו און זיין אייגענער שקלאווען־האל־טער און היות ווי אין דער איצטיגער געזעלשאפט איז דורך׳ן געזעץ פערוועהרט צו פערקויפען זיך אין שקלאווערייי אָדער קויפען שקלא־ווען, מוז יעדער מענש דאָפּעלט בעשטראפט ווערן פאר ווערען אָ שקלאוו און פאר זיין א שקלאווען־האלטער, און דארף נאָך בע־קומען אן עקסטרא שטראָף פאר מ ע ק ל ע ר י י, ווייל ער האָט צונויפגעפיהרט דעם שקלאווענהאלטער מיט דעם שקלאוו.

אַ שקלאַוונהאַלטער איז מען נאָר יעמאָלט, ווען מען האָט אַ ז א נ ד ע ר מ ע נ ש ע ן פאַר אַ שקלאַוו. אַ לענדלאָרד נאָר יעמאָלט, ווען מען האָט אַן אנדערן פאַר אַ רענדאַר. אַ קאַפּיטאַליסט נאָר יעמאָלט, ווען מען האָט אַן אנדערן פאַר אַ לוין־אַרבייטער.

דער פּויער, וואָס איז לויט דער פּסעוודאָ־מאַרקסיסטישער טעאָריע אַ צענויפגוס פון לענדלאָרד, קאַפּיטאַליסט און לוין־אַרבייטער, איז אין דער אמת'ען נ י ט קיין לענדלאָרד, ניט קיין קאַפּיטאַליסט און ניט קיין לוין־אַרבייטער. ער איז לויט דער אמת'ער מאַרקסיסטישער טעאָריע, ווי מיר האָבען געזעהן, פּשוט אַן אַרבייטער, וואָס איז נאָך ניט צו שיידט געוואָרען מיט זיינע אַרבייטס־בעדינגונגען, און דעריבער געהערט ער צו דעם גרויסען אַרבייטער־קלאַס.

אויף וויפיעל דער ענין פון אַרבייטער און לוין־אַרבייטער, פון אַרבייטער־קלאַס און פּראָלעטאַריאַט איז נאָך ניט קלאָר פאַר אַ סך מאַרקסיסטישע סאָציאַליסטען אפילו אין דער גאָר לעצטער צייט, קאָן בעוויעזען ווערן פון אַ ציטאַט, וואָס איך נעהם אַרויס פון חבר א. ש. זאַקס בוך: „די לעהרע פון דעם סאָציאַליזם“.

אויף זייטע 141 לייענען מיר:

„אויב דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם לערנט אונז, אַז דער פּראָלעטאַריאַט איז דער פאַרשטעהער פון די נייע ענטוויקעלטע פּראָדוקטיוו־קרעפטען, וועלכע פאָדערן אַ סאָציאַליסטישע אָרדנונג, לערנט אונז די מעהרווערטה־טעאָריע, אַז דער פּראָלעטאַריאַט איז דער א י י נ צ י ג ע ר שפּייזער און ברויט־געבער פון אונזער געזעלשאַפט, אַז אַלע אַנדערע קלאַסען לעבען פון דער אָנבעצאָהלטער אַרבייטער'ס פּראַצע, און אַז ווען ניט דער אַרבייטער קלאַס וואָלטען אַלע מוזען הונגערן“.

דער לוין־אַרבייטער, דער איינציגער שפּייזער און ברויט־געבער!

פּרובירט אָנווענדען דעם זאַץ אויף רוסלאַנד, וואו אויף צעהענדליגער מיליאָנען אַרבייטער, אַרבייטענדע פּויערים, די אמ*'ע שפּייזער און ברויט־געבער פון דער רוסישער געזעלשאַפט, געפינען זיך ניט מעהר ווי עטליכע מיליאָן פּראָלעטאַריער, און עס וועט אויסקומען,

אַז אָדער די צעהנדליגע מיליאָנען פויערים, דאַרפען צוגערעכנט ווע־רען צו דעם פּראָלעטאַריאַט,—וואָס דאָס האָבען אפילו די סאָציאַליס־טען־רעוואָליוציאָנערען קיין מאָל ניט געפּרובט טהאָן,—אָדער מען וועט מוזען אָננעהמען, — ווי דאָס האָבען געטהאָן די רוסישע מאַרקסיסטען, — אַז זיי, די צעהנדליגער מיליאָנען אמת'ע שפּיי־זער און ברויט־געבער לעבען פון דער „אונבעצאָהלטער פּראַצע" וועלכע זיי האָבען אַרויסגעזויגען פון אַ פּאָר מיליאָנען פּראָלעטאַ־ריער.

דרייסיג מיליאָן פויערים — און מיט זייערע פאַמיליעס אי־בער אַ ה ו נ ד ע ר ט מיליאָן נפשות! — לעבען אויף דעם חשבון פון דריי ביז פינף מיליאָן לוין־אַרבייטער, — אַט דאָס איז דער הימעל־שרייענדער פּידרך, וואָס ליעגט בעהאַלטען אין דער בעהויפּטונג, אַז די פויערים געהערען צו דער בורזשואַזיע.

אָבער — יע אַרבייטער, ניט אַרבייטער, די מאַרקסיסטי־שע טעאָריע פּער'משפּט זיי אויף אַ זיכערען פערשווינדען אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. עס איז אפשר אַ גרויסע עולה, איז האָט איהר אַן עולה ביי דער געשיכטע! זייער פערשווינ־דען ווערט געפאָדערט פון דעם אומברחמנות'דיגען עקאָנאָמישען ענטוויקלונגס־פּראָצעס און קיין אַנדערע זעלבסטשטענדיגע גע־שעפּטליכע קרעפטען, אַ חוץ עקאָנאָמישע, זענען ניטאָ.

ניט די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרען, מיט זייער דאגה'נען פאַר „יושר" און „עולות", ניט די איינצעלנע גרויסע און איידעלע מענשען וואָס ברענגען אַרויס די געזעלשאַפטליכע אידעאַלען, ניט די רעוואָליוציאָנערע אינטעליגענץ, וואָס נעהמט אויף זיך צו פערקערפּערען יענע אידעאַלען אין לע־בען האָבען ניט קיין ברעקעל מאַכט איבערצובייטען דעם „נאַטיר־ליכען ענטוויקלונגס גייסט", אריינצופלעכטען זייער ווילען אין די אייזערנע געזעצען פון דעם סטיכישען עקאָנאָמישען פּראָצעס.

מיר וועלען לאָזען אָן אַ זייט די „פאָדערונגען" פון דעם עקאָ־נאָמישען פּראָצעס. עס איז אַ סברה, אַז די נייעסטע סטאַטיסטי־קען זענען געקומען צו אַ גאַנץ אַנדער בילד וועגען פערשווינ־דען פון די פויערשע באַלאַבאַטישקייטען. די אליין־אַרבייטענדע פויערים איילען זיך שוין גאָר ניט צו פערשווינדען. אָבער דאָס לאָזען מיר איבער צו די סטאַטיסטיקער. אונז אינטערעסירט איצטער די ט ע אָ ר ע ט י ש ע פראַגע, וואָס איז מיט דעם פערבונדען.

איז דאס אמת, אז די גרויסע פערזענליכקייטען, וואס בעשאפען אידעאלען, די פיעלע ניט־עקאנאמישע פאקטארען און די רע־וואליוציאנערע אינטעליגענץ האבען שוין קיין ברעקעל היסטארישע קראפט ניט אין זיך?

דריטער קאַפּיטעל

וועגען די געשיכטליכע ראָליע פון דער אינטעליגענץ.

אין דעם משך פון כמעט דעם גאַנצען נייעןצעהנטען יאָהר־הונ־דערט איז די פּאָליטישע געשיכטע פון רוסלאַנד בעשטאַנען אין דעם שטענדיגען קאַמף פון דער רוסישער צארישער רעגיערונג אַנטגע־גען אַלע פרייהייטליכע בעוועגונגען פון דער רוסישער געזעלשאַפט.

אַלע יענע פרייהייטליכע בעוועגונגען האָבען ביז צו דעם סוף פון די נייעןצעהנטער יאָהרען געהאַט איין איינציגען בשותפות'שען כאַראַקטער־שטריך. זיי זענען אַלע געווען בעוועגונגען פון דער אינטעליגענץ, פון אַ קליינעם טייל געבילדעטע מענשען. — דאָס רוב יונגע לייט.

די גרויסע פאָלקס־מאַסען : די פּויערים, בעל־מלאכה'ס, קליין־בירגער און ארבייטער זענען געווען אַזוי עקאָנאָמיש און פּאָ־ליטיש דערשלאָגען, אַזוי הינטערשטעליג אין דער קולטורעלער ענט־וויקלונג, אַז עס האָט גאָר קיין רעד ניט געקאָנט זיין, פון אַ וועלכען עס איז בעוואוסטען אנטיילנעהמען זייערען אין דעם קאַמף.

אָבער אפילו די אַזוי אָנגערופענע געבילדעטע געזעלשאַפט האָט ניט ארויסגעוויזען קיין ווילען און קיין מאכט צו בעשאַפען אַ וועלכע עס איז פּאָליטישע פאַרטיי, מיט אַ קלאָרען פּראָגראַם און אַ פעסטער אָרגאַניזאַציע. העכסטענס, וואָס די אידעאַליסטיש קעמ־פענדע אינטעליגענציע האָט געהאַט אין איהר, איז סימפּאַטיע און אַ באַרען, אויף וועלכען זי פלעגט אויפציהען נייע קעמפער, נייע איינצעלנע יחידים.

אין מעריב־איירָאָפּאַ איז דאָס געווען אַנדערס. די גרויסע פראַנ־צויזישע רעוואָלוציע פון דעם יאָהר 1789 האָט אין פראַנקרייך אויפגעוועקט די פאָלקס־מאַסען צו פּאָליטישע זעלבסט־טהעטיגקייט, און זיי האָבען זיך באַלד גענומען גרופּפּירען אין פערשיידענע פּאַרטייען, לויט זייער קלאַסען־לאַגע און לויט זייערע קלאַסען־אינ־טערעסען. ביז צו די דרייסיגער יאָהרען איז דער פּאָליטישער קאַמף געפיהרט געוואָרען פון דער ליבעראַלער, אָפט מאָל רעוואָליוציאָנערער

בורזשואזיע אַנטגעגען דער קאָנסערוואַטיווער, אָפּטמאָל רעאַקציאָ־נערער אַריסטאָקראַטיע, און פון דעם סוף דרייסיגער יאָהרען אָן איז שוין אויף דער אַרענע פון דעם פּאָליטישען קאַמף אַרויף־געטרעטען אַ דריטער קלאַס מיט אַ נייעם סאָציאַל־פּאָליטישען לאָ־זונג : דער פּראָלעטאַריאַט מיט זיין סאָציאַליזם.

דאָס פּאָליטישע לעבען אין פראַנקרייך איז געוואָרען דער מוסטער־בילד פאַר אַלע אַנדערע מערב־אייראָפּעאישע לענדער. אומעטום זענען אין די פאָרדער־רייהען געשטאַנען די אינטעליגענטע פיהרער און אינטעליגענטע גרופּען, אָבער זיי האָבען געהאַט הינטער זיך מאַסען, וואָס זענען געווען פעראינטערעסירט אין דעם קאַמף, — מאַסען, אין וועמעס נאָמען די אינטעליגענץ האָט געקאָנט רעדען, אויף וועמען זי האָט זיך אָנגעשפּאַרט, וועמען זי האָט גע־קאָנט פיהרען אין קריעג.

אין אַזאַ לאַגע איז געווען נאַטירליך, וואָס די אינטעליגענט האָט פּסיכאָלאָגיש ניט געקאָנט אַרויסטיילען זיך אַליין, ווי אַ בעזונדער געזעלשאַפטליכע קראַפט, און אַוועקשטעלען זיך להיפך צו די מאַ־סען, פון וועמען זי איז געווע' אָבהענגיג און צו וועמען זי האָט זיך געמוזט ווענדען אויף שריט און טריט.

אין רוסלאַנד איז אָבער די אינטעליגענץ געווען אָנגעוויעזען אויף איהרע אייגענע כוחות. מיט די אייגענע מיטלען האָט זי געמוזט אָנפאַלען אויף אַ טויזענד־פאַך שטאַרקערען שונא, און דאָס וואָס זי האָט ניט געקאָנט בעווייזען אין דעם פונקט פון קוואַנ־טיטעט, פון דעם צאָהל אָנהענגער און פעראינטערעסירטע, האָט זי געמוזט אויסגלייכען מיט דער קוואַליטעט, מיט דעם מאַיום׳דיגען אימפּעט פון דעם אָנפאַל. קעמפּען אַנטקעגען דער רעגיערונג, אָדער גנהן להיפך צו איהר, האָט אין רוסלאַנד קודם כל געהייסען גנהן אויף מסירת־נפש.

אונטער אַזעלכע אומשטענדען איז קיין חדוש ניט, וואָס אין רוסלאַנד האָט די אינטעליגענץ געמוזט פריה קומען צו דעם בע־וואוסטזיין פון איהר זעלבסט־שטענדיגקייט, פון איהר אָבגעזונדערטקייט פון יענע מאַסען, וועמעס אינטערעסען זי האָט אין אויג, אָבער וואָס ווייזען ניט אַרויס קיין ברעקעל חשק

צו־צושטעהען צו איהר אין איהר ביטערן קאַמף, פול קרבנות און יסורים.

עס איז אויך קיין חדוש ניט, וואָס זי האָט זיך געמוזט פריה פערטראַכטען וועגען דעם זין פון איהר אייגענער עקזיסטענץ און טהעטיגקייט, וועגען איהר ראָליע און בעדייט אין דעם געשיכט־ליכען לעבען.

זי — די רעוואָליוציאָנערע אינטעליגענץ — בעשטעהט פון איינצעל־מענשען, פון אויסערוועהלטע יחידים און העלדען. וואָס קאָן א יחיד, אפילו א העלד, וואָס קאָן א גרופּע פון יחידים, אפילו העלדען, אויפטהאָן מיט זייער מסירת־נפש אין דער געשיכטע? וואָס פאַר א ממשות האָבען זייערע אידעאַלען, פאַר וועלכע זיי קעמפּען, ווען די מאַסען ווילען פון זיי נישט ניט וויסען? זע־נען זיי גערעכט אין זייער קאַמף, אפילו ווען זיי זענען פער'משפּט' אויף א ניעדערלאַגע? אָדער איז סוף־כל־סוף די מאַסע גערעכט, ווען זי הערט זיך ניט צו צו זייער רוף?

אזעלכע און עהנליכע פראַגען האָבען שוין לאַנג געמוזט ענ־בערן אין די מוחות פון דער רוסישער אינטעליגענץ, און עס איז זעהר נאַטירליך, אז אויף זיי האָבען געמוזט ארויסגעבראַכט ווע־רען צוויי דיאַמעטראַל פערשיידענע ענטפערן. דער רוסישער גע־דאַנק האָט זיך ארום געוואָרפען, ווי אן אָדלער אין אן ענגען שטייג און האָט זיך אלע מאָל אָנגעשלאָגען באַלד אָן איין אייזערנער וואַנד, באַלד אָן דער אַנדערער, דער ענטגעגענגעזעצטער.

האָט די אינטעליגענץ געטראַכט וועגען דער אייגענער שוואַכ־קייט, אָבגעזונדערטקייט און אבגעריסענקייט פון פאָלק, איז זי גע־ווען נוטה צו פערשילטען די אייגענע ביינער און פאַלען כורעים פאַר'ן פאָלק, פאַר'ן מ א ס ע ן פּ ר י נ צ י פּ. האָט זי ווידער געזעהען, אין וואָס פאַר א לאַגע די מאַסען געפינען זיך, ווי שטום, טויב און בלינד זיי זענען נאָך, וואָס פאַר א חושך עס הערשט נאָך אין זייערע מוחות און ווי קיין זאַך קאָן ניט פערבע־סערט ווערן, ביז מען וועט זיי ניט בעפרייען פון דעם שטיקענדען פּאָליטישען רעזשים, פלעגט זי ווידער פערגעסען אויף איהר איי־גענער שוואַכקייט און אין איבערמוטה אריין וואַרפען זיך אין דעם ניט גלייכען קאַמף.

שוין אין דער ערסטער גרויסער רעוואָליוציאָנערער בעוועגונג פון די צעהנער און צוואנציגער יאהרען, דער דעקאַבריסטישער, — א מיליטערישער פערשווערונג, וואָס איז אויסגעבראכען און צונויפגעבראכען אין דעקאבר פון דעם יאָהר 1825, — בעמערקען זיך די צוויי ריכטונגען, וואָס געהען זיך פערנאַנדער אין דער אבשעצונג פון דעם מאסען־פּרינציפּ אין דעם רעוואָליוציאָנערען קאמף. די דרום־רוסישע ארגאַניזאציעס האָבען געפאָדערט, אז אין דער פערשווערונג זאָלען אריינגעצויגען ווערן די סאָלדאטישע מאסען; די צפון־רוסישע ארגאַניזאציעס האָבען געבויט אלע זייערע האָפענונגען אויף דעם אינטעליגענטען אָפיצער.

פון יעמאָלט אָן הערען ניט אויף די צוויי ריכטונגען צו שפּיעלען איינע פון די הויפּט ראָליען אין דעם געדאנקען־גאנג פון די רוסישע רעוואָליוציאָנערען. נאָך דעם צונויפ־ברוך פון דער דעקאבריסטישער בעוועגונג גיט זיך די אינטעליגענץ א ווארף אין אַן עקסטרעמען מאסען־שטאַנדפונקט, און עס ווערט בעשאַפען די סלאַוואָ־פילישע טעאָריע מיט איהר אום'ברחמנות'דיגער קריטיק פון דער אינטעליגענץ.

די סלאַוואָ־פילען זענען טעאָרעטיש געשטאַנען אויף דעם שטאַנד־פונקט פון העגעל'ס פילאָסאָפיע. די געשיכטע ווערט בעשאַפען, אזוי האָט געלערנט העגעל, ניט פון די איינצעלמענשען, ווי געניאל זיי זאָלען ניט זיין, נאָר פון דעם וועלט־גייסט, פון דעם אינגעוועניגסטען שכל, וואָס ווירקט אין יעדער וועלט־פּאסירונג. דער וועלט־גייסט קלייבט אלע מאָל אויס אַן איינצעל־פאָלק, וואָס ווערט פאר א בעשטימטער צייט דער טרעגער פון זיין, דעם וועלט־גייסט'ס, פּראגרעסיווער ענטוויקעלונג.

אין דעם איינצעל־פאָלק ווירקט ער, ווי דער פאָלקס־גייסט אָדער ווי דעם פאָלקס נשמה, און די איינצעלנע פערזענליכקייטען, די אויסדערוועהלטע העלדען, זענען ניט מעהר ווי שלוחים, וואָס פיהרען אויס די בעפעהלען פון זייער הארר, דעם פאָלקס־גייסט.

די סלאַוואָ־פילען האָבען געגלויבט, אז אין דער איצטיגער צייט זענען די סלאַווען געוואָרען דער „אתה בחרתנו“ פון דעם

וועלט־שכל. דער סלאַווישער פאָלקס־גייסט, ווי ער איז פערקער־פערט אין די אנשויאונגען, גלויבונגען און אינסטיטוציעס פון דעם רוסישען פאָלק, דאַרף זאָגען דער מענשהייט א נײַ־וואָרט און אוועק שטעלען דעם מענשליכען פּראָגרעס אויף גאַנץ נייע יסודות.

אָבער די רוסישע אינטעליגענץ איז אָבגעריסען פון איהר פאָלק. זי האָט זיך אָנגעלייענט מיט פרעמדע געדאַנקען, האָט זיך אָנגעזאפּט מיט פרעמדע לעבענס־פאָרמען, מיט געדאַנקען און פאָרמען, וואָס זענען ניט ארויסגעוואקסען פון דער רוסישער פאָלקס־נשמה, נאָר וואָס זענען אריבערגענומען געוואָרען פון דעם אָבגעלעבטען און צופוילטען מעריב־אייראָפּא. זי איז דערפאַר פער־משפּט אויף אומפּרוכטבארקייט. נאָר ווען זי וועט זיך אומקעהרען צו איהר פאָלק, זיך אבזאגען פון די פרעמדע אידעאַלען און צונויפ־גיעסען זיך אין גייסט מיט דעם פאָלקס נשמה, וועט זי קאָנען ווערן די טרעגערין פון דער סלאַווישען, און ממילא דעם אַל־מענשליכען פּראָגרעס.

דער פועל־יוצא דערפון איז געווען די פאָרדערונג, אַז די רו־סישע פּריוויהייטליכע אינטעליגענץ זאָל פערלייקענען איהרע אייגענע אידעאַלען און שטרעבונגען און בויגען איהר שטאָלצען קאָפּ פאַר די אנשויאונגען פון דער רוסישער פאָלקס־מאַסע, וואָס איז אין דער איצטיגער צייט דער איינציגער טרעגער פון דעם אמת'ן וועלט־פּראָגרעס, דער איינציגער פערקערפּערער פון דעם וועלט־גייסט'ס אמת'ען ווילען.

די סלאַוואָ־פילען זענען אין דעם עיקר געווען אַ רעאַקציאָנערע ריכטונג, וואָס האָט בעוואוסט אָדער אומבעוואוסט ארויסגעגעבען אַ הכשר אויף דעם קאַמף פון דער רעגירונג אנטגעגען יענער אינ־טעליגענץ, וואָס האָט געוואָלט אריינפיהרען די מעריב־אייראָפּעאי־שע פּאָליטישע לעבענס־פאָרמען אין דעם הייליגען רוסען־לאַנד.

אָבער אַ סך פון איהרע טיעפע און וויכטיגע געדאַנקען זענען אריבערגענומען געוואָרען אין אַן איבערגעארבייטעטער פאָרם אין די שפּעטערע רעוואָליוציאָנערע בעוועגונגען.

בעזונדערס נאָהענט צו די סלאַוואָ־פילען זענען געשטאַנען די פאָלקס־טימלער („נאַראָדניקי“) פון די זיעבעציגער יאָהרען, מיט וועלכע עס הויבט זיך אָן דער אייגענטליכער שטראָם פון דער רוסי־

שער רעוואָליוציע, וואָס טראָגט זיך נאָך אין זיין לויף ביז אויף דעם היינטיגען טאָג. אויך די פאָלקסטימלער, — לפּחות, די מאיאריטעט, — האָט ווייניג וואָס געהאלטען פון דער אינטעליגענץ, און אין אייניגע עקסטרעמע ריכטונגען, ווי צ. ב. ביי איינעם א הערצען־יוזאָוו, — איז דער אנפאל אויף דער אינטעליגענץ געווען נאָך שארפער און די קריטיק פון איהר בעדייטונג נאָך פערניכטענדער, איידער ביי די סלאַוואָפילען. נאָר איז ביי איהם העגעל'ס פילאָסאָפיע פערביטען געוואָרען אויף ספּענסער'ס סאָציאָלאָגיע און אנשטאָט דעם „גייסט“ פון דעם רוסישען פאָלק האָט פיגורירט דעם פאָלקס סאָציאַלער אָרגאניזם, מיט זיין אייגענארטיגען כאראקטער און טבע.

דער פּראקטישער רעזולטאַט פון אזוינע טעאָריעס, ווי יוזאָוו'ס, איז אבער אין תוך געווען דערזעלביגער, ווי ביי די סלאוואָפילען. דאָס איז געווען „א רייב אין זייט“ דער אינטעליגענץ, וואָס וויל זיך ניט רעכענען מיט די סאָציאָלאָגישע געזעצען און וואָס שטעלט אוועק איהרע אייגענע „סוביעקטיווע“ אידעאַלען אנטגעגען די אָביעקטיווע, אייזערנע בעדינגונגען פון דעם פאָלקס־לעבען. זי; די אינטעליגענץ, טאָהר ניט פערגעסען, נאָר מוז אדרבא, שטענדיג געדענקען, אז זי איז געשיכטליך א גאָרנישט מיט א נישט, און נאָר אין דעם בעדיענען דאָס פאָלק, לויט די אנשויאונגען פון דעם פאָלק, וואָס וואקסען ארויס פון זיין אינווענינסטען כאראקטער, קאָן איהר טעטיגקייט האָבען א וועלכע עס איז היסטאָרישע ממשות.

עס האָבען, פערשטעהט זיך, אין דער געשיכטע פון דעם רוסישען פּראָגרעסיווען און רעוואָליוציאָנערען געדאנק ניט געפעהלט קיין טעאָריען און ריכטונגען, וואָס האָבען איבערגעשפּאנט דעם בויגען אויף דער אנדער זייט, און האָבען געלעגט די הויפּט־וואָג אויף דעם *פּרינציפּ פון דער רעוואָליוציאָנערער מינאָריטעט*, אויף דער טהעטיגקייט און דער איניציאטיווע פון איינצעלנע פּערזאָנען און גרופּען, און האָבען צו שטארק ארונטערגעשעצט דעם מאסען־פּרינציפּ.

בעזונדערס געליטען דערפון האָט צו א געוויסער צייט די פּארטיי, וואָס האָט זיך גראד גערופען „דער פאָלקס־ווילען“ (נאראָדנאיא וואָליא“, דאָס האָט אבער אויך דעם טייטש פון „פאָלקס־*פרייהייט*“), — יענע פּארטיי, וואָס האָט ארויסגערופען צו

זיך די בעוואונדערונג פון דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט פאַר איהר העלדענהאפטען טערראָריסטישען קאמף אנטגעגען דעם רוסי־שען צאריזם. אין דער צייט פון איהר העכסטען טריאומף האָט זי דורך איהר וואונדערבארע טהעטיגקייט ארויפגעזעצט אויף דעם קאָפּ פון דער רעוואָליוציאָנערער אינטעליגענץ ניט נאָר דעם דאָר־ניגען קראנץ פון דעם מארטירער; נאָר אויך די שטאָלצע קרוין פון אַ סואווערענעם געשיכטליכען פאקטאר*).

און ווען יענע רעוואָליוציאָנערע פארטיי איז געפאלען אין קאמף און די רעגיערונג האָט ארויפגעשטעלט איהר זשאַנדארמס־קען שטיוועל אויף איהר נאקען, איז די קרוין אראָבגעפאלען פון קאָפּ און איז געלעגען אַ צוטראָטענע אין שטויב...

ווי נאָך דעם צונויף־ברוך פון די רעקאבריסטען איז אויס־געוואקסען דער מאסען־פּרינציפּ פון די סלאוואָ־פילען, אזוי האָט אויך איצטער, נאָך דער ניעדערלאגע פון דער „נאראָדנאיא וואָליא“ געמוזט ארויסטרעטען אַ ריכטונג אין לעבען, וואָס האָט שארף גע־קריטיקירט די אינטעליגענץ און האָט זיך קאָנסעקוועַנט אוועק־געשטעלט אויף דעם שטאַנדפּונקט פון דעם מאסען־פּרינציפּ.

דאָס איז געווען די רעוואָליוציאָנערע גרופּע „בעפרייאונג פון דער ארבייט“ („אָסוואָבאזשדעניע טרודא“) מיט דעם זעהר טאַ־לאנטפולען רוסישען פּובליציסט, ג. פּליעכאַנאָוו, בראש. די מיטגליע־דער פון דער גרופּע האָבען פריהער בעלאנגט צו דער פּארטיי: „שווארצער איבערטייל“ („טשארניי פּערעדיעל“), אַ פּאָלקסטימלי־כע אָרגאַניזאציע, וואָס האָט זיך נאָך פריהער ניט גאר גענעדיג בע־צויגען צו דעם פּרינציפּ פון דער רעוואָליוציאָנערער מינאָריטעט. אין דער מארקסיסטישער סאָציאַל־דעמאָקראטיע האָבען זיי (ג. פּליע־כאנאוו און זיינע חברים) געפונען דעם נויטיגען „וויסענשאפטלי־כען“ פונדאמענט, אויף וועלכען זיי האָבען בעסער געקאָנט בע־פעסטיגען זייער אַלטען מאסען־פּרינציפּ.

---

*) זעה צ. ב. די בעריהמט געוואָרענע בראשיורען פון ט אָ ר־נ אָ ו ו ס ק י און נ. מ אָ ר אָ ז א ו, וואו די רעוואָליוציאָנערע אינטעליגענץ ווערט דערהויבען שיער ניט צו דעם הויפּט־פאקטאר אין דער געשיכטע.

אויך פון זיי האָט די רעוואָליוציאָנערע אינטעליגענץ געמוזט אויסהערען די אַלטע רעיד: ווי א היסטאָרישע קראַפט, האָט איהר ניט קיין ברעקעל זעלבסטשטענדיגע בעדייטונג. איהר קאָנט שפּיעלען א ראָליע, און א גרויסע ראָליע נאָר יעמאָלט, ווען איהר וועט זיך ניט פּער'עקשנ'ען אויף אייערע אייגענע סוביעקטיווע אידעאַלען, נאָר זיך אוועקשטעלען אין דעם דיענסט פון די אייזערנע געשיכטליכע ענטוויקלונגס־געזעצען, וואָס ווערן דורכגעפיהרט דורך דעם לעבען און דעם קאַמף פון די מאסען. אויך די אייזערנע ענטוויקלונגס־געזעצען פון דער געשיכטע האָבען, ווי דער העגעל'שער וועלט־גייסט, אין פערשיידענע צייטען, זייערע אויסדערוועהלטע מאסען, וואָס דאַרפען פערווירקליכען און לעבען זייערע בעפעהלען. אָבער אויב ביי העגעל'ן און די סלאַוואָ־פילען זענען דאָס געווען די איינצעלנע פעלקער, וואָס טרעטען ארויס איינס נאָך דעם אנדערן אויף דער היסטאָרישער ביהנע, כדי צו פערווירקליכען די ענטוויקלונג פון דעם וועלט־שכל, זענען דאָס ביי מארקס'ען און די מארקסיסטישע סאָציאלדעמאָקראטען געוואָרען די אויסדערוועהלטע ק ל אַ ס ע ן: אין דער פריהערדיגער צייט די בורזשואַזיע, אין דער איצטיגער צייט דאָס פּראָלעטאריאַט. און אויב די סלאַוואָפילען און די עקסטרעמע פאָלקסמיטלער האָבען געפאָדערט פון דער אינטעליגענץ, זי זאָל זיך אבזאגען פון זיך אַליין און אוועקשטעלען זיך אין דיענסט פון דעם פאָלק, — מעגען די אנשויאונגען פון דעם פאָלק געהן ווי להיפך צו איהרע אייגענע אידעאַלען און געדאנקען; — האָבען די סאָציאַל־דעמאָקראטען ארויסגעשטעלט דיזעלביגע פאָדערונג צו איהר, נאָר אומעטום וואו יענע האָבען געזאָגט „פאָלק", האָבען די מארקסיסטען געטייטשט: „פּ ר אָ ל ע ט אַ ר י א ט".

דער פּראָלעטאריאט האָט אַן אייגענעם שטאַנדפּונקט אויף אַלץ, וואָס איז אמת און פאַלש, גוט און שלעכט, מיאוס און שעהן אין דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. ער האָט אַן אייגענע וועלט־אנשויאונג, וואָס דריקט אויס זיין שטעלונג צו אַלע פּראָבלעמען פון דעם מענשענס געדאנק און צו אַלע פראַגען פון זיין קלאַסען־קאַמף. די וועלט־אנשויאונג איז אויסגעארבייט געוואָרען אין מעריב־אייראָפּא, וואו דער פּראָלעטאריאט איז די פיהרענדע מאכט אין דעם פּראָגרעסיווען לעבען. די וועלט־אנשויאונג איז פאָרמולירט אין די לעהרען

פון קאַרל מאַרקס אין זייער גאַנצן אומפאַנג, פון דער אַלגעמיינער פילאָסאָפיע ביז צו די טאַקטישע פּראָבלעמען פון דעם טאָג־טעגלי־כען קאַמף.

אַז אויף דעם שטאַנד־פּונקט פון דעם פּראָלעטאַריאַט דאַרף זיך אַוועקשטעלן די רוסישע רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענץ, ווייל אויך רוסלאַנד וועט מוזן טאַנצן דעמזעלבינגן טאַנץ, וואָס מעריב־אייראָפּא. אויך דאָרטן וועט זיך, א דאַנק די אייזערנע געזעצן פון דער געשיכטליכער גאַנג, מוזן ענטוויקלען דער קאַפּיטאַליזם; אויך דאָרטן וועט דער קאַפּיטאַליזם מיט אייזערנער נויטווענדיקייט בע־שאַפן א פּראָלעטאַריאַט, וואָס וועט ווערן דער טרעגער פון דעם רע־וואָליוציאָנערן סאָציאַליסטישן ענד־ציעל.

ווייל דעריבער די אינטעליגענץ בלייבן טריי איהרע סאָציאַ־ליסטישע אידעאַלן, און ווייל זי האָבן א ממשות׳דיגע פּאַקטישע ווירקונג אין דעם געשיכטליכען לעבען, בלייבט פאַר איהר גאָר נישט ניט איבעריג, ווי נאָר זיך אַנצושליסן אַן דער אַלוועלטליכער סאָ־ציאַל־דעמאָקראַטיע און איבערבויען אַלע איהרע פּרינציפּען, האָפע־נונגען און שטרעבונגען לויט די גרונד־לעהרען פון דעם פּראָלעטאַרי־שען מאַרקסיזם.

אַט אַזוי איז געווען די גייסטיגע לאַגע אין דער רעוואָליוציאָ־נערער רוסישער וועלט בנוגע צו דעם פּראָבלעם פון דער אינטעלי־גענץ, ווען די יונגע רוסישע סאָציאַליסטן־רעוואָליוציאָנערן האָ־בען גענומען זוכען זייער אייגענעם וועג אין דער טעאָריע און דער פּראַקטיקע פון דעם רעוואָליוציאָנערן סאָציאַליסטישן קאַמף.

ניט נאָר די רעוואָליוציאָנערע געשיכטע פון זייער אייגענעם לאַנד, אויך די ענטוויקלונג פון דעם פּראָגרעסיווען געדאַנק אין מעריב־אייראָפּא האָט זיי געגעבען גענוג מאַטעריאַל צו דענקען וועגן די צוויי געגענזעצליכע פּרינציפּען: דער מאַסען־פּרינציפּ און דער פּרינציפּ פון דער רעוואָליוציאָנערער מינאָריטעט.

ס׳איז אמת, אז אין מעריב־אייראָפּא האָט ניט עקזיסטירט קיין בעזונדער פּראָבלעם: „די אינטעליגענץ־פּראַגע“, מחמת דעם טעם, וואָס איך האָב אויבען דערמאָהנט: דאָרטען האָט די אינטעליגענץ ניט געמוזט בלייבן אַזוי לאַנג און אַזוי האָפנונגסלאָז איזאָלירט פון די מאַסען און פיהרען א פערצווייפעלטען קאַמף בלויז אויף דעם

אייגענעם חשבון. אבער די טעאָרעטישע פראגען וואָס זענען פער־בונדען מיט יענעם פראבלעם האָבען געמוזט בעשעפטיגען די מוחות פון יעדען טעאָרעטישען דענקער און פאָרשער, וועלכער האָט זיך נאָר אבגעגעבען מיט דער אויפגאבע טיעפער אריינצודרינגען אין די קרעפטען, וואָס ברינגען ארויס דעם מענשליכען פראגרעס. און אזוי איז שוין אויך דאָרטען געווען גענוג מאטעריאל וועגען דעם פראָב־לעם, וואָס האָט זיי פעראינטערעסירט, — דער עיקר אין דער מארק־סיסטישער און אנטי־מארקסיסטישער ליטעראטור.

די צוויי וויכטיגסטע טעאָרעטישע פראגען, וואָס זענען פער־בונדען מיט דער „אינטעליגענץ־פראגע“ אין דעם מארקסיזם, זענען, ערשטענס, וועגען דער ראָליע און דער בעדייטונג פון דער פערזענ־ליכקייט אין דער געשיכטע און, צווייטענס, וועגען דער ראָליע אין דער בעדייטונג פון די אזוי אָנגערופענע „אידעאָלאָגישע“ פאקטאָ־רען.

מיט דער ערשטער פראגע האָט זיך שוין דער אלטער העגעל זעהר שטארק בעשעפטיגט, און צווישען זיינע ראדיקאלע תלמידים איז אָנגעגאנגען אַ גרויסער ספסוך וועגען איהר. קארל מארקס, וואָס האָט אין דער יוגענד אויך געהערט צו יענע ראַדיקאלע תלמידים, איז אין אָנהויב געווען אויף דער זייט פון יענע דענקער, וואָס האָבען, ווי ברונא בויער, געזעהען אין די איינצעלנע גרויסע מענשען, אויב ניט די בעשאפער פון דעם געשיכט־ליכען פראָגרעס איז, לפחות, זיינע טרעגער, די, וואָס דריקען אם קלאָרסטען אויס זיין מהות. שפעטער אָבער איז מארקס אריבער אין דער פראגע אויף דער זייט פון בויער׳ס געגנער, דוד פרידריך שטרויס, וואָס האָט געלערנט, אז דער פראגרעס פערווירקליכט זיך אין דעם לעבען און טראכטען פון די פאָלקס־מאסען. דאָס האָט געמוזט ארויסרופען ביי איהם דעם וואונש, אויסצופאָרשען די גרונד־קרעפטען, וואָס טרייבען אָן דאָס לעבען פון אָט די גרויסע פאָלקס־מאסען. נאָך א גאנצער רייהע פון טעאָרעטישע אנאליזען, איז ער געקומען צו דעם רעזולטאט, אז די טרייבענדע קראפט אין דעם לעבען פון די מאסען בעשטעהט אין די עקאָנאָמישע אומשטענ־

דען, אין וועלכע זיי לעבען, און אין דעם קלאַסען־קאַמף, וואָס וואַקסט ארויס פון יענע אומשטענדען.

די צווייטע פראגע, וועגען די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרען, —איז פון מארקסען פערענטפערט געוואָרען אין דעמזעלביגען זין: אויב די עקאָנאָמישע אומשטענדען זענען די הערשענדע מאכט אין דער געשיכטע, איז יעמאָלט קלאָר, אז די אידעאָלאָגישע פאַקטאָרען, — די ענטוויקלונג פון רעכט, מאָראל, פילאָסאָפיע, רעליגיע, פּאָלי־טיק, — זענען ניט מעהר ווי אונטערגעאָרדנעטע קרעפטען, וואָס מוזען נאָכטאַנצען נאָך דעם הארר'ס בעפעהל.

עס איז לייכט צו פערשטעהן, ווי אַזוי פון דיביידע פראגען הענגט אב דער ענטפער אויף דער שאלה וועגען דעם מהות און דער היסטאָרישער בעדייטונג פון דער אינטעליגענץ.

די אינטעליגענץ, וועגען וועלכער מיר רעדען דאָ, וואַרפט זיך אריין אין קאַמף ניט צוליעב דער בעפריעדיגונג פון איהרע אייגענע עקאָנאָמישע אינטערעסען. וועניגסטענס, פיהלט זי דאָס ניט. וואָס זי פיהלט און וויס איז דער פאַקט, אז זי האָט אין זין דעם טובת הכלל, און דעם טובת הכלל געפינט זי אין די אידעאַלען, וועלכע זי נעהמט אריבער פון די ניט־עקאָנאָמישע, די אידעאָלאָגישע פאַקטאָ־רען. זי שטרעבט צו אַ העכערען זיין פאר דעם אייגענעם פּאָלק און דער גאַנצער מענשהייט. זי וויל בעפרייען דעם פערקנעכטעטען, פערהויקערטען אינדיווידואום. זי וויל ארויסברענגען אין לעבען אַ העכערען מין מענש, וואָס זאָל שטרעבען צו אמת אין זיינע געדאַנקען און גלויבונגען, צו יושר אין זיינע האַנד־לונגען, צו שעהנקייט אין אלע אויסערונגען פון זיין לע־בען. זי וויל, אז יעדערער זאָל קאָנען פריי אויסבילדען אלע זיינע פעהיגקייטען, פריי פון אלע געהייליגטע אויטאָריטעטען אויסאַרביי־טען זיין אייגענעם בליק אויף אלץ, וואָס איהם אינטע־רעסירט, און קאָנען לעבען אומגעשטערט, לויט זיינע אייגענע אי־בערצייגונגען. און זי וויל, אז ניט נאָר זאָל יעדערער קאָנען לע־בען, ווי איהם הייסען זיינע איבערצייגונגען, נאָר ער זאָל שטעהן אויף אַזא מאָראַלישער הויך, אז ער זאָל אויך קאָנען שטאַרבען פאר זיי, ווען דאָס זאָל זיין נויטיג, ווייל אַזוי פאָדערט דער בע־

וואוסטזיין פון דער אייגענער מענשליכער ח ש י ב ו ת, וואָס לעבט אין אונזער ברוסט.

אויב אַט די אַלע אידעאַלען, וואָס זענען אויסגעוואַקסען אויף די אידעאָלאָגישע צווייגען פון דעם מענשליכען געדאַנק — זענען אין תוך אריין ניט מעהר ווי פּשוט'ע עקאָנאָמישע אינטערעסען, אַזוי צו זאָגען, פערהימעלטע „בולקע מיט פּוטער", פאנאנדערגעבלאָזענע און בעפּאַרבטע עגאָאיסטישע וועלטלישען און שטרעבונגען צו מעהר „קאַשע מיט שמאַלץ", — יעמאָלט נאָרט זיך די אינטעליגענץ אליין אָב און אַלע איהרע אידעאַלען האָבען ניט קיין ברעקעל פערשטענדליכען זין.

און אויב אפילו איהרע אידעאַלען זאָלען זיין אידעאַלען פון א לויטערען און איידעלען ווילען, אָבער די איינצעלנע פערזאָנען זענען שוואַך, מאַכטלאָז און קאָנען גאר נישט ניט ענדערן אין דעם לויף פון דער געשיכטע, וואָס ווערט אָנגעטריעבען דורך די עקאָנאָמישע אינטערעסען פון די מאַסען, — אין יעמאָלט זענען זיי ניט מעהר ווערטה איידער וויסטע קינדערשע פאַנטאַזיעס, ראָמאַנטישע טרוימערייען, וואָס ווערן צושלאָגען פון די קאַלטע ווינטען, וועלכע וועהען אין דעם פּראָסטיגען פּראָזאַאישען לעבען, און יעמאָלט האָט די גאַנצע טהעטיגקייט פון דער אינטעליגענץ קיין ברעקעל האַפט ניט, קיין ברעקעל היסטאָרישע ממשות.

קאָנען די איינצעלנע פערזאָנען עפּעס ענדערן אין דעם לויף פון דער געשיכטע? האָבען די אידעאַלאָגישע פאַקטאָרען א זעלבסטשטענדיגען בעדייט?

דער מארקסיזם ענטפערט אויףביידע פראַגען מיט „ניין". די עקאָנאָמישע קרעפטען, וואָס בעשטימען דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקעלונג זענען בעשטימט, זייער ריכטונג לכתחילה אויסגערעכענט, דער ענד־ציעל, צו וועלכען זיי שטרעבען — פאָריאויסגעזעהען. די אידעאַלאָגישע פאָרמען פון דעם מענשליכען בעוואוסטזיין, וועלען זיך מוזען אָדער צופּאַסען צו אַט דעם אייזערנעם גאַנג פון דער געשיכטליכער ענטוויקעלונג, אָדער די ניט צוגעפּאַסטע וועלען מוזען פערשווינדען. די איינצעלנע מענשען, אָדער גאַנצע גרופּען פון מענשען, וועלען אָדער מוזען שווימען מיט דעם שטראָם, אָדער ארויסגעשליידערט ווערן אויפ'ן ברעג.

פאַר דער רעוואָלוציאָנערער אינטעליגענץ בלייבט, לויט דער מארקסיסטישער טעאָריע, נאָר איין ברירה: אָדער בויגען זיך פאַר דעם אומפערמיידליכען לויף פון די עקאָנאָמישע פּאַסירונגען, אָדער אָבזאָגען זיך פון אַ וועלכער עס איז פּראָדוקטיווער היסטאָרישער ארבייט.

די סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען זענען אין דעם נאָמען פון זייערע אגראַר־סאָציאַליסטישע אידעאַלען, וועמען דער מארקסיזם האָט ארויסגעטראָגען אַ טויט־אורטייל, געצוואונגען געווען קודם כל קריטיש דורכצומוסטערן יענע צוויי פּראָבלעמען, פון וועלכע עס הענגט די פראגע וועגען דער היסטאָרישער ראָליע פון דער אינטע־ליגענץ: די ווירקונג פון דער פּערזענליכקייט און דער בעדייט פון די היסטאָרישע אומשטענדען, זיין די הערשענדע.

לאָמיר פריהער דורכנעהמען די ווירקונג פון דער פּערזענליכ־קייט.

בעטראַכט מען די געשיכטע, ווי זי בעווייזט זיך פאַר יעדען איינעם, וואָס טרעט צו איהר צו און ווערט בעקאַנט מיט איהרע פ אַ ק ט ע ן, קאָן יעמאָלט קיין צווייפעל ניט זיין, אז די איינצעל־נע פּערזאָנען שפּיעלען וועניגסטענס אויף דער אויבערפלעך אַ גע־וואַלטיגע ראָליע אין איהר. אַלע גרויסע פערענדערונגען אין דעם פערלויף פון דעם מענשליכען פּראָגרעס זענען פערבונדען מיט די נע־מען פון די גייסטעס־העלדען, וואָס האָבען יענע פערענדערונגען גע־פּרעדיגט אָדער אויך דורכגעפיהרט. געוויס ניט מיט די אייגענע כוחות, נאָר מיט דער הילף פון אנדערע פּערזאָנען און גאַנצע מאַ־סען, וואָס זענען געשטאַנען אונטער דער שליטה פון דעם גאון אָדער די גאונים, וועלכע האָבען נעצויגען די געשיכטליכע ענטוויקלונג אין דער אָדער יענער ריכטונג.

נעהמען מיר צום ביישפּיעל אַזאַ גייסטיגע בעוועגונג, ווי דער סאָציאַליזם, וועמענס גרונד־געדאַנקען עס זענען אין דער מאָדערנער צייט אויסגעארבייט געוואָרען פון ראָבערט אָוען, סען־סימאָן, פור־ריע, לואי ־ בלאַן, פּרודאָן און קאַרל מארקס, אויב מען זאָל נאָר אויסרעכענען די וויכטיגסטע נעהמען. וואָס מען זאָל ניט דענקען וועגען דער בעדייטונג פון די אַלע איבעריגע גדולים פון דעם סאָציאַ־ליסטישען געדאַנק, וועט אבער קיינער ניט לייקענען, אז לפּחות קאַרל

מארקס האָט געשפּיעלט אן אומגעהויער גרויסע ראָליע אין דער ענטוויקלונג פון דער סאָציאליסטישער בעוועגונג. קיינער וועט אויך ניט לייקענען, אז די סאָציאליסטישע בעוועגונג האָט, — לפּחות ביז צו דעם איצטיגען וועלט־קריעג, — געהאט א גאנץ געוואלטיגע בעדייטונג אין דעם געשיכטליכען לעבען פון דער מאָדערנער צייט. ממילא מוז מען דאך צוגעבען, אז אן איינצעל־מענש, קארל מארקס, האָט געהאט א וויכטיגען איינפלוס אויף דעם גאנג פון די געשיכטליכע פאסירונגען אין א געוויסער פּעריאָדע.

אויך דאָס פערשטעהט יעדערער, אז אָט די היסטאָרישע זכיה, וואָס איז אויסגעפאלען אויף דעם גורל פון קארל מארקס, איז ניט געווען א רעזולטאַט פון צופעליגע אומשטענדען, וואָס האָבען אריין געלעגט אין די הענד פון א געוועהנליכען בשר ודם אן אומגעוועהנליכע מאכט, ווי דאָס איז צום ביישפּיעל דער פאל מיט ניקאָלאַי דעם צווייטען, דעם בעיזען גייסט פון דעם איצטיגען רוסלאנדס, אָדער ווי דאָס איז געווען דער פאל מיט נאַפּאָלעאָן דעם דריטען, וועמעס טהעטיגקייט עס קאָן אויך ניט אויסגעמעקט ווערן פון דער געשיכטע.

אין אזעלכע פעלען, ווי ניקאָלאַי דער צווייטער און נאפּאָלעאָן דער דריטער, וואָלט אפשר ניט שווער געווען, דורך אַן אַנאַליז פון די געשיכטליכע קרעפטען אין זייער צייט און אין זייער לאנד, צו בעווייזען, ווי אזוי די אלגעמיינע לאגע האָט ארויסגערוקט אין פראָנט גראד דעם אקטיאָר, אין וועלכען זי האָט זיך גענויטיגט, און ווי אזוי יענע פּערזאָנען זענען טאַקי אין תוך אריין געווען ניט מעהר ווי אקטיאָרען, וואָס האָבען נאָכגעזאָגט זייער ראליע נאָך דעם סופליאָר, נאָך יענער טענדענץ אין לעבען, וואָס האָט געמוזט, לויט די היסטאָרישע אומשטענדען זיין די הערשענדע.

קארל מארקס אליין האָט טאַקי אין א גרינדליכער ארבייט: „דער אכטצעהנטע בריומער פון לואי באנאפּארט“, — אויפגעדעקט אלע אומשטענדען, וואָס האָבען געפיהרט דערצו, אז יענער „קליינמענשעלע“, נאפּאָלעאָן דער דריטער, זאל קאָנען ווערן אויף א צייט דער פיהרער פון דער וועלט־פּאָליטיק.

נאָר אז מען רעדט וועגען דער געשיכטליכער ראָליע פון א קארל מארקס קאָנען מיר ניט אנווענדען יענע מיטלען, וואָס דערקלעהרען

אונז די פּראָמינענטע ראָליע, וואָס „קליינע מענשלעך“ שפּיעלען אָפּט אין דער געשיכטע. זיי זענען געוואָרען גרויס ניט דורך זייער איי־גענעם פערדיענסט, ניט דורך די קרעפטען פון זייער מוח און פון זיי־ער כאַראַקטער, וואָס זענען געווען וואָכעדיג, טאָג־טעגליך, אומעטום אָנצוטרעפען טוצענווייז, נאָר דורך די בעשטימטע קאָמבינאַציע פון די אומשטענדען. קאַרל מאַרקס אָבער פערדאַנקט זיין גרויס זיינע א י י ג ע נ ע א י י ג ע נ ש א פ ט ע ן, דער וואונדערבאַרער קראַפט פון זיין דענקען, דער איינגעשפּאַרטער ענערגיע פון זיין ווי־לען, די אינוועניגסטע פאָדערונגען פון זיין כאַראַקטער.

און מאַרקס האָט ניט נאָר „געשפּיעלט“ זיין ראָליע. ער איז געווען איהר אייגענער מחבר. קיין סופליאָר האָט איהם ניט אונ־טערגעזאָגט. אָדער ריכטיגער: די גאַנצע צייט, אין וועלכער ער האָט געלעבט, האָט מיט טויזענטער שטימען סופלירט איהם טויזענטער ראָליען און ער האָט פון אַלע שטימען אויסגעקליעבען און צונויפ־גענומען נאָר די, וואָס זענען געווען צוגעפּאַסט צו זיין אייגענעם מהות. און צו די שטימען, וואָס ער האָט אריבערגענומען פון דער פּרעמד, האָט ער נאָך צוגעגעבען ז י י נ ע א י י ג ע נ ע גע־דאַנקען, וואָס זענען ביז צו איהם ניט ארויסגעזאָגט געוואָרען, אָדער ניט ארויסגעזאָגט געוואָרען, ווי ע ר האָט זיי ארויסגעבראַכט. און נאָר דערפאַר איז ער געוואָרען די צענטראַלע פיגור פון דעם סאָ־ציאַליזם, און נאָר דערפאַר האָט ער ארויפגעלעגט זיין אינדיווידו־עלען שטעמפּעל אויף אַלע ערשיינונגען פון דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג און מילא אויף אַלע געשיכטליכע שיקזאַלען פון אונזער צייט.

די אַלע פ אַ ק ט ע ן זעהט יעדער איינער, ווי נאָר מען ווארפט א בליק אויף דער געשיכטע פון דער מאָדערנער סאָציאַליס־טישער בעוועגונג. איז אָבער דאָס, וואָס מען זעהט בחוש, דער טיע־פער ליעגענדער היסטאָרישער אמת? וואָלט די געשיכטע פון דעם סאָציאַליזם באמת געווען זיין אַן אַנדערע, ווען ניט קאַרל מאַרקס? וואָס וואָלט געווען, ווען ער וואָלט ניט געווען? דאָס רוב מאַרקסיס־טען האָבען ניט ליעב, ווען מען שטעלט אַוועק אַזאַ שאלה, ווייל פון איהר קלינגט שוין ארויס דער אפּיקורסישער געדאַנק, אַז עס וואָלט אפשר געקאָנט זיין אַן אַנדער געשיכטליכער ענטוויקעלונגס־גאַנג,

איידער דער, וועלכען מיר האָבען געהאַט און מיר האָבען אין דער ווירקליכקייט. די מענשליכע געשיכטע, זאָגען זיי, איז איינע. און זי האָט געקאָנט זיין נאָר אַזאַ ווי זי איז.

גוט. אויב ס'איז אַזוי, איז אדרבה ואדרבה! — לאָמיר נעהמען די געשיכטע, ווי זי איז געווען און ווי זי שפּיעלט זיך אָב טאָג־טעגליך פאַר אונזערע אויגען. אין אָט דער געשיכטע זעהען מיר, אַז נייע געדאַנקען און סיסטעמען ווערען געבוירען נאָר ביי איינצעלנע, פריי־הער אין אַ ניט קלאָרער, שטאַמעלדיגער פאָרם, צוואָוואָרפען צווישען פערשיידענע אינדיווידוען, נאָך צונויפגעוואַקסען מיט אַ סך פער־שימעלטע און אַלטע עלעמענטען. דערנאָך קומט דער געניאַלער איינ־צעל־מענש, דער חכם מחוכם, — איינער אָדער אַ פּאָר. זיי, די גאָט־געבענשטע בעשאַפער זאַמלען צונויף די צושטרייטע עלעמענטען, מאַכען זיי קלאָרער און קרעפטיגער, פעראייניהייטליכען זיי אין אַ סיסטעם און ברענגען זיי אריין אין דעם בעוואוסטזיין פון זייער צייט.

אין די ערשטע יאָהרען שטעהט צו צו די געדאַנקען נאָר אַ קליי־נער טייל פון דער אינטעליגענץ. וואָס ווייטער אַלץ מעהר מוחות און הערצער געווינט דער נייער געדאַנק, ביז ער דרינגט אריין אין יענע מאַסען, וואָס פון זייער שטעלונג און זייער טהעטיגקייט הענגט אָב די פערווירקליכונג פון דעם נייעם געדאַנק אָדער זיין הערשאַפט אין דעם געזעלשאַפטליכען בעוואוסטזיין.

אַזוי ווייזט אונז אויף יעדען שריט און טריט דער גאַנג פון דער מענשליכער געשיכטע, און אויב פאַר די מאַרקסיסטען איז ליעב צו נעהמען די געשיכטע, ווי זי בעווייזט זיך פאַר יעדען אויג, איז דאָס פאַר אונז ניחא. מיר זענען יעמאָלט מרוצה אבצוזאָגען זיך פון דער פראַגע: וואָס וואָלט געווען, ווען קאַרל מאַרקס וואָלט ניט גע־ווען. ווייל יעמאָלט וואָלט דער גאַנצער פּלפּול וועגען דער ראָליע פון דער פערזענליכקייט און דער אינטעליגענץ אין דער געשיכטע געווען איבעריג. זייער בעדייט, זייער טהעטיגקייט און זייער וויר־קונג וואָלט יעמאָלט קלאָר געלעגען פאַר אַלעמען. יעדער איינער וואָלט געמוזט צוגעבען, אַז אַ גרויסער טייל פון דעם געשיכטליכען לעבען שטאַמט פון זיי און מען וואָלט זיך נאָר בעדאַרפט דינגען, ווי גרויס יענער טייל איז, אויף וויפיעל די יחידים זענען פ ר י י

אין זייער קריטיק פון דעם אַלטען און אין דעם אויפבוי פון דעם נייען, אויף וויפיעל זייער פריהייט און ווירקונג איז בעגרעניצט פון די אומשטענדען און וואָס פאר א ראָליע אין יענע אומשטענדען עס שפּיעלט דער עקאָנאָמישער פאַקטאָר.

די מאַרקסיסטען אבער קאָנען גאַנץ זיכער ניט איינגעהן אויף אַזאַ שטעלונג פון דער פראגע. זיין מוזען בעהויפּטען, אז די טהעטיגקייט פון די אינדיווידוען איז אַלע מאָל דורך און דורך בעשטימט פון די עקאָנאָמישע אומשטענדען און אז די בעדייטונג פון זייער ראָליע דאַרף צוגעשריבען ווערן ניט אויף זייער אייגענעם חשבון, נאָר אויף דעם חשבון פון דעם נאַטירליכען ענטוויקלונגס־גאַנג.

ווי קאָנען זיי דאָס אבער בעווייזען?

זיי קאָנען דאָס נאָר דורכדעם, ווען זיי זאָלען בעווייזען, אז די גייסטיגע העלדען פון דער מענשהייט פיהרען נאָר אויס דעם בעפעהל פון זייער צייט און אַז אויב דאָס וואָלט ניט געטהאָן אָט דער העלד, וואָלט דאָס געטהאָן אן אַנדערער, אָדער א גרופּע פון אַנדערע, און דער געשיכטליכער רעזולטאַט וואָלט געווען פונקט דערזעלביגער.

מיט אַנדערע ווערטער הייסט עס, אז די מאַרקסיסטען אַליין זענען אין דעם פאַל געצוואונגען אנצואווענדען די, אגב, זייער כשר'ע מעטהאָדע; פּאַרצושטעלען זיך אין געדאַנק, וואָס וואָלט געווען, ווען עפּעס וואָלט ניט געווען. און פּרובען אין געדאַנק אויסגעפונען, צי דערפון וואָלט אפשר עפּעס געוואָרען אַנדערש, איידער עס איז געווען, אָדער אַלץ וואָלט געבליעבען פונקט אזוי, ווי דאָס איז פערבליבען אין דער געשיכטע.

ממילא האָבען מיר א רעכט אוועק צו שטעלען די זעהר ערנסטע טעאָרעטישע פראגע: וואָס וואָלט געווען, ווען עס וואָלט ניט געווען קיין קאַרל מאַרקס? וואָלט די סאָציאַליסטישע בעוועגונג געמוזט געהן אין דערזעלביגער ריכטונג, אין וועלכער זי איז אוועק געגאַנגען א דאַנק איהם און קומען צו דיזעלביגע רעזולטאַטען, צו וועלכע זי איז געקומען?

טראַכט מען זיך אריין אין דער לאַגע פון דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק אין דעם סוף פערציגער יאָהרען, בעת מאַרקס און ענגעלס זענען שוין פאַרטיג געווען מיט זייער סיסטעם און האָבען

גענומען פון זייער פּאָזיציע באַמבאַרדירען אַלע פעסטונגען פון דעם יעמאָלטדיגען סאָציאַליסטישען געדאַנק, מוז מען קומען צו דעם שלום, אַז אויב ניט זיי מיט זייער סיסטעם, וואָלט אין דער איצטיגער סאָציאַליסטישער וועלט געהערשט דער שאַרפסטער קאָנקורענט פון דעם מאַרקסיזם, דער פּרודאָזיאָניזם, און די בעוועגונג וואָלט אפשר געהאַט אַ גאַנץ אַנדער אויסזעהען.

וועלכע פעהלערן פּרודאָן זאָל ניט האָבען געמאַכט אין זיינע טעאָרעטישע אויסרעכענונגען און פּראַקטישע פאָרשלעגען, איין געדאַנק זיינער, — דער גרונד־געדאַנק, — האָט געהאַט אין זיך אַן אומגעהויער געזונטען קערן, דער געדאַנק, אַז עס איז נויטווענדיג פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט זיך צו נעהמען פאַר עקאָנאָמישער זעלבסט־הילף. די איינצעלנע פּראַקטישע פּלענער, וואָס פּרודאָן האָט אויסגעאַרבייט, האָבען געמאָגט זיין איינזייטיג, אוטאָפּיסטיש, אומדורכפיהרבאַר, דער גרונד־פּרינציפּ גופא איז אָבער געווען אַ געזונטער, און וואָלט דער פּראָלעטאַריאַט איהם יעמאָלט אָנגענומען, וואָלט ער זיך שוין אליין מיט דער צייט דערשלאָגען צו יענע פאָרמען פון עקאָנאָמישע זעלבסט־הילף, צו וועלכע ער איז נאָך אַזוי פיעל מאַטערניסען פאַרט געקומען אין דער לעצטער צייט.

די געווערקשאַפטס־בעוועגונג און די גענאָסענשאַפטליכע בעוועגונג זענען יענע פאָרמען פון עקאָנאָמישע זעלבסט־הילף, וועלכע דער אַרבייטער־קלאַס האָט סוף־כל־סוף געמוזט אָננעהמען, אין אַ בעוואוסטען אָדער אומבעוואוסטען קאַמף אַנטגעגען דעם מאַרקסיזם, וואָס איז אין אָנהויב געווען אַ שאַרפער געגנער פון יעדער עקאָנאָמישער זעלבסט־הילף, אפילו פון דער געווערקשאַפטס־בעוועגונג.

אַרויסגעהענדיג פון דעם געדאַנק, אַז אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, קאָן די לאַגע פון דעם אַרבייטער בשום אופן ניט פערבעסערט ווערן, אַז ער מוז אריין פאַלען אין אַלץ אַ גרעסערען עלענד, האָבען מאַרקס און ענגעלס אַ לאַנגע צייט ניט געוואָלט וויסען פון דער געווערקשאַפטליכען קלאַסען־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט. אַ קלאַסען־קאַמף, דאָס איז אַ פּאָליטישער קאַמף, האָט עס געהייסען. און נאָר אין דעם פּאָליטישען קאַמף פון דעם

פּראָלעטאַריאַט, אין דעם בעשטרעבען אריינצובעקומען אין די הענד די שטאַאַטס־מאַשין, האָבען זיי געזעהען דעם איינציגען וועג צו דער ישועה, דעם איינציגען וועג, וואָס איז פאָרגעצייכענט פון דער גע־שיכטליכער ענטוויקעלונג.

ערשט אין דעם סוף פון די פופציגער און אין דעם אָנהויב פון די זעכציגער יאָהרען, האָבען מארקס און ענגעלס געמוזט איי־בערבייטען זייער מיינונג וועגען דער בעדייטונג און דער וויכטיג־קייט פון דער געווערקשאַפטס־בעוועגונג. אבער נאָך אין די זיעבע־ציגער יאָהרען זענען זיי געווען אבסאָליוטע געגנער פון דער גע־נאָסענשאַפטס־בעוועגונג, וואָס איז אין יענער צייט געפּרעדיגט גע־וואָרען פון די פּרודאָניאַנער אין בעלגיע.

אין א טעאָרעטיש זעהר בעדייטענדער ארבייט פון פרידריך ענגעלס „וועגען דער וואוינונגס־פּראַגע" (אין דעם סוף 70ער יאָה־רען) קריטיקירט ענגעלס זעהר שארף דעם פּרודאָניזם און די טהע־טיגקייט פון די פּרודאָניאַנער. די גאַנצע בעוועגונג, זאָגט ער, „געהט פאָן ניכטס דורך ניכטס צו ניכטס"...

איצטער ווייסען מיר אַלע, ווי איינזייטיג אזא'ן אבשעצונג איז געווען. אין בעלגיע איז די גענאָסענשאַפטס־בעוועגונג אויסגע־וואקסען צו א מעכטיגען פאַקטאָר פון דעם פּראָלעטאַריערס קאַמף.. א דאַנק די פּרודאָניאַנער. אויסגעוואַקסען צו אַזאַ גרויס, אז אפילו די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטען האָבען געמוזט בויגען זייערע שטאָלצע קעפּ פאַר יענער בעוועגונג, וואָס געהט, על פּי טעאָריע, „פון ניכטס דורך ניכטס צו ניכטס".

אויב קארל מארקס וואָלט ניט געמוזט, א דאַנק זיינע טעאָ־רעטישע אנשויאונגען, זיך איינ'עקשנ'ען אויף דעם ריין פּאָליטי־שען קאַמף; — א פּרינציפּ, וועלכען ער האָט אריבערגענומען פון פּרודאָן'ס געגנער, ל ו א י ־ ב ל אַ נ ' ע ן; אויב ער וואָלט ניט גע־קוקט אזוי פון אויבען אראָב אויף דער ג ע ג ע נ וו א ר ט ' ס אַ ר ב י י ט, אויב ער וואָלט געקאָנט גלויבען אין דער פערבעסערונג פון דעם ארבייטער'ס לאַגע נאָך אין די גרעניצען פון דער קאַפּי־טאַליסטישער געזעלשאַפט, — וואָלט ער אפשר מיט זיין געניאַלען קאָפּ שוין לכתחילה אויסגעארבייט דעם נויטיגען סינטעז פון פּ ר ו־ד אָ נ י ז ם און ל ו א י ־ ב ל אַ נ י ז ם, פון עקאָנאָמישער

זעלבסט־הילף און פּאָליטישען קלאַסען־קאַמפּף, א סינטעז צו וועלכען עס שטרעבט איצטער דער גאַנצער גאַנג פֿון דער סאָציאַליסטישער טעאָריע און פּראַקטיקע.

און אויב דער פּראָלעטאַריאַט וואָלט זיך לכתחילה געשטעלט אויף אַזאַ סינטעטישען שטאַנד־פּונקט און וואָלט לכתחילה אנגעווענדעט אַקוראַט אַזוי פֿיעל ענערגיע אויף דער עקאָנאָמישער זעלבסט־הילף, וויפֿיעל ער האָט אַנגעווענדעט אויף דעם פּאָליטישען און צום סוף ריין פּאַרלאַמענטאַרישען קלאַסען־קאַמף, וואָלט זיין עקאָנאָמישע לאַגע און זיין בעדייטונג אין דער געזעלשאַפֿט אפשר שוין איצטער געווען ניט אַזאַ קלעגליכע, ווי זי איז, און די פּאָליטישע וועלט וואָלט זיך געמוזט אפשר א סך מעהר רעכענען מיט זיינע עקאָנאָמישע גענאָסענשאַפֿטס־אינטערעסען, איידער זי האָט דאָס געקאָנט טהאָן איצטער, אין די צייטען פֿון דעם וועלט־קריעג... נאָר — לאָמיר אוועקוואַרפֿען די פֿראַגע, צי עס וואָלט געווען *בעסער* פֿאַר דעם פּראָלעטאַריאַט אָדער *ערגער*, ווען עס וואָלט געווען אַן אַנדער קאַרל מאַרקס, איידער דער, וועלכען די געשיכטע קען. איינס איז אָבער זיכער: איהר מוזט צוגעבען די *מעגליכקייט*, אַז אויף דעם גורל פֿון דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג וואָלט אויסגעפֿאַלען א גאַנץ אַנדער געשיכטליכער שיקזאַל, איידער דער, אין וועלכען זי האָט געלעבט ביז אַהער. געוויס קאָן מען ניט לייקענען, אַז דער רייגער פּרודאָניזם וואָלט זי אפשר פֿערשלעפּט אין א פּאָליטישען זומף און דער פּראָלעטאַריאַט וואָלט זיך איבערהויפּט ניט געקאָנט אַרויסרייסען פֿון דער בורזשואַזער פּאָליטישער אַפּטרופּסות (ווי ער קאָן זיך נאָך איצטער ניט אַרויסרייסען פֿון איהר אין די פֿעראייניגטע שטאַטען). עס איז אָבער אויך זעהר וואַהרשיינליך, אַז דער פּרודאָניזם, אָדער אַן אַנדער מין סאָציאַליזם, וואָלט איהם געפֿיהרט ניט „פֿון גאָרנישט דורך גאָרנישט צו גאָרנישט“, נאָר פֿון „גאָרנישט דורך עקאָנאָמישע זעלבסט־הילף און פּאָליטישען קאַמף צו דער סאָציאַלער רעוואָליוציע“.

עס איז דעריבער אפשר פּאַרט גלייכער פֿאַר דעם מאַרקסיסט אָבצוזאָגען זיך פֿון דער כשר׳ער שאלה: „וואָס וואָלט געווען, ווען עס וואָלט ניט געווען דאָס, וואָס איז געווען“ און אוועק מאַכען זי בלאחר יד מיט דעם רוסישען ווערטעל, אַז „אויב אין דעם מויל

וואָלטען געוואקסען בעבלעך אנשטאָט צייהן, וואָלט דאָס געווען א גארטען, נים קיין מויל". מיר קענען נאָר א י י ן מענשליכע גע־שיכטע, און אין דער איין־איינציגער געשיכטע האָט דער סאָציאַ־ליזם געקעמפפט נים מיט פּרודאנישע בעבלעך, נאָר מיט מארקסיס־טישע צייהן!

אויך רעכט! בלייבען מיר ביי די פ אַ ק ט ע ן פון דער גע־שיכטע, ווי זיי זענען געווען; בלייבען מיר ביי יענעם „נאַטירליכען ענטוויקעלונגס־גאַנג", וואָס טראָגט אויף זיך די דייטליכע צייכענס פון די מארקסיסטישע צייהן... ו ו י ווילט איהר זיי דערקלעהרען? פאַר וואָס האָט קאַרל מארקס געהאַט גראַד אזעלכע „צייהן" און נים קיין אנדערע?

ווי זאָלען מיר דערקלעהרען די פּערזענליכע איינענשאַפטען פון קאַרל מארקס פון אַן „עקאָנאָמישען שטאַנדפּונקט?" ווי זאָלען מיר פון דעמזעלביגען שטאַנד־פּונקט ארויסברענגען, פאַר וואָס ער האָט געמוזט בעשאַפען דוקא אָט די געדאַנקען און נים קיין אנדערע?

קאָן דאָס איבערהויפּט דערקלעהרט ווערן פון יענעם שטאַנד־פּונקט?

פאַרהאַן מענשען אין דער מארקסיסטישער ליטעראַטור, וואָס וועלען זיך אונטערנעהמען צו דערקלערען אַלץ, וואָס איהר ווילט דורך דער „עקאָנאָמיקע", אפילו דעם גאַנג פון די מזלות אויפ'ן הימעל.

קאַרל מארקס אַליין האָט געוויס נים געהערט צו יענעם טיפּ מארקסיסטען, און דער וואָס איז גוט בעקאַנט מיט זיין סיסטעם, וויים, אַז ער איז געווען גאַנץ ווייט פון וועלען דערקלעהרען ד י א י י ג ע נ ש אַ פ ט ע ן פון די גרויסע מענשען, אוים א וועל־כען עס איז עקאָנאָמישען מאָמענט.

יענע אייגענשאַפטען, רעכענט מארקס, ד אַ ר פ ע ן גאָר נים דערקלעהרט ווערן עקאָנאָמיש, ווייל ער דענקט אין איינעם מיט העגעל'ן, אַז די היסטאָרישע ווירקליכקייט בעשטעהט נים פון אַ ל ע ערשיינונגען, וועלכע מיר זעהען אויף דער אויבערפלעך פון דעם געשיכטליכען לעבען. נאָר יענע ערשיינונגען זענען היסטאָריש ו ו י ר ק ל י ך, וועלכע שטימען צונויף מיט דעם גאַנג פון דעם געזעלשאַפטליכען פ ר אָ ג ר ע ס, מיט אַלע אַנטאַגאָניסטישע

קרעפטען און אינוועניגסטע ווידערשפּרוכען, וואָס שפּיעלען זיך אין איהם אָב, — און נאָר זיי דאַרפען דערקלעהרט ווערן עקאָנאָמיש־מאַטעריאַליסטיש.

אין צונויפקלאַנג מיט אַט דעם שטאַנד־פּונקט דערקלעהרט זיך דער פּראָבלעם פון דער פּערזענליכקייט גאַנץ איינפאַך. די געדאַנקען און די אידעאַלען פון די גרויסע מענשען ווערען געבוירען ביי די גרויסע מענשען, נ י ט פ ו ן ד ע ר ע ק אָ נ אָ מ י ק ע, נאָר פון אַלערליי אַנדערע אידעאָלאָגישע מאָמענטען, אָבער צו א געשיכטליכער מאַכט ווערן זיי נאָר יעמאָלט, ווען זיי ווערן פּערווירקליכט פון די מאַסען. הייסט עס, אינטערעסירען דאַרף אונז ניט די פראַגע, פון וואַנען האָבען זיך גענומען יענע פּערזאָנען מיט יענע געדאַנקען, נאָר די פראַגע, פאַר וואָס האָבען די מאַסען זיך צוגעהערט צו זיי און אריינגעאַר־בייט אין לעבען זייערע אידעאַלען. און אין דעם פּונקט, גלויבט מאַרקס, קאָן בעוויזען ווערן, אַז געשעהען איז דאָס דערפאַר, ווייל די מאַסען האָבען זיך, לויט זייער עקאָנאָמישער לאַגע, גענויטיגט אין דעם. ווען די גרויסע פּערזענליכקייטען ווערען די פאַרשטעהער און די וואָרט־פיהרער פון א וועלכען עס איז קלאַס, — ווען זיי ווערען זיינע „אידעאָלאָגען“ — הייסט דאָס ניט, אַז די אידעאָלאָגען שטעהען אונטער דעם דרוק פון יענע עקאָנאָמישע אינטערעסען, וואָס הער־שען אין זייער קלאַס. זיי האָבען באמת געקאָנט ארויסברענגען זיי־ערע אידעאַלען גאַנץ פריי פון יעדער עקאָנאָמישער פּניה. די מאַסען פון דעם קלאַס האָבען אָבער אָנגענומען זייער אידעאַל דערפאַר, ווייל דאָס האָט געפאָדערט זייער קלאַסען־לאַגע און זייער קלאַסען־אינטערעס.

אין דער געשיכטליכער ווירקליכקייט געהען דעריבער אריין נאָר יענע געדאַנקען פון דעם „אידעאָלאָג“, וואָס זענען לכתחילה געלעגען אין דער אינוועניגסטער לאָגיק פון דעם געזעלשאַפטליכען פּראָצעס. יענע טהעטיגקייט אָבער פון דעם אינדיווידואום, וואָס איז געבליעבען פריי און אינדיווידועל, וואָס ווערט ניט געפאָדערט פון דער בעשטימטער קלאַסען־לאַגע, בלייבט לכתחילה דרויסען פון דער

געשיכטליכער ווירקליכקייט, און מיר האָבען זיך ניט וואָס צו רע־כענען מיט איהר.

דער גאַנצער סכום פון געדאַנקען און אידעען, וועלכען אַן אי־דעאָלאָג ברענגט ארויס, דאַרף דעריבער, לויט מארקס, איינגעטיילט ווערן אין צוויי טיילען:

ערשטענס: יענע געדאַנקען און אידעאַלען, וואָס שטי־מען איבעריין מיט די היסטאָרישע פאָרדערונגען פון דעם בעשטימ־טען קלאַס אין דער בעשטימטער צייט, וואָס זענען אַ נויטווענדיג־קייט פאַר די מאַסען. זיי דריקען אויס דעם שטאַנדפונקט פון אַ בעשטימטען קלאַס, ווערן אריבערגענומען פון איהם, און אויף אַזאַ'ן אופן רעכענען זיי זיך אריין אין דער געשיכטע, ווי אַ טייל פון דער היסטאָרישער ווירקליכקייט.

צווייטענס: יענע געדאַנקען און אידעאַלען, וואָס שטי־מען ניט איבעריין מיט דער היסטאָריאָשער נויטווענדיגקייט, זיי דריקען ניט אויס דעם שטאַנד־פונקט פון דעם קלאַס, נאָר דעם אינ־דיווידועלען שטאַנד־פונקט פון דעם מחבר און בלייבען אָהן אַ ברע־קעל היסטאָרישע האַפט.

אויף אַזאַ'ן אופן ווערט ניט דער גרויסער מענש, אָבער די היס־טאָרישע ווירקונג פון דעם גרויסען מענשען אין גאַנצען צוריקגע־פיהרט צו דעם עקאָנאָמישען פאַקטאָר.

לאָמיר זיך פרובען פאַנאַנדערקלייבען אין דעם. נעהמען מיר ווידער מארקסען פאַר אונזער ביישפיעל: אויך זיינע געדאַנקען קאַן מען איינטיילען אין 1) קלאַסען־געדאַנקען פון דעם פראָלעטאַ־ריאַט, וועלכע ער האָט אַם בעסטען ארויסגעבראַכט און פאָרמולירט און 2) אינדיווידועלע געדאַנקען פון קאַרל מאַרקס.

צו דער ערשטער קאַטעגאָריע וועלען מיר דאַרפען צורעכענען זיין מאַטעריאַליסטישע דיאַלעקטיק, וואָס פאָרמולירט דעם קלאַסען שטאַנד־פונקט פון דעם פראָלעטאַריאַט אין דער אַלגעמיינער פילאָסאָפיע; זיין געשיכטס־פילאָסאָפיע, זיין אנאַליז פון דער קאַפיטאַליסטישער ווירטשאַפט, זיין ווערטה־לעהרע, זיין וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם, זיין אונטערנאַציאָנאַליזם, זיין פאָרדערונג, אַז

דער פּראָלעטאַריאַט זאָל זיך אָרגאַניזירען, ווי אַ פּאָליטישע פּאַרטיי, אַרויסרייסען דעם שטאַאַט פון די הענט פון דער בורזשואַזיע און מיט זיין הילף דורכפיהרען די סאָציאַלע רעוואָלוציע, און אַלע אַנדערע וויכטיגע פּונקטען און טעאָריעס פון דעם מאַרקסיזם. אין זיי אין אַלע האָט ער, — לאָמיר אויף אַ ווײַלע אָננעהמען, — נאָר אויסגעאַרבייט און פאָרמולירט יענעם שטאַנדפּונקט, וועלכער דער פּראָלעטאַריאַט, ווי אַ בעשטימטער קלאַס פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט, מוז אַרויסבריינגען בנוגע זיין אייגענער טהעטיגקייט און בנוגע אַלע וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון דער מענשליכען געדאַנק.

דאָס הייסט ניט, אַז יעדער פּראָלעטאַריער וואָלט אויך געקאָנט אַרויסברענגען דיזעלביגע געדאַנקען, וואָס מיר האָבען נאָר וואָס אויסגערעכענט. דאָס וויל נאָר זאָגען, אַז אויב די מאַאָיריטעט פון דעם פּראָלעטאַריאַט וואָלט געהאַט די מעגליכקייט צו דענקען קאָנסעקווענט פון איהר עקאָנאָמישען קלאַסען־שטאַנדפּונקט, וואָלט זי וועגען אַלע אָט די פראַגען אַליין געקומען צו דיזעלביגע געדאַנקען, וואָס קאַרל מאַרקס האָט אויסגעאַרבייט: אַקוראַט אַזוי, ווי דעם אַדוואָקאַטס קליענט וואָלט אַליין געקאָנט אויסאַרבייטען זיין בעסטע פּערטיידיגונג, אויב ער וואָלט געווען אַ פעהיגער יוריסט, אַזוי וואָלט דער קלאַס אַליין דערגאַנגען אָהן דער הילף פון קאַרל מאַרקס, צו דערזעלביגער פּראָלעטאַרישער וועלט־אַנשויאונג, אויב אַן אַרבייטער־קלאַס וואָלט געקאָנט דענקען און פאָרשען טעאָרעטיש.

צו דער צווייטער קאַטעגאָריע, צו די ריין אינדיווידועלע געדאַנקען פון קאַרל מאַרקס, וועלען מיר מוזען צורעכענען צום ביישפּיעל זיין פּרענאַלאָגישען גלויבען, אַז מען קאָן לויט דעם פאָרם פון אַ מענשליכען שאַרבען בעשטימען דעם מענשענס גייסטיגע פעהיגקייטען: דער פּראָלעטאַריאַט איז ניט מחויב צו שטעהן אויף אַזאַ שטאַנד־פּונקט בנוגע דער פּסיכאָלאָגישער וויסענשאַפט.

דער צענטער פון דעם פּראָבלעם וועגען דער ווירקונג פון גרויסע פּערזענליכקייטען אין דער געשיכטע ווערט אויף אַזאַ'ן אופן אַריבערגעטראַגען אויף דער פראַגע: איז אַלץ, וואָס אַ קלאַס נעהמט אַריבער פון דעם געניאַלען אידעאָלאָג, אַ נויטווענדיגקייט פאַר דעם קלאַס און וואָלט, אונטער די אויבען אָנגעגעבענע בעדינגונגען, אַליין

ארויסגעבראכט ווערן פון איהם? וואו איז דער בעווייז, אז דאָס האָט דער *קלאַסען־שטאַנדפּונקט* פון דעם קלאַס דיק־טירט איהם, ער זאָל אריבערנעהמען אויך אלע יענע געדאנקען, וואָס האָבען אייגענטליך מיט זיין קלאַסען־לאגע גאר נישט ניט וואָס צו טהאָן?

מיר פערשטעהען גאַנץ גוט, צום ביישפּיעל, פאר וואס עס קאן צו דעם שטאַנד־פּונקט פון דעם פּראָלעטאריאט געהערען, אז די „בעסטע“ פאָרם פון דער געזעלשאַפט איז א סאָציאַליסטישע און דעריבער איז ענגעלס גערעכט, ווען ער זאָגט, אז „דער סאָציאַליזם איז די דאָקטרין פון דעם פּראָלעטאריאט“.

אָבער פארוואָס מוז איינער, וואס פערקויפט זיין ארבייטס־קראַפט אויף דעם ארבייטס־מארק, דוקא גלויבען, אז די וועלט בע־שטעהט פון מאטעריע און אז קיין רוחניות איז אין איהר ניטאָ? פאר וואָס מוז ער גלויבען, אז די וועלט ענטוויקעלט זיך? פאר וואָס מוז ער פון אלע ענטוויקעלונגס־טעאָריען אָננעהמען דוקא די, וואָס זאגט, אז יעדער נאַטירליכער פּראצעס מוז דורכמאכען די דריי שטאדיען פון טעזיס, אנטי־טעזיס און סינטעזיס? פאר וואס מוז ער פון אלע וועגען, וועלכע פיהרען צום סאָציאַליזם, דוקא אויס־קלייבען דעם וועג פון'ם פּאָליטישען קאמף און אין גאַנצען אָדער טיילווייז פערנאכלעסיגען די עקאָנאָמישע זעלבסט־הילף? נאָר מיט וויסטע פּלפּולים, — א ליא באָגדאנאָוו, — קאן מען צונויפבינדען אָט די אלע פּראָבלעמען מיט דעם קלאסען־שטאנד־פּונקט פון דעם פּראָלעטאריאַט.

אין דער אמת'ען איז גאר די מעשה אזוי: אין דעם שטאַנד־פּונקט פון דעם פּראָלעטאריאט ליעגען איינגעשלאָסען איינציגע *וויכטיגע* פּונקטען, וואָס זיינען אינווענדיג צונויפגעבונדען מיט זיין לאגע און זיינע אינטערעסען. אבער יענע וויכטיגע פּונק־טען האָבען זיך *ביי זיין אידעאָלאָג* לאָגיש צונויפ־געבונדען מיט נאָך אנדערע געדאנקען, — פילאָסאָפישע, געשיכטס־פילאָזאָפישע, סאָציאלאָגישע, — צו איין איינציגען סיסטעם. און דער לאָגישער צונויפבונד איז ניט קיין *נויטווענדיגער*. וואס איז א „מוז“ פאר יעדען מענשליכען שכל. דיזעלביגע גרונד־געדאנקען פון דעם קלאס וואָלטען געקאָנט צונויפגעבונדען ווערען

מיט גאַנץ אַנדערע אַלגעמיינע אידעען. נאָר צו אַ בע־שטימטער געשיכטליכער צייט איז גראָד דער זשעני פון דעם סאָ־ציאַליסטישען געדאַנק געווען קאַרל מאַרקס און ניט קיין אַנדערער און אין זיין גאָונ׳ישען אינדיווידועלען קאָפּ האָבען זיך זיי־נע אינדיווידועלע געדאַנקען לאָגיש צונויפגעגאָסען מיט די וויכ־טיגסטע עלעמענטען פון דעם פּראָלעטאַריאַט׳ס שטאַנד־פּונקט צו איין איינציגען סיסטעם פון היסטאָרישע אידעען־פערבינדונגען.

די לוין־אַרבייטער און די אינטעליגענץ, וואָס האָט זיי אָנגע־פיהרט, האָבען בעקומען יענעם סיסטעם אַ פאַרטיגען, ווי פון־איין גוס, און זענען ניט געווען ביכולת פאַנאַנדער־צו־קלייבען זיך, וואָס איז אין איהם נויטווענדיג פּראָלעטאַריש און וואָס איז אין איהם אינדיווידועל קאַרל־מאַרקסיש. זיי האָבען זיי אַנגענומען אַלע, און אויף אַזאַ׳ן אופן זענען אַ סך אינדיווידועלע געדאַנ־קען, וואָס זענען אַרויסגעבראַכט געוואָרען פון קאַרל מאַרקס קאָפּ, און וואָס האָבען אייגענטליך גאָר נישט ניט צו טהאָן מיט דער לאַגע און מיט די אינטערעסען פון דעם פּראָלעטאַריאַט, דערהויבען געוואָרען צו דער מדרגה פון אַ געשיכטליכען פאַקטאָר.

נאָך אַ ביישפּיעל וועט אפשר נאָך קלאָרער מאַכען דעם ענין.

אין בעהמען (טשעכיא) איז פאַרהאַן אַ שאָוויניסטיש־נאַציאָנאַ־לע בעוועגונג, וואָס וויל בעשאַפען אַן אונאַבהענגיגע בעהמישע מלוכה, אָדער ריכטיגער: ווידער אויפלעבען דאָס אַלטע בעהמישע קיניגרייך. די בעוועגונג האָט אַ סך אַנהענגער צווישען דעם פויערים־קלאַס, פון וועלכען זי ציעהט אַ שטאַרקע יניקה. האָבען זיך די מאַרקסיסטישע טעאָרעטיקער אין דייטשלאַנד און עסטרייך פער־טראַכט: אויף וואָסער פייער דאַרף דער בעהמישער פויער אַן איי־גענעם קיניג? און אַנאַליזירענדיג דעם פּראָגראַם פון יענער בע־וועגונג אין דעם ליכט פון די פויערים׳שע אינטערעסען, האָבען זיי אויסגעפונען, אַז די הויפּט־ראָליע שפּיעלט דערביי... דאָס וואָל־וועלע זאַלץ. דער פויער נויטיגט זיך אין וואָלוועלע זאַלץ, און די נאַציאָנאַלע בעוועגונג זאָגט איהם צו, אַז אונטער אַן איי־גענעם קעניג וועט ער האָבען אין וואָס ער נויטיגט זיך אַזוי שטאַרק.

איך וויל דאָ ניט אויפהויבען די פראַגע, צי דער מאַרקסיסטי־

שער אנאַליז איז דאָ געמאַכט געוואָרען ריכטיג. איך רעכען, אז ניט קוקענדיג אויף זיין כלומרשט'דיגער טיעף (ביז צום סאַמע עקאָנאָ־מישען וואַרצעל זיך דערגראַבען!) איז ער זעהר אויבערפלעכליך און איינזייטיג. נאָר — לאָז זיין, אז דער אנאַליז איז געמאכט געוואָ־רען שטרענג וויסענשאַפטליך און פּינקטליך. אָבער דאָס וועט דאָך אויך דער מאַרקסיסט ניט לייקענען: דעם פּויער איז ט י י ע ר גע־וואָרען דער געדאַנק פון אן אייגענעם מלך, אין וועלכען ער נויטיגט זיך גאָר ניט. און געשעהען איז דאָס דערפאַר, ווייל אַט דער אי־דעאַל האָט זיך ביי זיינע אידעאָלאָגען צונויפגעבונדען מיט דעם „עיקר", דער האָפענונג אויף וואָלוועלע זאַלץ. אויף אזא'ן אופן איז דער ניט־קלאַסען־געדאַנק פון נאַציאָנאַלע זעלבסט־שטענדיגקייט געוואָרען א טייל פון דער טשעכישער היסטאָרישער ווירקליכקייט, און בעשטימט דעם ווילען פון א בעדייטענדען געזעלשאַפטליכען קלאַס.

וואָלט די טשעכיש־נאַציאָנאַלע בעוועגונג טריאומפירט, און דעם קעניג ווענצעלס אַלטע קרוין וואָלט ווידער אנגעטהאָן גע־וואָרען אויף א געזאַלבטען טשעכישען קאָפּ, וואָלטען מיר, אויף דעם גרונד פון יענעם מאַרקסיסטישען אנאַליז גופא, געוויס געהאַט א רעכט צו זאָגען, אז דער אידעאַל איז מקוים געוואָרען ניט נאָר דער־פאַר, וואָס די פּויערים האָבען געוואָלט האָבען וואָלוועלע זאַלץ, נאָר אויך דערפאַר, וואָס דער טשעכישער אינטעליגענץ האָט זיך איינגעגעבען צו פערבינדען איהרע אידעאַלען מיט די אינ־טערעסען פון א בעשטימטען קלאַס. דערפון איז אָבער געדרונגען, אז איהרע אידעאַלען, וואָס האָבען גאָר גישט ניט צו טהאָן מיט דער קלאַסען־לאַגע פון די פּויערים, האָבען געשפּיעלט א זעלבסטשטענ־דיגע ראָליע אין דער געשיכטע.

און דאָס אייגענע איז אויך מיט די טעאָרעטישע אנשויאונגען פון דעם מאַרקסיזם: זיי זענען געוואָרען פּראָלעטאַריש ניט דער־פאַר, וואָס זיי וואַקסען ארויס פון דער אינוועניגסטער לאָגיק פון דעם פּראָלעטאַרישען קלאַס, נאָר דערפאַר, וואָס זיי האָבען זיך היסטאָריש פערבונדען מיט יענער לאָגיק. אָבער זיי האָבען זיך פער־בונדען. זיי זענען געוואָרען פּראָלעטאַריש. ד. ה. זיי זענען געוואָרען א ה י ס ט אָ ר י ש ע מ אַ כ ט, ווען אפילו זיי שטאַמען ניט

פון דער עקאָנאָמיק און פאָרמולירען ניט די אינוועניגסטע לאָגיק פון א וועלכען עס איז קלאַס.

און אַזוי איז די מעשה אויך מיט די אידעען און די אידעאַלען פון אַלע אנדערע גרויסע מענשען אין דער געשיכטע, און אויף אַזא'ן אופן איז די מענשליכע געשיכטע פול און פיעל מיט ערשיי־נונגען, וואָס שטאַמען ניט פון דעם עקאָנאָמישען „וואָרצעל", נאָר וואָס וואַקסען אַרויס דירעקט פון דעם גאונ'ס שעפּפערישער מאַכט.

מיר געהען איצטער איבער צו דער צווייטער פראַגע: דער ראָ־ליע פון די ניט־עקאָנאָמישע אָדער אידעאָלאָגישע פאַקטאָרען אין דער געשיכטע.

אויך דאָ בעווייזען אונז די פאַקטען אויף שריט און טריט, אַז אין דער געזעלשאַפט ווירקען אין איינעם א סך פאַקטאָרען: דער עקאָנאָמישער, דער יורידישער, דער וויסענשאַפטליכער, דער נאַציאָנאַלער, דער מאָראַלישער, דער עסטעטישער, דער רעליגיעזער, דער פילאָסאָפישער און אַזוי ווייטער. יעדער פון די פאַקטאָרען האָט זיין אייגענעם ענטוויקעלונגסגאַנג, זיין אייגענע אינוועניגסטע לאָגיק, זיינע אייגענע געזעצען. אָבער זיי זענען צונויפגעפלאָכטען אין איינעם און אין יעדען געשיכטליכען מאָמענט ווירקען זיי איינער אויף דעם אנדערן. די אַסטראָנאָמיע מאַכט א וועלכע עס איז ענט־דעקונג, וואָס רופט זיך אָב אויף דער רעליגיע, דער פערענדערטער צושטאַנד אין דעם רעליגיעזען גלויבען קאָן אַרויסברינגען א נייע פילאָסאָפיע, די נייע פילאָסאָפישע אַנשויאונגען קאָנען פיהרען צו אנדערע וויסענשאַפטליכע אונטערזוכונגען, יענע אונטערזוכונגען צו א גאַנץ נייער טעכניק, וואָס ווירקט אויף די ענטוויקעלונג פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטען. און דער נייער צושטאַנד פון די פּראָדוקטיוו־קרעפטען קאָן אַרויסברינגען א גאַנצע נייע גרופּירונג פון געזעל־שאַפטליכע קלאַסען.

לייקענט דער מאַרקסיזם די דאָזיגע אומדערשיטערליכע פאַק־טען? בשום אופן ניט! ער גיט זיי צו אין זייער גאַנצען אומ־פאַנג. בעלטאָוו, צ. ב., זאָגט אין זיין בוך בפירוש, אַז די ניט־עקאָנאָמישע „פאַקטאָרען" עקזיסטירען, אַז זיי האָבען זייערע איי־

גענגע אינוועניגסטע ענטוויקעלונגס־געזעצען און אז זיי ווירקען איי־נער אויף דעם אנדערן.*)

די שאלה איז אבער, זאגט ער, וואס איז דער מקור. פון וואַנען זיי אלע האָבען גענומען ארויספליעסען? און אז מען טראכט זיך אריין אין גאָר די ערשטע פאזיסען פון דער מענשליכער ענט־וויקעלונג, זעהט מען, אז זיי אלע האָבען זיך געקאנט נעהמען נאָר פון איין מקור: פון דער „עקאָנאָמיקע".

איז דאָס אבער אן ענטפער אויף אונזער שאלה? דער מארק־סיזם איז דאָך ניט נאָר פעראינטערעסירט אין דעם, אויסצוגעפי־נען, פון וואנען די געשיכטליכע קרעפטען האָבען זיך גענומען. ער איז נאָך מעהר פעראינטערעסירט אין דעם הויפט־פראבלעם זיי־נעם: אויסצופארשען די געשיכטליכע מאַכט פון יעדען פאק־טאר. ער טרעט ארויס מיט דעם זיכערען גזר־דין, אז אין יעדער פעריאדע פון דעם געשיכטליכען לעבען איז דער עקאָנאָמישער פאק־טאר דער מעכטיגסטער און אז אלע אנדערע געשיכטליכע קרעפטען טאנצען נאָך נאָך זיין פייפעל. איז — וואס ווערט דאָ געוואונען, ווען מען געפינט אויס אז אלע פאקטאָרען שטאַמען אָב פון דער עקאָנאָמיק?

אפילו ווען דאָס זאָל זיין ריכטיג, בלייבט דאָך נאָך נטי בע־וויעזען, אז די עקאָנאָמיק, די מוטער פון אלע אנדערען געשיכטס־קרעפטען, איז נאָך אלץ די באלאבאָסטע אויף זיי און מייסטערט זיי לויט איהר ווילען. יעדער היסטאָריקער, צ. ב., מוז צוגע־בען, אז קאפערניקס טהעאָריע אין דער אסטראָנאָמיע האָט ארויס־גערופען אַ גאנצע רעוואָליוציע אין דעם געשיכטליכען לעבען. מיר ווילען דערקלעהרען עקאָנאָמיש, ווי אזוי די דאָזיגע רע־וואָליוציע איז פארגעקומען; מיר פאָדערן דערביי פון דעם מארק־סיזם, ער זאָל בעווייזען, אז אויך די קאפערניקאנישע טעאָריע איז אין איהר צייט ארויסגערופען געוואָרען פון עקאָנאָמישע קרעפטען. ער זאָל אונז קלאָר מאכען ווי אזוי מען קאן גלויבען, אז ניט די אינוועניגסטע לאָגיק פון דער אסטראָנאָמישער וויסענשאפט, נאָר

*) זעה צ. ב. די צווייטע אויפלאגע פון זיין בוך, ז. 166.

די נויטען פון דעם עקאָנאָמישען פראצעס האָבען ארויסגעבראכט יענע גרויסע איבערקעהרענים אין די מענשליכע מוחות.

אָבער אנשטאָט אָט דעם נויטיגען בעוויז, שיקט מען אונז גאָר אָב קיין אַלט־מצרים, און מען דערצעהלט אונז, אז די עקאָנאָמישע נויטען פון אלט עגיפטען האָבען געצוואונגען די יעמאָלט'־דיגע געלערנטע צו שטודירען די פערפלייצונגען פון דעם טייך נילוס, די צייטען, אין וועלכע זיי קומען פאָר; אז דאָס האָט געפיהרט צו דער בעאָבאכטונג פון דעם שטערען גאנג אויפ'ן הימעל, און אז אויף אזא'ן אופן איז געבוירען געוואָרען די אסטראָנאָמיע.

מיר פרעגען : וועלכע עקאָנאָמישע נויטען און אינטערעסען האָבען אין דעם זעכצעהנטען יאָהרהונדערט ארויסגעבראכט די קאָפּערניקאנישע טעאָריע, אז די זון שטעהט און די ערד דרעהט זיך? און מען ענטפערט אונז : אין אַלט־מצרים איז די אסטראָנאָמיע געבאָרען געוואָרען פון עקאָנאָמישע נויטען... מיט איאָהר אכט־טויזענד, איידער קאָפּערניקס געבורט...

פון וואנען די ניט־עקאָנאָמישע פאקטאָרען זאָלען ניט שטאַמען, איז פאר אונז וויכטיג צו וויסען נאָר איינס, אז זיי האָבען זייער אייגענע קראפט אין זיך ; אז זייער אייגענע ענטוויקלונג ברענגט ארויס געדאנקען, וואָס בעהערשען די מוחות פון די געניאלע מענשען און דער ענטעליגענץ און רופען ביי זיי ארויס געוויסע אידעאלען, און אז יענע אידעאלען ווערען אונטער געוויסע אומשטענדען א געשיכטליכע מאכט, ווען זיי צינדען אָן מיט זייער פייער די מוחות און די הערצער פון די מאסען.

היוצא מדברינו איז, אז סיי די געשיכטליכע ווירקונג פון די גרויסע פּערזענליכקייטען, סיי די ראָליע פון די אידעאָלאָגישע פאקטאָרען און ממילא אויך פון דער גאנצער אינטעליגענץ קאָנען ניט דערקלעהרט ווערן אויף א מארקסיסטישען אופן.

די געדאנקען און די אידעאלען פון דער אינטעליגענץ זענען ניט קיין שאָטענס, וואָס געהען נאָך נאָך דער עקאָנאָמישער ווירקליכקייט, זיי זענען זעלבסט־שטענדיגע היסטאָרישע קרעפטען, וואָס קאָנען אומענדערן די היסטאָרישע ווירקליכקייט, ווי די געדאנקען פון קארל מארקס און די מארקסיסטען האָבען פערשטאַרקט און אומגעענדערט די גאנצע סאָציאליסטישע בעוועגונג.

די טהעטיגקייט פון דער אינטעליגענץ האָט דעריבער א זעלבסטשטענדיגען געשיכטליכען ווערטה. זי טראָגט אריין איהר אייגענע ענערגיע אין דעם שפּיעל פון יענע קרעפטען, וואָס בעשטימען אין דער לעצטער שורה דעם גאנג פון דער געשיכטליכער ענטוויקלונג.

אָט פון דעם ריכטיגען בליק אויף דער בעדייטונג פון דער אינטעליגענץ וואקסען ארויס אונגעהויער וויכטיגע רעזולטאַטען פאַר די בעטראכטונג פון דעם געשיכטליכען פּראָצעס און פאַר דער אויפגאבע פון דער אינטעליגענץ.

קודם קאָן מען שוין דערפון אליין לייכט איינזעהען ווי אוממעגליך עס איז פאָראויסצוזאָגען אויף זיכער דעם גאנג פון די היסטאָרישע פּאַסירונגען. מיר האָבען געזעהן אז די ניט עקאָנאָמישע געשיכטס־קרעפּטען האָבען זייער אייגענע ענטוויקלונגס־געזעצען אין דעם מענשליכען בעוואוסטזיין. ווילען מיר פאָראויסזעהן וואוהין עס שטרעבען יענע קרעפטען, דאַרף אונז די וויסענשאפט קאָנען געבען א מיטעל אין די הענד, פאָראויס צו רעכענען, וואָס וועט זיין דער קינפטיגער צושטאנד פון דער וויסענשאפט, פון דער פילאָזאָפיע, פון דעם רעכטס־בעוואוסטזיין, פון דעם רעליגיעזען גלויבען, פון די מאָראַלישע אנשויאונגען און אזוי ווייטער. דאָס קאָן אונז אָבער די וויסענשאפט בשום אופן ניט געבען, ווייל קיינער קאָן זיך ניט משער זיין, וועלכע געניאַלע פּערזענליכקייטען עס וועלען ארויפטרעטען אויף יענע פעלדער פון דעם מענשליכען געדאנק, וועלכע געניאַלע געדאנקען זיי וועלען ארויסברענגען, וועלכער פון זיי וועלען איינווירקען אויף דעם בעוואוסטזיין פון דער אינטעליגענץ און דורך דעם גופא ווערן א געשיכטליכער פאקטאָר. אויך קאָן מען ניט וויסען, ווי שטארק עס וועט זיין זייער היסטאָרישער אימפּעט.

ווער האָט פאר מארקסען זיך געקאָנט פאָרשטעלען א צונויפגוס פון אזעלכע געדאנקליכע היפּכים, ווי די העגעל׳שע ווידערשפּרוך־דיאַלעקטיק און דער מאטעריאַליזם ? ווער האָט פאר דעם מארקסיזם געקאָנט פאָרויסזעהן, אז דער סאָציאַליזם, וואָס האָט אזוי הארטנעקיג געקעמפּט אנטגעגען פּאָליטיק, וואָס האָט מיט אזא׳ן עקעל געקוקט אויף די וועגען פון דער ליבעראַלער בורזשואַזיע, זאָל פּלוצלונג אליין ארויפ־טרעטען אויף דיזעלביגע וועג־

גען און ווערען א לאָזונג פאר דער פּאָליטישער פּארטיי? און ווער האָט געקענט זיך משער זיין, אז אָט די מארקסיסטישע געדאנקען וועלען ווירקען אין דער געשיכטע מיט אזא געוואלדיגען אימפּעט?

ווער האָט פאר אונזער צייט געקאָנט פּאָראויסזעהן יענע קריטישע כוואליע, וואָס האָט זיך א גאָס געטהאָן אין דער וויסענשאפט און אין דער פילאָסאָפיע און האָט צואווייקט און צו־געסען די פעסטעסטע פּונקטען פון דער מאטעריאליזם, דעם דאר־וויניזם און דעם מארקסיזם?

ווער האָט פאר בערגסאָנען געקאָנט האָבען א בעגריף פון יענע נייע פילאָסאָפישע געשטאלטען, וואָס זענען אין בערגסאָן'ס זשעניע ארויס געשוואומען פון יענער קריטישער כוואליע?

דאָס זענען אלץ פּראָדוקטען פון דער פריי שאפענדער קראפט, וועלכע ניט קיין אנדערער, נאָר מארקס אליין האָט א נאָמען גע־געבען: „די מענשליכע קראפט, וואָס האָ טאיהר ציעל אין זיך גופא" און וואָס מיט קיינע עקאָנאָמישע חשבונות קאָן מען ניט אויסרעכענען אין פאָראויס איהר לויף און איהרע רעזולטאטען.

בלייבען אבער די פרייע שעפּפונגען פון די זשעניען און די ריכטונג פון דער אינטעליגענץ אַן אומבעקאנטע גרויס, מוז יעמאלט אויך דער פּראָדוקט פון יענע היסטאָרישע ענערגיען בלייבען אומבע־קאנט, אין וועלכען יענע אומבעקאנטע גרויס געהט אריין, ווי א צונויפשטעלענדער טייל.

דערפון איז אויך ממילא קלאָר דער צווייטער רעזולטאט, וואָס בעשטעהט אין דעם, אז די אינטעליגענץ קאָן ניט האָבען די אויפ־גאבע צו ווירקען אין דער ריכטונג פון דער געשיכטליכער טענדענץ, בעהמען פאר דעם ציעל פון איהר טהעטיגקייט יענע ענד־סטאנ־ציע, צו וועלכער עס טראָגט זיך כלומרשט דער שטראָם פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג.

דער ליידער צו יונג פערשטאָרבענער סאָציאליסט־רעוואָלוציא־נער מיכאל גאָץ האָט אָט דעם געדאנק בעלויכטען אויף א גלענצענדען אופן.

אין דער געשיכטע, ווי אין דער נאטור, זעגט ער, האָבען מיר אלע מאָל צו טהאָן מיט א פּאראלעלאָגראם פון קרעפטען, וואָס ציי־הען די געזעלשאפט אין פערשיידענע ריכטונגען. די הערשענדע

ריכטונג איז א דיאגאנאל, דער אלכסון פון די אַלע ריכטונגען. אויב צ. ב. איין קראפט וועט ציעהען צו צפון און די אנדערע קראפט צו מזרח, וועט די הערשענדע ריכטונג געהן אין דער מיט, צו צפונית־מזרחית. איצטער שטעלט זיך פאַר אז די קראפט וואָס ציעהט צו צפון זאָל פלוצלונג א טראכט טהאָן: די בעוועגונג וועט דאָך סיי ווי סיי געהן ניט קיין צפון, נאָר אין צפונית־מזרחית, הייננט צו וואָס זאָל איך מיך רייסען קיין צפון זייט? א מעהר, לאָם איך אויך אָנהויבען ציעהען, וואוהין עס טראָגט די אלגעמיינע טענ־דענץ.

וואָס וואָלט געווען דרעפון דער רעזולטאט? דער רעזולטאט וואָלט געווען, אז די הערשענדע טענדענץ וואָלט מוזען אויפ־הערען צו זיין „צפונית־מזרחית“, ווייל זי וועט זיך נאָך מעהר דער־נעהנטערען צו דער מזרח־קראפט, א דאנק דעם וואָס די צפון קראפט האָט זיך איינגעבויגען צו איהר.

דער בערנשטייניאניזם און אלע רעאקציאָנערע רעזולטאטען, וואָס זענען ארויסגעוואקסען פון איהם, זענען די בעסטע איליוסטראציעס צו אָט דעם געדאנק. די מארקסיסטישע אינטעלי־גענץ האָט זיך צוגעבויגען צו דעם „נאַטירליכען ענט־וויקלונגס־גאנג“, וועלכען זי האָט אויסגערעכענט על פי דער גייעס־טער סטאטיסטיקע, און דער סאָציאַליזם איז אראָב פון זיין וועג... קויטסקי איז דעריבער געווען זעהר גערעכט, ווען ער האָט זיך אויף די עלטערע יאָהרען א כאפ געטהאָן פרעדיגען דעם „רעוואָליוציאָ־נערען אידעאליזם“.

די אינטעליגענץ שפּיעלט א זעלבסט שטענדיגע ראָליע אין דעם געשיכטליכען פּראָצעס. זי איז איינע פון די קרעפ־טען, וואָס סוממירען זיך אין דעם היסטאָרישען אלכסון. דעריבער קאָן זי נאָר יעמאָלט ארבייטען אין דער ריכטונג פון דעם „נאַטיר־ליכען ענטוויקלונגס־גאנג“, ווען ער שטימט צונויף מיט איהרע אי־דעאלען. באם ניט, טהאָר ניט מאכען קיין איין ברעקעל הנחה צו איהם, ווייל דורך דעם גופא פערשטארקט זי אומפּערדיענטער־הייט זיין מאכט.

פיערטער קאַפּיטעל

וועגען דעם עטישען פאקטאר אין דער געשיכטע און דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם.

פון אלע ניט־עקאָנאָמישע, „אידעאלאָגישע“ פאקטאָרען איז דער וויכטיגסטער פאר דעם רעוואָליוציאָנערען סאָציאַליזם דער עטישער, אָדער דער מאָראַלישער פאקטאר.

מיר מוזען דעריבער זעהן קלאָר צו ווערען בנוגע אָט דעם וויכטיגסטען פאקטאָר. האָט ער געשפּיעלט און שפּיעלט נאָך עד היום א וועלכע עס איז בעדייטענדע זעלבסטשטענדיגע ראָליע אין דעם מענשליכען פּראָגרעס ?

לאָמיר ווידער נעהמען פאר א ביישפּיעל יענע געשיכטליכע פּאַסירונג, וואָס שטעהט צו אונז אם נאָהנסטען און וועלכע מיר האָבען שוין אויבען אויסגענוצט : די ענטוויקלונג און דער פאַנאנדערגאַנג פון דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג. מיר האָבען געזעהן, אז דער מאָמענט פון דער פּערזענליכקייט האָט געשפּיעלט אין איהר אן אומגעהויער וויכטיגע ראָליע : דאָס איז געוועזען די שעפּפערישע טהעטיגקייט פון אן איינצעלנעם היסטאָרישען טהוער, פון א גייסטיגען העלד, — אויב איהר ווילט, א גייסטיגען ריעז, — פון איינעם א מענשען מיט'ן נאָמען קארל מארקס.

די האנדלונגען פון קארל מארקס זענען געוויס געווען א פועל־יוצא פון זיינע אינווענינסטע מאָטיווען. אין וועלכע עס האָט זיך אָבגעשפּיעלט זיין גאנצע פּערזענליכקייט. וואָס זענען דאָס געוועזן פאר מאָטיווען ?

כדי צו פעראיינפאכען אונזער אויפגאבע, לאָמיר זיך אוועקשטעלען אויף דעם ריין עגאָאיסטישען שטאנד־פונקט (ווען אפילו איך האַלט, אז די עגאָאיסטישע היפּאָטעזע וועגען דער מענשליכער נאטור איז אן אויבערפלעכליכע און א פאלשע.) לאָמיר אָננעהמען, אז יעדער מענש שטרעבט צו דעם, וואָס ער האָט ליעב, לאָז זיין עגאָאיסטיש ליעב.

מענשען האָבען אָבער ליעב פערשיידענע זאכען : געלד, כבוד,

מאַכט, תענוג ! עולם הזה, גוטע פריינד, א רוהיגען לעבען, אָדער אויפרודערנדע פערגעניגענס, אָבער אויך : אמת, יושר, שעהנקייט און אָבהיטען די אייגענע חשיבות, דעם רעספּעקט צו זיך אליין, ווי צו א מענשען.

די טאָג־טעגליכע ערפאהרונגען בעווייזען אונז, אז אפילו די גאָר שלעכטע מענשען (פאר וואָס רופט מען זיי שלעכטע ?), ביי וועמען געלד, כבוד, מאכט און תענוג! עולם הזה, שפּיעלען די ערשטע פיעדעל אין זייער נשמה, וואָלטען אויך גריילעך געוואָלט לעבען לויט דעם אמת, יושר, שעהנקייט און חשיבות, אויב זיי זאָלען דערביי ניט דארפען מקריב זיין עפּעס פון יענע גיטער, וואָס זענען זיי טייערער פאר אלץ. זיי וואָלטען געוואָלט זיין „גוטע" און „שעהנע" מענשען, אויב דאָס זאָל גאָר נישט ניט קאָסטען.

הייסט עס אז די ליעבע צו די „העכערע" גיטער (פאר וואָס רופט מען זיי „העכערע" ?) איז אן אלגעמיין מענשליכע ערשיינונג.

לאָמיר די ערשטע ארט גיטער, וועלכע דער אלגעמיינער בעוואוסטזיין פון דער מענשהייט האָט א נאָמען „די ניעדעריגערע", אָנרופען די א ־ מאָראַלישע, אָדער ניט ־ מאָראַלישע, ווייל זיי געהען אפשר ניט להיפך צו דער מאָראַל, אָבער זיי האָבען אין זיך ניט קיין ברעקעל עטישען ווערטה. לאָמיר דעם אנדער קלאַס גיטער, די „העכערע" אָנרופען מ אָ ר א ל י ש ע גיטער און לאָמיר ד ע ם ע ט י ש ע ן פ א ק ט אָ ר א י ן ד ע ר ג ע ש י כ ט ע אָנרופען דאָס „עגאָאיסטישע" שטרעבען פון די מענשען צו דערגרייכען די העכערע מאָראַלישע גיטער, וועלכע זיי ליעבען אן אנדערשמאָל אקוראט אזוי „עגאָאיסטיש" ווי די ניעדעריגערע.

וואָס האָט ליעב געהאט קארל מארקס ? וואָס האָט געטריעבען איהם, דעם זוהן פון א רייכען בורזשוא, דעם איידעם פון א רייכען דייטשען אריסטראָקאט, מיט א זיכערער אויסזיכט אויף א גלענצענדער קאריערע, — וואָס האָט איהם געטריבען אָבצוזאָגען זיך פון אלע „געשמאקע" זאכען פון דעם „עולם הזה", פיהרען א לעבען אין אויסערליכער דחקות און נויט, כדי אויסצושטודירען דעם פּראָצעס פון דער קאפּיטאליסטישער עקספּלאָאטאציע און אויסגע־

פינען דעם ריכטיגען וועג פאר דעם סאָציאַליסטישען פּראָלעטאַ־ריאַט ?

האָבען איהם דערביי געצויגען די ליידענשאַפטען פון געלד, כבוד און מאכט ? געוויס ניט ! די שיפען, וואָס וואָלטען איהם געפיהרט צו יענע גיטער פון „עולם הזה" האָט ער אליין פער־ברענט הינטער זיך.

א דאנק די מאטעריאלען וואָס זענען פערעפענטליכט געוואָרען אין דער צייט פון נאָך זיין טויט, ליעגט זיין פּערזענליכער לעבען און זיין פערזענליכער כאראקטער קלאר און אָפען פאר אונז. ביי אלע מענשליכע חסרונות, וואָס מען קאָן געפינען אין זיין כאראקטער (און זיי זענען געווען ביי איהם, ווי ביי יעדען מענשען) לייכט אונז אנטקעגען קודם כל די צענטראל־ליידענשאַפט פון זיין נשמה: די ליעבע צום אמת, די דאָרשט אויסצופאָרשען און צו דערגרונטעווען א זאך, וואָס האָט איהם פּעראינטערעסירט, ביז צו איהר טיעפסטער טיעף.

אָבער די ליעבע אליין — אויסצוגעפינען דעם אמת — וואָלט נאָך ניט געקאָנט מאכען פון קארל מארקסען א קארל מארקס. עס זענען געווען אומרערשראָקענע פאָרשער, וואָס האָבען געזוכט דעם אמת, און אז זיי האָבען איהם אויסגעפונען און האָבען פערשטאַנען, ווי געפעהרליך עס איז ארויסצוטרעטען מיט איהם אין דער עפענטליכקייט, האָבען זיי זיך געשטיקט מיט איהם אין דער שטיל, כדי ניט צו דערצערענען די גענז, פון וועלכע עס איז אָב־געהאָנגען זייער עקזיסטענץ. ערשט נאָך זייער טויט האָט מען געפונען זייער „ווידוי", וואו זיי האָבען ארויסגעזאָגט זייער ראדי־קאלע עפּיקורסות. דעם גאנצען לעבען האָבען זיי געטראָגען א מאַס־קע אויף זייער פּנים.

קארל מארקס האָט געהאַט צופיעל רעספּעקט צו זיין אייגענער חשיבות, ער זאָל זיך בעהאַלטען און שטיקען מיט דעם אמת, וואָס ער האָט אויסגעפינען. ער האָט געהאַט אין זיך די מדה פון דזשיאָרדאָנאָ ברונאָ, וועלכער האָט זיך געלאָזט פערברענען אויף דעם פלאַקער פון דער אונקוויזיציע, ווייל ער האָט ניט געוואָלט עפענטליך אָבלייקענען זיין גלויבען אין קאָפּערניקס אַסטראָנאָמישע טעאָריע, — די מדה פון געהן אויף קדוש השם.

און קאַרל מאַרקס האָט אויך געהאַט אין זיך די ליידענשאַפט פון דעם געזעלשאַפטליכען יושר, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס ער האָט גראַד אויסגעלאַכט די, וועלכע פלעגען רעדען וועגען דעם און וועלכע האָבען אין זיין צייט געוואָלט בעגרינדען דעם סאָציאַליזם אויף די פאָדערונגען פון גערעכטיגקייט.

ליידענט זיינע טיעף וויסענשאַפטליכע ווערק. אפילו דאָרטען, וואו ער בעהאַנדעלט די מענשען, ווי מאַטעמאַטישע ציפערן, אָדער ריכטיגער, ווי נאַטור־קרעפטען, ווי ווינד, פייער און עלעקטריציטעט, רייסט זיך דורך דער פלאַם פון זיי צאָרן אַנטקעגען יענע צושטענדע, וועלכע ער פאָרשט אויס מיט דער קאַלטקייט, דאַכט זיך, פון אַן אַסטראָנאָם אָדער אַ מאַטעמאַטיקער.

פאַר וואָס זאָגט ער וועגען דער „עקספּראָפּראַציע פון דעם אונמיטעלבארען פּראָדוצענטען", אַז „זי איז דורכגעפיהרט געוואָרען מיט דער אום'ברחמנות'דיגען וואַנדאַליזם און אונטער דעם טריעב פון די אינפאַמסטע, שמוציגסטע, קליינליכסט געהעסיגסטע ליידענשאַפטען?"

וואו נעהמט ער דעם קריטעריום, לויט וועלכען ער זאָל געוויסע מענשליכע ליידענשאַפטען בעטראַכטען ווי „שמוציג" און „קליינליך", געוויסע מענשליכע האַנדלונגען, — וואָס זענען נאָך דערצו געווען היסטאָריש נויטוועדיג, לויט זיינע אַנשויאונגען,—ווי „וואַנדאַליש"? איהר פרעגט: וואו? — אין דעם מקור פון זיין אייגענער נשמה, און דעם זעלביגען מקור, וואָס האָט איהם געטריבען צו דעם סאָציאַליזם, וואָס האָט איהם געצוואונגען מקריב צו זיין זיין גאַנצען לעבען פאַר דער סאָציאַליסטישער טהעטיגקייט,— אין דער ליעבע צו דעם געזעלשאַפטליכען יושר.

קאַרל מאַרקס, דער טעאָרעטיקער און דענקער, האָט חוזק געמאַכט פון דער מאָראַל. פאַר קאַרל מאַרקס, דעם מענשען, איז זי געווען דער לעבענס־אָטהעם, די נשמה פון זיין נשמה, די צענטראַל־קראַפט, וואָס האָט אָנגעטריעבען זיין גאַנצע, היסטאָריש ווירקזאַמע טהעטיגקייט.

און אויב בנוגע צו מאַרקסען קאַן זיך נאָך ביי איינעם אין האַרצען אפשר פער'גנב'ענען אַ שמץ פון ספק וועגען דער ראָליע פון דער

מאָראל, וואָס האָט ארויסגעבראכט זיין סאָציאליזם, מוז יעדער צווייפעל פערשווינדען בנוגע צו זיינע רביים אין דעם סאָציאליזם, די וואָס האָבען אוועק געלעגט דעם פונדאמענט פאר דעם מאָדערנעם סאָציאליסטישען אידעאל, — די ראָבערט אווען, סען־סימאן, פוריע.

„דער מאָדערנער סאָציאליזם, זאָגט עדות פרידריך ענגעלס, איז לויט זיין אינהאלט קודם כל א פּראָדוקט פון דעם בליק פון איין זייט אויף די קלאסען־היפּכים וואָס הערשען אין דער מאָדערנער געזעל־שאפט, — פון בעזיצענדע און בעזיצלאָזע, לוין־ארבייטער און בור־זשוא, — פון דער אנדער זייט אויף דער אנארכיע, וואָס הערשט אין דער פּראָדוקציע"*).

דערזעלביגער ענגעלס דערצעהלט אונז אויך וועגען די מאָטי־ווען, פארוואס די גרויסע אוטאָפּיסטען האָבען זיך פּעראינטערעסירט מיט דעם עקאָנאָמישען לעבען פון זייער צייט און מיט די סאָציאלע פּראָבלעמען, וואָס וואקסען פון איהם ארויס.

זיי האָבען איבערגעלעבט די צייט פון דער גרויסער פראנצוי־זישער רעוואָליוציע. זיי זענען געשטאנען אונטער דער השפעה פון יענע אידעאלען, וועלכע די „אויפקלעהרער" פון דעם 18טען יאהר־הונדערט האָבען אויסגעארבייט, — די אידעאלען פון דעם אבסאָ־ליוטען „אמת" און דעם אבסאָליוטען „יושר", ארויסגעבראכט פון דעם „אבסאָליוטען" מענשליכען שכל, וואָס האָבען געפאָדערט די אבשאפונג פון אלע פעאָדאלע בעגרעניצונגען און די איינפיהרונג פון דער בירגערליכער פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט. זיי, די „אוטאָפּיסטען", האָבען אין זייער יוגענד אויך געגלויבט, אז די פּאָליטישע פרייהייט אליין קאָן רעטען די מענשהייט פון אל' דאָס בייז. דאָס לעבען האָט זיי אבער בעוויעזען, אז אָט דער חשבון פון די בעסטע מענשען אין דער רעוואָליוציאָנס־צייט איז געווען א פאל־שער.

און אָט ווי ענגעלס שילדערט, ווי אזוי די ווירקליכקייט האָט צוקריפּעלט די גרויסע האָפענונגען פון דעם פּאָליטישען ליבעראליזם.

„דער היפּה פון אָרעם און רייך איז אנשטאט צו שמעלצען אין אן אלגעמיינעם וואויל־שטאנד, נאָך מעהר פערשארפט געוואָרען...

*) פרידריך ענגעלס, אנטי־דאהרונג, ז. 1.

דער אויפשוואונג פון דער אינדוסטריע אויף דעם יסוד פון דעם קאפיטאליזם האט דערהויבען דעם דלות און דעם עלענד פון די מאַסען צו דער מדרגה פון א לעבענס־בעדינגונג פאר דער געזעלשאפט. די צאָהל פון פערברעכענס האט צוגענומען פון יאָהר צו יאָהר. די פעאָדאלע צולאַזענקייטען, וואָס פלעגען זיך פריהער אָהן מורא בעווייזען אין מיטען העלען טאָג, זענען ניט פערניכטעט געווארען, אבער פארט ביז וואנען וואָס אוועקגעשטופט געווארען אין דעם הינטערגרונד. דערפאר אבער האָבען די בירגערליכע צולאַזענקייטען, וואָס האָבען זיך ביז אהער געהאלטען אין דער שטיל, גענומען פרוכפערן אויף א געהויבענעם שטייגער. דער האנדעל האט זיך אלץ מעהר און מעהר ענטוויקעלט צו רמאות. די „ברידערליכקייט" פון דער רעוואָלוציאָנערער דעוויזע האָט זיך פערווירקליכט אין די שיקאנען און דער קנאה פון דעם קאָנקורענץ־קאמף. אנשטאָט דער שפאגע האָט גענומען פיהרען די גרענדע דאָס געלד. דאָס רעכט אויף דער ערשטער נאכט איז פון דעם פעאדאלען פריץ אריבערגעגאנגען צו דעם פאבריקאנט. די פראָסטיטוציע האָט זיך גענומען אויסברייטען אין א ביזהער אומגעהערטער מאָס. דער חופה־זיווג איז, ווי פריהער, געבליעבען די געזעצליכע פאָרם, דער אָפיציעלער דעקמאנטעל פאר דער פּראָסטיטוציע און האָט זיך גענומען דערגענצען דורך דייכליכע אומטריישאפט. קורצאום, די געזעלשאפטליכע און פּאָליטישע אינסטיטוציעס, וואָס „דער נצחון פון דעם שכל" האָט זיי אריינגעפיהרט אין לעבען, האָבען זיך ארויסגעשטעלט, ווען מען האָט זיי פערגליכען מיט די צוזאָגען פון די אויפקלעהרער, ווי קאריקאטורען, וואָס רופען ארוים א ביטערן יאוש. עס האָבען נאָר געפעהלט די מענשען, וואָס זאלען אָט דעם יאוש קאָנסטאטירען, און אָט די מענשען זענען געקומען מיט דעם אָנהויב פון דעם נייעם יאהרהונדערט. 1802 זענען ארוים סען־סימאָן'ס „זשענעווער בריעף"; 1808 איז ארוים פוריע'ס ערסטער ווערק... דעם ערשטען יאנואר 1800 האָט ראבערט אָוועז איבערגענומען די לייטונג פון ניו־לאנארק"*). וואָס שילדערט דאָ ענגעלס אנדערש, איידער די פערברעכען אנטקעגען דעם געזעלשאפט־

*) פריעדריך ענגעלס, דאָרטען גופא, ז. 275.

ליבען יושר, וואס זענען אויסגעוואקסען, א דאנק דעם קאפיטאליזם? און וועלכע בעסערן בעווייז דארף מען נאך, אז דער מאדערנער סאציאליזם איז ארויסגעוואקסען קודם כל ווי א מא־ראלישער פראטעסט אנטקעגען דער *אומגערעכטיגקייט* פון דעם קאפיטאליסטישען סיסטעם, אז ער איז ארויסגעוואקסען פון די *עטישע* קוואלען פון אונזער נשמה, אז דער *עטי־שער פאקטאר* איז דא געווען די הויפט־קראפט, וואס האט איהם ארויסגעבראכט אין לעבען?

אדער אפשר האט די *פערשפרייטונג* פון דעם סא־ציאליזם זיך געקאנט בעגעהן אהן דער עטיק, בפרט פון יענער צייט אן, זינט דער פראלעטאריאט האט אנגעהויבען גלויבען דעם מארק־סיזם, אז די מאראל איז ניט מעהר ווי א פארביגער שוים, ארויס־געבראכט פון דעם ברויזענדען קלאסען־קאמף?

דער סאציאליזם האט זיך פערשפרייט צווישען די ארבייטער־מאסען קודם כל א דאנק דער פראפאגאנדא און דער אגיטאציע פון די סאציאליסטען, *א דאנק דער קריטיק פון די איצטיגע צושטענדען*, וועלכע די פראפאגאנדא האט אריינגעבראכט אין זייערע מוחות, און די גרונדלאגע פון יענער קרי־טיק איז אלע מאל געווען און איז איצטער געבליעבען אן *עטי־שע*, א פראטעסט אנטקעגען די *עולות* און אומגערעכטיג־קייטען, וואס ווערן בעגאנגען פון דעם קאפיטאליסטישען סיסטעם.

און דאס איז דער פאל ניט נאר מיט דער סאציאליסטישער בעוועגונג. וועלכע פראגרעסיווע בעוועגונג איהר זאלט ניט נעהמען אין דער מאדערנער מענשליכער געשיכטע, וועט איהר געפינען, אז זי איז געווען געטראגען פון געוויסע מאראלישע אידעאלען, פון גע־דאנקען וועגען *אמת* און *יושר*, וואס האבען פריהער אנ־געצונדען די הערצער פון די יחידי סגולה, פון דער אינטעליגענץ, — אלץ איינס דער געבילדעטער אדער דער ניט געבילדעטער, — און דערנאך האט זיך דער פייער אריבערגעשלאגען אין די הערצער פון די מאסען, וואס האבען יענע בעוועגונג דורכגעפיהרט אין לע־בען.

די פאקטען פון דער געשיכטע בעווייזען אונז אויף שריט און טריט, אז די עטיק, — אדער די מענשליכע פארשטעלונגען וועגען

יושר און עולות, וועגען דעם, וואָס עס „פּאסט" פאר א מענשען און וואָס עס איז ניט שעהן פאר איהם, — האָט אלע מאל מיטגעווירקט ביי אלע גרויסע איבערקעהרעניסען סיי אין דעם מענשליכען דענקען, סיי אין די מענשליכע האנדלונגען.

מען קאָן און מען זאָל גענוי פארשען און זוכען, פאר וואס אין איין צייט האָבען די מענשען אויפגעפאסט דעם יושר אין איין זין און אין דער אנדער צייט אין אַן אנדערן. מען דארף געוויס ניט ארויסלאָזען פון אויג אויך די עקאָנאָמישע אומשטענדען פון דער צייט, וואָס גיעסען אריין א בעשטימטען אינהאלט אין דער מענשליכער איינטיילונג פון „יושר" און „עולות" פון „ניעדעריג" און „הויך" פון „איידעל" און „געמיין".

די איינטיילונג גופא איז אבער אַ *זעלבסט־שטענדיגע*, וואָס פליעסט ארויס פון דער מענשליכער נאַטור, ווי גרויס און שטארק עס זאָלען ניט זיין די בעדינגונגען, וואָס ווירקען אויף דער דאָזיגער מענשליכער נאַטור. און סוף־כל־סוף האָבען די מארקסיסטען אליין געמוזט צוגעבען די ריכטיגקייט פון אָט דעם שטאנדפונקט.

דעם לעזער מוז זיין בעקאנט דער פאקט, אז אין דעם „קאָמוניסטישען מאניפעסט" האָבען מארקס און ענגעלס נאָך געלייקענט, די מאָראל זאָל קאנען האָבען א זעלבסט־שטענדיגע בעדייטונג אונאבהענגיג פון דעם, וואָס דער אינהאלט פון איהרע אידעען בייט זיך פון דור צו דור און אויך פון קלאס צו קלאס. די זעלבסט־שטענדיגקייט פון דער מאראל איז נאָר אַ *צייטווייליגע*, אַ היסטאָרישע, ווייל ארויסגעוואקסען איז זי פון דעם קלאסען־קאמף און וועט בלייבען אין דעם מענשליכען בעוואוסטזיין אזוי לאנג, ווי עס וועט נאָך הערשען דער קלאסען־קאמף. מיט דעם פערשווינדען פון די קלאסען און פון זייער קאמף וועט פערשווינדען די גאנצע מאָראל: ניט נאָר דער אָדער יענער בליק אויף דער פראגע, וואָס איז גערעכט און וואָס איז אומגערעכט, נאָר איבערהויפּט די גאַנצע איינטיילונג פון מענשליכע האנדלונגען, אייגענשאפטען, כאראקטערען און ווילענס־שטרעבונגען אין „מאָראליש" גוטע און „מאָראליש" שלעכטע. דער פּראָלעטאריאט, האָט דער „מאַניפעסט" געלערנט, האָט גאר נישט צו טהאָן מיט דער מאָראל.

אָבער שוין אין דעם סוף פון די זיעבענציגער יאָהרען האָט פרידריך ענגעלס ראדיקאל איבערגעביטען זיין שטאַנדפּונקט. אין זיין פּאָלעמיק אנטגעגען דיוהרינגען ברענגט ער ארוים דעם געדאנק, אז דער איינהאלט פון די מאָראלישע אנשויאונגען בייט זיך אין דער געשיכטע און איז אלע מאל געווען א פּראָדוקט פון דעם קלאסען־קאמף און אז אויך איצטער ראנגלען זיך אין דער געזעלשאפט דריי מאָראל־סיסטעמען: די „קריסטליך־פעאָדאלע", וואָס פערטרעט די פערגאנגענהייט, די „מאָדערן בירגערליכע", וואָס פערטרעט די קאפּיטאַליסטישע געגענווארט און די „פּראָלעטארישע צוקונפטס־מאָראל", וואָס האָט אין זיך די גרעסטע צאָהל לאנג דויערענדע עלעמענטען, ווייל זי פערטרעט די צוקונפט.

„א מאָראל", זאָגט ער, „וואָס זאָל שטעהען איבער די קלאסען־געגנזאצען און איבער דעם זכרון וועגען זיי, אַ ווירקליך מענשליכע מאָראל, וועט ערשט מעגליך ווערן אויף א שטופּע פון דער געזעלשאפט, וואָס איז ניט נאָר פארטיג געווארען מיט דעם קלאסענגעגענזאץ, נאָר וואס האָט איהם שוין פערגעסען אין דער פּראקטיקע פון דעם לעבען"*).

נאָך ווייטער פאר ענגעלסען איז אין דעם פרט אוועק געגאנגען דער דריטער גרעסטער טעאָרעטיקער פון דעם מארקסיזם, קארל קויטסקי, וועלכער האָט אין דער מאָראל אויסגעפונען געוויסע עלעמענטען, וואָס זענען לכתחילה געשטאַנען העכער פאר דעם קלאסען־געגענזאץ, ווייל זיי זענען געבוירען געוואָרען, נאָך איידער דער מענש האָט געקאנט בעשאפען א געזעלשאפט מיט איהר איינטיילונג אין קלאסען, נאָך איידער דער מענש איז געוואָרען א מענש. דאָס זענען די עלעמענטען, וואָס זענען נויטווענדיג ארויסגעוואקסען פון דעם סאָציאלען צונויפלעבען, פון דער „געזעלשאפטליכער סאָלידאריטעט", ווי מיר וואָלטען זיך אויסגעדריקט.

אָבער פון וואנען די מאָראל זאָל זיך ניט האָבען גענומען אין דער ווייטער־ווייטער פערגאנגענהייט, ווען א מענשליכער בעוואוסטזיין האָט אויפגעבליצט אין א האלב־מענשליכער, האלב חיה־שער געזעלשאפט, פון יעמאלט אָן איז זי אריין אין אונזער פלייש

---

*) זעה פר. ענגעלס, אַנטי־דאהרונג ז. 88—90.

און בלוט און פון יעמאָלט אָן בעשטימט זי אונזערע האנדלונגען, אזוי גוט ווי אַלע אַנדערע אייגענשאַפטען, וואָס כאראקטעריזירען די טבע פון א מענשען.

און אַקוראַט ווי מיר קאָנען ניט לייקענען די היסטאָרישע ווירקזאַמקייט פון דער מענשליכער אַ ר ב י י ט, דער מענשליכער מ ע כ נ י ק, וואָס איז אויך א פּראָדוקט פון דעם מ ע נ ש ע נ ס נאַטור („נאָר דער מ ע נ ש ארבייט", זאָגט קארל מארקס אין „קאַפּיטאַל") אַזוי קאָנען מיר אויך ניט אַבלייקענען די היסטאָרישע ווירקזאַמקייט פון דער מענשליכער מאָראַלישער טבע, ווייל נאָר דער מ ע נ ש שטרעבט בעוואוסטערהייט צו פערווירקליכען די אידעאַלען פון יושר און סאָלידאַריטעט אין דעם געזעלשאַפטליכען לעבען.

די עטישע זייט פון דעם מענשליכען לעבען איז אַ זעלבסטשטענדיגע, היסטאָריש ווירקזאַמע קראַפט. מיט איהר מוז מען זיך אַלע מאָל רעכענען און זי מוז מען אַלע מאָל אריינציהען אין דעם סאָציאַליסטישען חשבון.

וואָס די ניט סאָציאַליסטישע וועלט לייקענט אָב אונזער סאָציאַליסטישע מאָראַל, איז ניט קיין בעווייז און ניט קיין ארגומענט אַנטגעגען אונז: זי לייקענט אויך אָב אונזער סאָציאַליסטישען אַ מ ת. מיר וועלען אָבער ניט נתפעל דערפון, ווייל מיר ווערען דאָ אַוועקגעשטעלט פאַר א פּשוטען ממה נפשך:

אָדער מיר גלויבען אין אן אַבסאָליוטען אמת, אז צ. ב. די עקאָנאָמיקע איז דער גרונד־פאַקטאָר פון דער גאַנצער מענשליכער געשיכטע. איז יעמאָלט ווערן מיר דאָך ניט נתפעל פון דעם, וואָס ביז קאַרל מארקס'ן האָט די מענשהייט שלעכט פערשטאַנען דעם אמת. מיר זאָגען, אז אַלע אַנדערע געדאַנקען, וואָס די מענשהייט האָט געטראַכט ביז אהער, זענען געווען פאַלש. קאָנען מיר דאָך דאָס אויך זאָגען בנוגע צו דעם יושר. ביז צו דעם סאָציאַליזם איז די מענשהייט נאָך געווען בלינד אין הלכות גערעכטיגקייט, ווי זי איז ביז צו קאָפּערניק'ן געווען בלינד אין אַסטראָנאָמיע, ביז צו דאַרווינ'ען בלינד אין דער ביאָלאָגיע.

אָדער — פערקעהרט — מיר נעהמען אָן, אז די מענשהייט קאָן ניט ארויסברייגגען קיין אבסאָליוטע אמת'ען ניט אין דער וויסענ־

שאפט, ניט אין דער פילאָסאָפיע, און ניט אין דער מאראל. וועלען מיר יעמאלט זאגען, אז ביידע, סיי די סאָציאליסטישע וויסענשאפט, סיי דער סאָציאליסטישער יושר זענען ר ע ל א ט י וו ע אמת'ען פאר געוויסע צייטען, אדער געוויסע גרופען פון דער מענשהייט.

אין ביידע פעלען האָבען מיר קיין רעכט ניט צו מאכען א חלוק צווישען די צוויי גרונד־ארטען פון דעם מענשליכען בעוואוסטזיין, צווישען דעם שטרעבען צו אמת און דעם שטרעבען צו יושר. און אין ביידע פעלען טאָהרען מיר ניט אבלייקענען דעם „עטישען פאקטאָר".

זעהר טיעף און קלאָר האָט דעם געדאנק פון דעם עטישען סאָציאליזם ארויסגעזאגט דער ניט לאנג פערשטאָרבענער זשאן־זשאָרעס, אין זיין אבהאנדלונג: „די מענשען־רעכט", אין דעם ערשטען ארטיקעל, וואָס טראגט דעם נאָמען: „דער סאָציאליזם און דאָס לעבען":

„די הערשאפט פון אן איינצעלנעם קלאס", זאָגט זשאָרעס, „איז אן אטענטאט אויף דער מענשהייט. דער סאָציאליזם, וואָס וועט אבשאפען יעדע קלאסען־הערשאפט, ווי איבערהויפט יעדען קלאסען־אונטערשייד, איז דעריבער גלייכבעדייטענד מיט דער ווידער־אויפריכטיגונג פון דער מענשהייט. עס איז ממילא פ א ר י ע־ד ע ן א י י נ ע ם א פ ל י כ ט פ ו ן ד ע ר ג ע־ר ע כ ט י ג ק י י ט צו זיין א סאָציאליסט".

„מען דארף נאָר ניט גלויבען, ווי דאָס טהוען אייניגע סאָציאליסטען און פאזיטיוויסטען, אז עס איז קינדיש און אָהן א ברעקעל נוצען צו בערופען זיך אויף דער גערעכטיגקייט; אז זי איז א גאנץ מעטאפיזישער בעגריף, וואָס לאָזט זיך אונענדליך פונאנדער־ציעהען און אז יעדע טיראניי האָט זיך צוגעשניטען א מאנטעל פון יענעם באנאלען פורפור. אין דער איצטיגער געזעלשאפט בעקומט דאָסווארט גערעכטיגקייט אן אלץ מעהר און מעהר קלאָרען, מעהר און מעהר ארומנעהמענדען בעגריף. ער זאגט, אז אין יעדען מענשען, אין יעדען אינדיווידואום דארף רעספעקטירט ווערן די מענשהייט, אז אין איהם דארף אויפ'ן העכסטען גראד ענטוויקעלט ווערן דאָס מענשענטהום. אבער אמת'ע מענשליכע חשיבות קאן נאָר זיין דאָרטען, וואו עס הערשט אונאבהענגיגקייט, א טהעטיגער ווילען, א

פרייע און פריידיגע צופאסונג פון דעם אינדיווידיום צו דעם גאנ־צען. אומעטום, וואו די מענשען הענגען אב פון א צווייטענס גענאד, וואו זיי העלפען אויסצופיהרען אלגעמיינע אויפגאבען ניט אויס זייער פרייען ווילען, וואו דער אינדיווידואום, איז אונטערגעוואָר־פען אונטער די געזעצען פון דעם כלל, דורך א צווייטענס מאכט אָדער אויס געוואוינהייט אבער ניט פון זיין פרייען בעשלוס, דאָר־טען מוז מען אומעטום רעדען פון א מינדערווערטהיגער, פערקריי־פעלטער מענשליכער חשיבות. ממילא וועט די מענשהייט צו איהר רעכט קומען נאָר יעמאלט, ווען עס וועט אבגעשאפט ווערן דער קאַ־פיטאליזם און עס וועט אריינגעפיהרט ווערן דער סאָציאַליזם"*).

עס איז פאר יעדען איינעם א פליכט פון יושר צו זיין א סאָציאליסט. און עס איז פאר יעדען סאָציאליסט א זעלבסטפערשטענדליכע פליכט—ניט צו געהן אנטקע־גען די פאָרדערונגען פון דעם סאָ־ציאַליסטישען יושר.

איינע פון די וויכטיגסטע פאָרדערונגען פון דעם סאָציאַליסטי־שען יושר בעשטעהט אין דעם, אז די מיטלען און די געצייג פון דער פראָדוקציע זאל געהערען צו די ארבייטער, אז דער סאָציאַליסט, וואָס פראָטעסטירט אנטגעגען דער עקספּלאָאטאציע פון דעם קאַ־פיטאליסט, זאָל ניט נאָר בשום אופן ניט העלפען דעם קאפּיטאליסט אברייסען דעם ארבייטער פון זיינע ארבייטס־בעדינגונגען, נאָר ער זאָל אויך קעמפּען אנטגעגען דעם מיט דער גאנצער מאכט. און אָט די פאָדערונג פון דעם סאָציאליסטישען יושר האָבען די סאָציאַליס־טען־רעוואָלוציאָנערען געזוכט צו פערווירקליכען אין זייער אגראַר־פראָגראם.

וואָס טהוט מען אבער, ווען די פאָרדערונגען פון דעם סאָציאַ־ליסטישען יושר געהען להיפּך צו די בעהויפּטונגען פון דעם וויסענ־שאַפטליכען אמת? וואָס טהוט מען, ווען דער „אמת פון הארצען“, ווי איך האָב אין אן אנדער פּלאַץ אָנגערופען די מענשליכע אידע־

*) זעה זידעקום'ס דייטשע איבערזעטצונג פון זשאָרעס" „סאָציאַ־ליסטישע שטודען": „אויס טעאָריע אונד פּראַקסיס", בערלין 1902, פערלאג פון די סאָציאַליסטישע מאָנאַטסהעפטען, ז. 165.

אַלען, געהט להיפך צו דעם אמת פון שכל? וואָס טהוט מען, ווען די ווינשענסווערטהײט בעווייזט, אז פון דער קאפּיטאליסטישער אומגערעכטיגקייט אין דער איצטיגער צייט מוז ארויס וואַקסען די סאָציאליסטישע גערעכטיגקייט פון דער צוקונפט?

עס איז געוויס זעהר אַן אינטערעסאַנטער און טיעפער פּראָבלעם — אויסצופארשען, וואָס עס קומט פאר אין דער געשיכטע פון דעם מענשליכען געדאַנק, ווען אמת און יושר שטויסען זיך צונויף מיט זייערע שטערנס. דאָ קאן איך ליידער ניט אויפנעהמען דעם ענין. כדי אויסצומיידען זעהר פערפלאָנטערטע אונטערזוכונגען וועגען דער טבע פון דעם מענשליכען ווייסען, לאָמיר אַננעהמען, אז אין אַזאַ פאַל מוז דער סאָציאליסטישער יושר אַבטרעטען דעם וועג פאַר דעם וויסענשאַפטליכען אמת. אָבער אַלע מאָל, ווען ער איז דאָס געצוואונגען צו טהאָן, האָט ער ניט נאָר א רעכט, נאָר די דרינגענדסטע פליכט, צו פרעגען ביי דעם אמת דעם פּאַספּאָרט זיינעם און שטרענג נאָכצוקוקען, צי עס שטימען אַלע סימנים.

ווייל אויב עס זאָל זיך ארויסשטעלען, אַז דאָס איז גאָר ניט געווען דער אמת, נאָר א שווינדעל, א פאַנטאַזיע, אַ שעהנער דרש אָדער פּלפּול, וואָס פאַהרט ארום אונטער א פאַלשען נאָמען, יעמאָלט וואָלט געווען די גרעסטע עולה אַבצוזאָגען זיך צוליעב איהם פון זיך אליין. דאָס קאָן שוין דער יושר ניט דערלאָזען.

און אין אַזאַ לאַגע האָבען זיך געפונען די סאָציאליסטען־רעוואָליוציאָנערען, ווען די מאַרקסיסטען האָבען געפאָדערט פון זיי, זיי זאָלען זיך אַבזאָגען פון זייערע אידעאַלען, וואָס זענען אין דער זעלביגער צייט די פאָדערונגען פון דעם סאָציאליסטישען יושר, זיי זאָלען צוגעבען, אז די מאַיאָריטעט פון דעם רוסישען ארבייטענדען פאָלק זאָל אַבגעריסען ווערן פון איהרע פּראָדוקציאָנס־מיטלען, זאָל אריין געוואָרפען ווערן אין דעם קעסעל פון דעם קאַפּיטאַליזם, זאָל אויסשטעהן אַלע עינויים און יסורים פון דעם פּראָלעטאַריערס לעבען, ווייל אַזוי איז דער גזר־דין פון דעם אמת, וואָס טרעט ארויס אין דער פאָרם פון דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם.

די סאָציאליסטען־רעוואָליוציאָנערען זענען דעריבער געצוואונ־

נען געוואָרען איבערצוקוקען די דאָקומענטען ביי דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם, כדי אויף קלאָר אויסצו־געפינען, צי ער האָט טאַקי א רעכט צו טראָגען דעם שטאָלצען נאָ־מען: „וויסענשאַפט".

און זיי האָבען געפונען, אז אויף וויפיעל ער בעשעפטיגט זיך מיט דער אויספאָרשונג פון דער געגענוואַרט, דער עיקר מיט דעם אויפדעקען פון יענע עקאָנאָמישע פּראָצעסען, וואָס האַל־טען פערשקלאַוט דעם אזוי אנגערופענעם „פרייען" ארבייטער, האָט דער מאַרקסיסטישער סאָציאַליזם בלי ספק א רעכט שטאָלץ צו זיין אויף דעם רייכען אוצר, וואָס ער האָט אריין געטראָגען אין דער וויסענשאַפט: די דריי בענד „קאַפּיטאַל" אליין (איצטער שוין פיער) זענען אַן אייביגער מאָנומענט פאַר דער פּראָגרעסיווער און בעפרוכטענדער ראָליע, וואָס דער סאָציאַליסטישער געדאַנק האָט גע שפּיעלט אין דער ענטוויקלונג פון דעם מענשליכען וויסען. און דערצו זענען זיי אויך לויט אונזערע אנשויאונגען דער פעלזען־פעסטעסטער וויסענשאַפטליכער פונדאַמענט, אויף וועלכען עס ווערט געבויט די טעאָריע פון דער סאָציאַליסטישער גערעכטיג־קייט.

אויף וויפיעל אבער דער וויסענשאַפטליכער סאָציאַליזם טרעט ארויס מיט דער פּרעטענזיע, אז ער האָט שוין אויסגעפונען דעם הויפּט פאַקטאָר, וואָס בעהערשט דעם גאַנצען געשיכטליכען גאַנג פון דער מענשהייט, און אויף וויפיעל ער געפינט אין זיך דעם קוראַזש ארויסצוזאָגען אבסאָליוט זיכערע נביאות. וועגען דעם, צו וועלכען ענד־ציעל עס טראָגט זיך דער סטיכישער ענטוויקלונגס־פּראָצעס און אויף וועלכע וועגען ער וועט איהם דערגרייכען, איז ער זעהר ווייט פון צו זיין א וויסענ־שאַפטליך בעגרינדעטער אמת.

אין דעם ערשטען פאַל, אין דער פראַגע וועגען דעם הויפּט־פאַקטאָר פון דער געשיכטע, וואָלט ער נאָר יעמאָלט געקאָנט אַנ־גערופען ווערן וויסענשאַפט, ווען ער וואָלט אויס־געשטודירט די גאַנצע מענשליכע געשיכטע און וואָלט מיט פאַקטען און אַנאַליזען אין דער האַנד בעוויזען אזוי קלאָר ווי דער טאָג, אז אין אלע געשיכטלי־

בע פעריאָדען האָט דער עקאָנאָמישער פאקטאָר געשפּיעלט יענע ראָליע, וועלכע דער מארקסיזם שרייבט איהם צו.

דאָס האָט ער אבער נאָך עד היום ניט דורכגעפיהרט, און ער קאָן עס נאָך ניט דורכפיהרען, ווייל דערצו געהערט א גרונד־בעדינגונג, וואס איז נאָך ניט אריינגעטראָטען אין לעבען.

כדי צו בעווייזען, אז „אלץ אין דער געשיכטע קומט פאר לויט דעם, ווי עס ווערט פּראָדוצירט און ווי די פּראָדוקטען ווערען אויס־געביטען איינע אנטגעגען די אנדערע“ מוז מען פריהער גענוי אויספּארשען די גאנצע געשיכטע פון דעם עקאָנאָמישען פּראָצעס. אז ניט, — ווי אזוי וועט איהר וויסען, אז די איבעריגע ערשיינונגען פון דער געשיכ־טע זענען פארגעקומען לויט יענעם פּראָצעס?

אזא געשיכטע פון דער „עקאָנאָמיקע“ איז נאָך אבער גאר ניטאָ, און אויך דער מאטעריאל דערצו איז נאָך ניט גענוג אנגע־זאמעלט געוואָרען. און בכלל ליעגט נאָך די גאנצע געשיכטס־פּי־לאָסאָפיע אין איהרע ווינדעלעך.

„אויף דעם געביעט פון דער מענשענגעשיכטע“, בעקלאָגט זיך ענגעלס, „זענען מיר מיט אונזער וויסענשאפט נאָך ווייט מעהר אין ריקשטאנד, איידער אויף דעם געביעט פון דער ביאָלאָגיע“*)

פאר וואָס מארקס און ענגעלס, וועמעס אנשויאונגען עס זע־נען אויסגעארבייט געוואָרען אין די פערציגער יאָהרען פון דעם פאָ־ריגען יאָהרהונדערט, האָבען נאָך געמאַנט גלויבען, אז זייערע גע־שיכטס־פילאָסאָפישע טעאָריעס מעגען אנגערופען ווערן „וויסענ־שאפט“, איז אן אינטערעסאנטע פראגע, וואָס די היסטאָריקער פון דעם מארקסיזם מעגען זיך דערמיט בעשעפטיגען.

אין אונזער צייט אבער, מיט אונזערע מאָדערנע שטרענגע פאָדערונגען, וועלכע מיר שטעלען דער וויסענשאפט, כדי ארויסצוברענגען דעם זיכרען אמת, קאָנען מיר זיך נאָר חדוש'ן, ווי אזוי מען קאָן אויפשטעלען אלגעמיינע געזעצען אויף א וועלכען עס איז געביעט, איידער מען האָט נאָך געקאָנט

*) אנטי־דאהרונג, ז. 83-84.

אַנאַליזירען די וויכטיגסטע פאַקטען, וואָס געהערען צו איהם, איי־
דער מען האָט נאָך אין דער האַנד יענעם שליסעל (די געשיכטע פון
די עקאָנאָמישע פּראָצעסען), וועגען וועלכען מען גלויבט, אַז נאָר ער
אַליין קאָן אונז אויפמאַכען אַלע טהירען.

העכסטענס, וואָס מען קאָן וועגען אַזעלכע טעאָרעטישע בנינים זאָגען, איז, אַז זיי זענען וויסענשאַפטליכע סברות, היפּאָטעזען, וואָס קאָנען אפשר ווען עס איז דער־הויבען ווערן צו דעם ראַנג פון אַ וויסענשאַפטליכער טעאָריע, ווען דער גאַנצער נויטיגער מאַטעריאַל וועט געזאַמעלט ווערן און וועט גליקליך בע'אמת'ן זייערע בעהויפּטונגען.

די מאַרקסיסטישע געשיכטס־פילאָסאָפיע קאָן דעריבער ניט אָנגערופען ווערן וויסענשאַפט. זי איז העכסטענס אַזוי צו זאָגען אַן אַקציען־אונטערנעמונג, וואָס זאָגט צו, אַז אויב מען וועט פאַנאַנדערגראַבען דעם גאַנצען געשיכטליכען מאַטעריאַל, וועט מען אַרויסגראַבען דאָס ריינע גאָלד פון דער וויסענשאַפטליכער דער־קענטניס.

איז — ווער עס האָט דעם גלויבען דערצו, זאָל זיך פערשריי־בען אויף יענע אַקציעס. פאָרדערן פון איינעם, אַז ער מוז זיי האַל־טען אין דעם נאָמען פון דער וויסענשאַפט, הייסט כאַפּען פיש פאַר דער נעץ. און אַם ווענינסטען קאָן מען דאָס פאָרדערן פון די, וואָס דערקלעהרען לכתחילה, אַז די וויסענשאַפטליכע דערקענטניס, וואָס מען פערזיכערט זיי, אַז זי וועט ווען עס איז אַרויסגעפונען ווערן, געהט להיפך צו זייערע אידעאַלען, וואָס וואַקסען אַרויס פון דער סאָציאַליסטישער גערעכטיגקייט.

זיי זאָגען: עס איז אונזער סאָציאַליס־טישע פליכט, דערווייל זיך גאָר ניט צו רעכענען מיט אַזעלכע אַקציען־אונטערנעהמונגען, ביז מען וועט ניט אויסגראַבען „דאָס ריינע גאָלד" פון דער וויסענשאַפטליכער דערקענטניס אויף אַ כשר'ן וויסענשאַפטליכען אינדוקטיווען וועג. און אַז מען וועט אויסגראַבען, וועלען מיר יעמאָלט זעהען. דערווייל זעהען מיר, אַז וואָס מעהר די מאַרקסיסטען גראַבען זיך אין דער געשיכטע, אַלץ אַן אַנדער פּנים בעקומט זייער אייגענע טעאָריע.

אונטער אַזעלכע אומשטענדען פערוועהרט דער

סאָציאַליסטישער יושר, מען זאָל דעם גורל פון מיליאָנען אר־ בייטער („אָדער דעם גורל פון א גאנצען פאָלק", זאגען מיר איצטער, טראכטענדיג וועגען אונזער אייגען אידיש פאָלק) מאכען אבהענגיג פון שעהנע טעאָרעטישע פּלפולים.

און ווען אפילו מען זאָל אָננעהמען, אז די וויסענשאפטליכע אונטערזוכונג וועט ווען עס איז בעוויזען פונקט דאָס וואס קארל מארקס האָט געוואָלט פון איהר, איז יעמאלט דער מארקסיזם נאָך אויך ניט ביכולת ארויסצוטרעטען מיט פאזיטיווע זיכערע נביאות וועגען דעם גאנג פון דער געשיכטליכער ענטוויקעלונג אין דער צו־ קונפט.

דעם בעוויז דערצו האָב איך געבראכט אין א בעזונדער ארבייט, וואָס איז דאָ אויך אין דער אידישער שפּראך, און איך קאן דעריבער אבשיקען דעם לעזער צו איהר*).

דאָ וויל איך נאָר ברינגען איין ציטאָט:

„וואָס טהוט זיך מיט דעם הויפּט־פאקטאר, מיט דעם עקאָ־ נאָמישען פּראצעס?... כמעט יעדער מארקסיסט גלויבט, אז וואָס — וואָס, אבער די בעוועגונגען פון יענער מאך־ראָד, וואָס טרייבט אן אלע אנדערע רעדער, קאן מען אלע מאל אוועקשטעלען אונטער דער וויסענשאפטליכער קאָנטראָל. דאָס איז אבער א גרויסער און שעדליכער טעות. גראד אין דעם פּונקט ליעגט פערבארגען די ערגס־ טע צרה פאר דער מארקסיסטישער מעטהאָדע: די ענטוויקעלונג און דעם גאנג פון דעם עקאָנאָמישען פּראצעס איז בעצם נאָך שווע־ רער צו בעשטימען, איידער די ענטוויקעלונג און דעם גאנג פון א סך ניט־עקאָנאָמישע פּראצעסען, און קיינער האָט דעם פּונקט ניט איינגעזעהען אזוי קלאָר, ווי דוקא ענגעלס אליין".

„אין זיין שטארק „אפּיקורסישער" הקדמה צו מארקס' ווערק וועגען דעם קלאסען־קאמף אין פראנקרייך, געפינען מיר אויך אזעלכע מיני רייד:

---

*) זעה די געשיכטס־פילאסאפיע און דער ענד־ציעל" באנד 3 פון מיינע „געזאמעלטע שריפטען", ז. 133—191. די ארבייט איז פריי־ הער געווען געדרוקט אין די דייטשע „סאָציאליסטישע מאָנאַטסהעפ־ טע"..

„דעם קלאָרען איבערבליק איבער די עקאָנאָמישע געשיכטע פון א געגעבענעם פעריאד קאן מען קיין מאָל ניט געווינען אין דער־זעלביגער צייט, נאָר ערשט שפּעטער, ווען דער גאַנצער שטאָף איז צונויפגעזאמעלט און דורכגעמוסטערט. די סטאַטיסטיק איז א נויט־ווענדיגער הילפס־מיטעל דערצו און זי הינקט אלע מאָל נאָך“...*)

„אזא געדאַנק לאָזט אונז הערען אַהן א ברעקעל ספק אז די מארקסיסטישע מעטהאָדע ...קאן בשום אופן ניט זיין קיין מעטהאָ־דע אויף פאָראויסזעהען די צוקונפט: — דער סטאַטיסטישער מאַטעריאל, וועלכען איהר אונטערזוכט היינט, שפּיעגעלט אין אמתע׳ן אב יענע פּראצעסען, וואס האָבען זיך אבגעשפּיעלט א סך פריהער און האָבען זיך שוין אפשר אין גאנצען איבערגעביטען. און בעת איהר בויט אייער נבואה אויף דעם גרונד פון דער לעצטער סטאַטיסטיק, זענען אפשר אין די טיעפסטע טיעפעניסען פון דעם פערבאָרגענעם עקאָנאָמישען לעבען אויסגעוואקסען אזוינע בע־דינגונגען, וועמעס ווייטערע ענטוויקעלונג עס וועט לגמרי מאכען אונמעגליך, אייער נבואה זאָל ווען עס איז מקוים ווערן. איהר זעהט זיי נאָך ניט, ווייל די סטאַטיסטיק „הינקט“ און קאן קיינמאָל ניט אָניאָגען דעם ווירקליכען צושטאנד פון דעם עקאָנאָמישען פּראַ־צעס“.

דעריבער מוזען זיך די מארקסיסטען „איבערהויפּט אבזאגען פון א וועלכער עס איז סאָציאַלער נביאות. אז ניט קאנען זיי בע־קומען גאר א מאוס׳ען פּאטש אין פּנים פון יענע וויכטיגע עקאָנאָ־מישע ערשיינונגען, וואס ווירקען, לויט ענגעלס, „דאָס רוב א לאנגע צייט פערבאָרגענהייט, איידער זיי בעווייזען זיך פּלוצלונג און געוואַלטזאם אויף דער אויבערפלעך“*).

ווי א נבואה פאר דער צוקונפט, קאן דעריבער דער סאָציאַליזם ניט זיין קיין וויסענשאַפט. אָבער לויט דעם בליק פון די סאָציאַליסטען־רעוואָליוציאָנערען, איז ער עפּעס אזוינס, וואָס איז אפשר ניט ווייניגער ווערטה איידער די וויסענ־

*) קארל מארקס, די קלאסענקעמפּפע (1895) איינלייטונג, ז. 3.

*) די געשיכטס־פילאסאפיע א. אַז. וו., ז. 177־179.

שאפט. ער איז אַ ג ל ו י ב ע ן. א גלויבען אין דעם מענשען, אין דער מענשהייט און אין דעם טריאומף פון מענשליכער גערעכטיגקייט. ער איז דער בעסטער גלויבען פון דער מענשהייט, וואָס קעמפט פאר איהר בעפרייאונג.

און דאָס איז פאר איהם מעהר, איידער גענוג, כדי צו ווערן אַ ווירקזאמע היסטאָרישע קראפט.